

# Tärkeät lähimetsät – Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvitys 2013

Mikko Lehikoinen  
Katri Luukkonen  
Virpi Sahi



Espoon ympäristökeskuksen  
monistesarja  
3/2014

Kannen kuva: Marko Oikarinen.  
Julkaisu on painettu kierrätyspaperille.

Espoon ympäristökeskuksen monistesarja 3/2014

# TÄRKEÄT LÄHIMETSÄT – ESPOON KOULU- JA PÄIVÄKOTIMETSÄSELVITYS 2013

Mikko Lehikoinen, Katri Luukkonen ja Virpi Sahi



Espoon ympäristökeskus  
Espoo 2014

# KUVAILELEHTI

Julkaisija	Espoon ympäristökeskus	Julkaisun päivämäärä 14.11.2014
Tekijä(t)	Mikko Lehikoinen, Katri Luukkonen, Virpi Sahi	
Julkaisun nimi	Tärkeät lähimetsät – Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvitys 2013	
Tiivistelmä	<p>Espoon kouluille ja päiväkodeille lähetettiin keväällä 2013 kysely, jolla selvitettiin, mitä metsäalueita koulut ja päiväkodit käyttävät oppimis-, liikunta- ja leikkiympäristöinä. Kyselyllä selvitettiin myös, miten metsiä käytetään sekä millaisia toiveita ja huolia kouluilla ja päiväkodeilla on metsien opetuskäyttöön ja hoitoon liittyen.</p> <p>Kysely oli osa Suomen luonnonsuojeluliiton koordinoimaa hanketta Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta (2012–2013). Hankkeen tavoitteena oli tunnistaa koulutuksen ja kasvatuksen kannalta arvokkaita metsiä ja edistää niiden säilymistä. Espoo osallistui hankkeeseen kaupunkipilottina.</p> <p>Kyselyn toteutus suunniteltiin yhteistyössä kaupungin eri yksiköiden kanssa. Mukana olivat ympäristökeskuksen lisäksi opetus ja varhaiskasvatus, kaavoituksesta vastaava kaupunkisuunnittelukeskus sekä kaupungin metsäalueiden hoidosta vastaava katu- ja viherpalvelut. Kyselyyn tuli vastauksia yhteensä 209. Lisäksi karttapalautetta käyttämänsä metsän sijainnista antoi 27 vastaajaa.</p> <p>Selvityksen keskeisimpiä tuloksia on, että metsän on oltava lähellä, jotta sitä käytetään säännöllisesti. Yli puolet vastaajista kertoi retkeilevänsä metsässä kerran viikossa tai useammin. Tärkeimpinä metsän käytön tavoitteina pidetään metsäluonnon tuntemista ja arvostamista sekä luontoelämyksien ja luonnossa liikkumisen taitojen lisäämistä. Lähimetsän halutaan pysyvän mahdollisimman luonnontilaisena ja monimuotoisena. Sen käyttöön opetuksessa kaivataan tukea. Metsän säilyminen kaavoituksen yhteydessä huolettaa monia. Lapsia ja nuoria halutaan osallistaa alueen suunnitteluun, mutta metsää koskevista suunnitelmista ei tiedetä. Lähimetsien roskaantuminen oli suuri huolenaihe ja siihen oltiin valmiita puuttumaan siivoustalkoilla.</p> <p>Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvityksessä kerätty aineisto tarjoaa kaupungin maankäytöstä, metsienhoidosta, ympäristökasvatuksesta ja luonnon virkistyskäytöstä vastaaville suunnittelijoille runsaasti tietoa aiemmin vähän kuullun ryhmän tarpeista. Kaikki kyselyvastaukset on viety paikkatietomuotoon, mikä mahdollistaa vastausten tarkastelun kartalla metsäalueittain tai yksiköittäin.</p> <p>Selvitys osoittaa, että lähimetsät ovat päiväkodeille ja kouluille tärkeitä oppimisympäristöjä. Lähellä koulua tai päiväkotia sijaitsevat metsät ovat keskeinen osa monen yksikön toimintaa – arkea ja juhlaa. Metsät ovat oppituntien kohteita ja aiheita. Niihin suuntautuvilla retkillä luodaan pohjaa kestäväälle luontosuhteelle ja henkiselle hyvinvoinnille, asioille joista tulevaisuuden Espookin hyöty monin tavoin.</p>	
Avainsanat	koulu, päiväkoti, luonto, lähimetsä, opetusmetsä, koulumetsä, maankäyttö, kaavoitus, metsänhoito, ympäristökasvatus, kestävä kehitys, ulkona oppiminen, ulkoilu, Espoo	
Sarja	Espoon ympäristökeskuksen monistesarja 3/2014	ISSN 1457-1700
Sivuja	80 + 21	
Painopaikka	Espoon kaupungin painatuskeskus, Espoo	

# PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Esbo miljöcentralen	Utgivningsdatum 14.11.2014
Författare	Mikko Lehtikainen, Katri Luukkonen, Virpi Sahi	
Titel	Våra viktiga närskogar – Skogsutredning för skolor och daghem i Esbo 2013	
Sammandrag	<p>Våren 2013 skickades en enkät till skolorna och daghemmen i Esbo i syfte att utreda vilka skogsområden skolorna och daghemmen använder som inlärnings-, idrotts- och lekmiljöer. Dessutom utreddes på vilket sätt skogarna används och vilka önskemål och bekymmer skolorna och daghemmen har när det gäller användningen av skogarna vid undervisningen samt skogsvården.</p> <p>Enkäten var en del av projektet Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta (2012–2013), som samordnas av Finlands naturskyddsförbund. Målet var att identifiera sådana skogar som är värdefulla med tanke på utbildningen och fostran och att bidra till att skogarna bevaras. Esbo deltog i projektet som stadspilot.</p> <p>Genomförandet av enkäten planerades i samarbete mellan stadens olika enheter. Utöver miljöcentralen deltog också utbildningen och dagvården, stadsplaneringscentralen som svarar för planläggningen samt gatu- och grönområdestjänsterna som svarar för vården av stadens skogsområden. Det totala antalet svar var 209. Dessutom gav 27 deltagare kartspans om läget för den skog som de använder.</p> <p>Det viktigaste resultatet av enkäten är att skogen ska ligga nära för att den ska användas regelbundet. Mer än hälften av deltagarna angav att de vandrar i skogen en gång per vecka eller oftare. Deltagarna ansåg att kännedomen om och värdesättandet av skogsnaturen samt ökningen av naturupplevelser och färdigheter att röra sig i naturen är de viktigaste målen vid skogsanvändningen. Önskemålet är att de närliggande skogarnas naturliga tillstånd och mångfald ska bevaras så vitt som möjligt. Vid undervisningen av hur skogarna kan användas behövs stöd. Många oroar sig för hur skogarna ska kunna bevaras i anslutning till planläggning. Enligt deltagarna ska barn och unga involveras i planeringen av områden, men kännedom om planerna för skogarna saknas. Ett stort bekymmer var nedskräpningen i närskogar och deltagarna angav sig vara beredda att vidta åtgärder genom frivillig rensning.</p> <p>Det material som samlades in vid skogsutredningen för skolor och daghem i Esbo ger de planerare som svarar för stadens markanvändning, skogsvård, miljöfostran och rekreativ användning av naturen mycket information om behoven hos en grupp som sällan hörts tidigare. Alla svar har registrerats i form av geografisk information, vilket gör det möjligt att granska svaren på kartan per skogsområde eller enhet.</p> <p>Utredningen visar att närskogarna är viktiga inlärningsmiljöer för daghem och skolor. Skogar som ligger nära skolor eller daghem är en central del av många enheters verksamhet – både i vardag och fest. Skogar är objekt och teman för lektioner. Genom skogsutflykter skapas en grund för en hållbar relation till naturen och psykiskt välbefinnande, dvs. sådant som även det framtida Esbo kan gynnas av på många olika sätt.</p>	
Ämnesord	skol, daghem, natur, närskog, undervisning, markanvändning, skogsskötsel, miljöfostran, utepedagogik, hållbar utveckling, friluftsliv, Esbo	
Serie	Esbo miljöcentralens publikationsserie 3/2014	ISSN 1457-1700
Sidor	80 + 21	
Tryckeri	Esbo stads tryckningscentral, Esbo	

# Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	7
1.1.    Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta .....	8
2. Selvityksen toteuttaminen .....	9
2.1. Tiedottaminen ja aineiston keruu.....	9
2.2. Menetelmät .....	10
2.3. Aineiston analysointi ja raportointi .....	11
2.4. Selvityksen laatijat ja työnjako.....	12
3. Tulokset .....	14
3.1. Vastaajat .....	14
3.2. Koulujen ja päiväkotien käyttämät metsät .....	18
3.2.1. Tärkeimmät metsät .....	18
3.2.2. Metsän etäisyys ja sijainti .....	19
3.2.3. Metsäalueen luonne tai käyttötarkoitus.....	20
3.2.4. Muut saman metsän käyttäjät .....	21
3.2.5. Metsäluonnon kuvailu .....	23
3.2.6. Metsät vapaasti kuvailtuna .....	25
3.3. Koulu- ja päiväkotimetsät kartalla.....	27
3.3.1. Metsien yleiskuva.....	27
3.3.2. Metsät kaupunginosittain .....	29
3.4. Metsän käyttö .....	35
3.4.1. Käyttöiheys .....	36
3.4.2. Käyttötilanteet.....	38
3.4.3. Toiminta metsässä.....	41
3.4.5. Osallistuminen ympäristökasvatusohjelmiin .....	43
3.4.6. Yhteistyötahot metsä- ja luontokasvatuksessa .....	43
3.4.7. Metsän käyttö vapaasti kuvailtuna .....	44
3.5. Huolenaiheet, toiveet ja tavoitteet.....	47
3.5.1. Huolet .....	47
3.5.2. Metsien käyttöön liittyvät tärkeimmät tavoitteet .....	48
3.5.3. Keinot metsän opetus- ja kasvatuskäytön lisäämiseksi .....	50
3.5.4. Yhteistyötoiveet metsänomistajien kanssa.....	52
3.5.5. Metsäalueen suunnitteluun ja hoitoon liittyvät tavoitteet.....	54
3.5.6. Lisätietoja huolenaiheista, toiveista ja tavoitteista .....	55
3.5.7. Metsänhoitotoimien tarve.....	57

3.6. Metsien omistus ja metsiä koskevat suunnitelmat .....	59
3.6.1. Metsänomistajat.....	59
3.6.2. Metsien kaavoitustilanne, selvitykset ja suunnitelmat .....	59
3.7. Koulu- ja päiväkotimetsätyö jatkossa .....	61
4. Tulosten tarkastelua .....	63
4.1. Lähimetsissä yhdistyvät opetus-, luonto- ja virkistysarvot.....	63
4.2. Lähimetsiä käytetään monipuolisesti ulkoilusta oppitunteihin.....	65
4.3. Huolena roskat ja rakentaminen, tavoitteena metsäluonnon säilyminen .....	66
4.4. Maanomistaja tunnetaan paremmin kuin kaavat ja metsänhoitosuunnitelmat.....	67
4.5. Tulosten luotettavuuden arviointi .....	72
5. Johtopäätöksiä ja suosituksia .....	74
5.1. Monimuotoista metsää tarpeeksi lähellä.....	74
5.2. Uusia toimintamalleja osallistumisen lisäämiseen .....	75
5.3. Lähimetsien opetuskäytön edistäminen .....	76
Viitteet .....	79
Liitteet.....	80
LIITE 1: Ennakkokirje .....	81
LIITE 2.1: Kyselykutsu suomeksi .....	82
LIITE 2.2: Kyselykutsu ruotsiksi.....	84
LIITE 3: Tiedote kyselyn vastaamisesta Fronteriin 16.9.2013.....	86
LIITE 4: Kyselylomake.....	87
LIITE 5: Kyselyyn vastanneet ja karttapalautetta antaneet koulut ja päiväkodit.....	93
LIITE 6: Seloste paikkatiedoista.....	98
LIITE 7: Koulu- ja päiväkotimetsäselvityksen tulosten julkistamistilaisuus 14.1.2014 .....	99
LIITE 8: Esimerkki kummimetsäsopimuksesta.....	100

# 1. Johdanto

Espoolaiset pitävät lähimetsiään erittäin tärkeinä. Tämä tuli vahvasti esille Espoon kaupungin strategiaa, Espoon tarinaa, laadittaessa keväällä 2012. Tarinaa valmisteltiin laajalla kuntalaiskyselyllä, jossa kaupunkilaiset nostivat tulevaisuuden Espoon tärkeimmäksi aiheeksi juuri lähiluonnon ja virkistysalueet (viitteet 1 ja 2).

Tämä selvitys antaa äänen Espoon metsien yhdelle merkittävälle käyttäjäryhmälle, jota harvoin kuullaan päätöksenteossa: koulujen ja päiväkotien lapsille, nuorille ja henkilökunnalle. Koulujen ja päiväkotien lähimetsät ovat oppituntien kohteita ja aiheita; niihin suuntautuvilla retkillä luodaan pohjaa kestäväälle luontosuhteelle ja henkiselle hyvinvoinnille, asioille joista tulevaisuuden Espookin hyötyy monin tavoin. Selvityksen tulokset kertovat, että koulujen ja päiväkotien huoli lähimetsien säilymisestä on laajaa.

Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvityksen tavoitteena on tuottaa tietoa maankäytön ja metsien hoidon suunnitteluun sekä ympäristökasvatukseen kehittämiseen. Missä ja minkälaisissa metsissä ryhmät liikkuvat? Mitä metsissä tehdään ja millaisia huolenaiheita, toiveita ja tavoitteita metsiin liittyy? Kaupungin yksiköt voivat tämän raportin lisäksi tarkastella kyselyn tuloksia myös kartalla, sillä kaikki kyselyn vastaukset on viety metsäalueisiin liitettynä tietona paikkatieto-ohjelmaan.

Metsät koulujen opetuskohteina ja huoli niistä eivät sinänsä ole uusia. 1980-luvun alussa vasta perustettu Espoon ympäristönsuojelulautakunta teetti tutkimuksen Espoon koulujen lähimetsien biologian- ja maantieteen maasto-opetukseen soveltuvista kohteista (viite 3). Jo tuolloin huolena oli edustavien opetusmetsien katoamien kasvavan kaupungin tarpeiden tieltä. Tänä päivänä, 30 vuotta myöhemmin, huoli lähiluonnon ja -metsien säästymisestä on Espoossa entistäkin ajankohtaisempi. Ilmastonmuutoksen ehkäisyn tavoitteissa korostuu energiatehokas, tiivis kaupunkirakenne. Tämä yhdessä muuttoliikkeen asettamien paineiden kanssa lisää tarvetta levittää rakentamista metsäalueille.

Kaupunkimetsäalueiden kaavoittaminen on keskenään ristiriitaisten tavoitteiden yhteensovittamista. Jotta peruuttamattomia virheitä ei maankäytössä tapahtuisi, on tärkeää tietää, mitä alueita koulut ja päiväkodit käyttävät työssään. Pienillä metsälaikuillakin voi olla käyttäjiä useista päiväkodeista ja kouluista, minkä tämä selvitys hyvin osoittaa.

Koulumetsien sijainnin, käytön ja henkilökunnan toiveiden selvittäminen luo myös pohjaa ympäristökasvatustyön kehittämiseksi. Millaista tukea ja täydennyskoulutusta kasvattajat kaipaavat, jotta he voisivat entistä useammin viedä lapsia ja nuoria lähimetsään. Kaupungin metsien hoidolle selvitys tarjoaa tietoa siitä, millaisia metsien toivotaan olevan. Toivotaanko niihin jotain hoitotoimenpiteitä vai halutaanko ne säilyttää mahdollisimman luonnontilaisina?

Espoon selvitys on kaupunkikohtaisena koulumetsäselvityksenä laajuudeltaan valtakunnallisesti merkittävä, sillä kyselyyn vastasi yhteensä 206 päiväkotia ja koulua. Selvitys on merkittävä myös siitä näkökulmasta, että metsäympäristöjä lasten toiminnallisina ympäristöinä ei ole aiemmin tässä laajuudessa tutkittu. Aiemmin tehdyt asukaskyselyt metsien käyttäjäryhmistä eivät yleensä koske lapsia ja nuoria. Espoon metsäalueita koskevien suunnitelmien asukaskyselyt suunnataan yli 15-vuotiaille. Myös metsäntutkimuslaitoksen ulkoilutilastot, joissa kuvataan virkistyskäytön kysyntää kautta maan, koskevat vain 16 vuotta täyttäneitä kansalaisia (viite 4).

Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvitys on tehty yhteistyössä Suomen Luonnonsuojeluliiton Koulumetsät arvoonsa -hankkeen kanssa. Hankkeen lopputuotoksena julkaistiin Koulumetsäopas – käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen (viite 5). Julkaisussa on hyödynnetty myös tämän selvityksen tuloksia ja se antaa koulujen ja päiväkotien henkilökunnalle runsaasti eväitä niin lähimetsien käyttöön kuin niitä koskevaan päätöksentekoon osallistumiseen.



## 1.1. Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta

Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvitys toteutettiin tiiviissä yhteistyössä Suomen luonnonsuojeluliiton koordinoiman ”Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta” -hankkeen kanssa. Valtakunnallista, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaan (METSO) kuuluvaa yhteistoimintaverkostohanketta rahoitti maa- ja metsätalousministeriö ja yhteistyökumppaneita olivat Kuntaliitto, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, Luonto-Liitto, Biologian ja maantieteen opettajien liitto sekä Suomen Latu. Hanke toteutettiin vuosina 2012–2013.

Hankkeen tarkoituksena oli kartoittaa ja turvata koulujen ja päiväkotien lähimetsiä, joilla on samanaikaisesti ympäristökasvatuksen kannalta merkittäviä sosiaalisia arvoja sekä luonto- ja virkistysarvoja. Lisäksi hankkeessa pyrittiin edistämään koulutuksen ja kasvatuksen kannalta keskeisten arvokkaiden metsien tunnistamista ja huomiointia suunnittelussa ja päätöksenteossa siten, että mukana ovat oppilaitokset, lapset ja nuoret sekä maanomistaja. Hankkeen tarkoituksena oli myös rohkaista kouluja ja päiväkoteja käyttämään lähimetsiä oppimisympäristönä aineesta ja aiheesta riippumatta sekä monipuolisena leikki- ja liikuntapaikkana.

Hankkeessa kehitetyn koulumetsäkonseptin mukaan koulumetsä (päiväkotimetsä) on koulua tai päiväkotia lähellä oleva pysyvä metsäluontokohde, joka sopii lasten ja nuorten opetuksen, kasvatuksen ja virkistykseen tarpeisiin. Ulkona oppiminen aineesta tai aiheesta riippumatta sekä metsäluonnon monimuotoisuuden vaaliminen ovat tärkeitä tavoitteita.

Koulumetsät arvoonsa -hankkeessa oli useita toimintamuotoja (viite 6). Tämä metsä on meille tärkeä -kilpailu kokosi kouluista ja päiväkodeista teoksia, joissa esitellään lasten ja nuorten näkökulmaa tärkeään lähimetsään. Valtakunnallinen Koulumetsäkysely selvitti koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöä ja tilannetta sekä kiinnostusta toimia pilottikohteena (viite 7). Kyselyyn tuli yli 70 vastausta eri puolilta Suomea. Vastauksista ilmeni, että koulut ja päiväkodit arvostavat aitoa metsäluontoa lähellään.

Pilottikouluissa ja -päiväkodeissa kehitettiin koulumetsäkonseptia opettajien ja kasvattajien, maanomistajien ja Suomen luonnonsuojeluliiton yhteistyönä. Myös joukko espoolaisia kouluja ja päiväkoteja osallistui kyselyyn, ja muutamasta tuli hankkeen aktiivisia pilottikohteita.

Kaupunkipiloteissa (Lahti, Helsinki, Espoo) selvitettiin koulujen ja päiväkotien tärkeitä lähimetsiä kaupunkikohtaisesti ja ideoitiin jatkotoimia eri virastoissa. Espoon kaupunki oli aktiivisena toimijana Koulumetsät arvoonsa -hankkeessa jo varhaisessa vaiheessa.

Villa Elfvikin luontotalo tuotti ”Tämä metsä on meille tärkeä” -kilpailun töistä näyttelyn keväällä 2013. Näyttely toimi lähtölaukauksena Espoon kaupungin omalle työlle koulujen ja päiväkotien lähimetsien hyväksi, pohjustaen ja motivoiden osaltaan myös samana vuonna toteutettua selvitystyötä. Näyttelyn avajaisiin lähetettiin kutsu laajalle joukolle kaupungin luottamus- ja virkamiehiä. Kutsun yhteydessä kerrottiin tulevasta koulu- ja päiväkotimetsäselvityksestä.

Valtakunnallisen koulumetsähankkeen tulokset on koottu julkaisuun ”Koulumetsäopas - käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen”. Opas on suunnattu opettajille ja kasvattajille. Se sopii myös kaupunkisuunnittelun, luonnonhoidon sekä opetus- ja sivistystoimen käyttöön yhteistyön käynnistämiseksi kunnassa. Opas on ladattavissa sähköisenä verkko-osoitteessa [www.sll.fi/koulumetsa](http://www.sll.fi/koulumetsa).

## 2. Selvityksen toteuttaminen

### 2.1. Tiedottaminen ja aineiston keruu

Selvitys pyrittiin kohdentamaan kaikkiin Espoon koulu- ja päiväkotiyksiköihin. Yhteystiedot saatiin Espoon suomenkielisestä ja ruotsinkielisestä varhaiskasvatus- ja opetustoimesta, jotka toimittivat kyselykutsun lähettämistä varten Suomen luonnonsuojeluliiton koulumetsäkoordinaattorille listat sähköpostiosoitteista.

Tulevasta selvityksestä tiedotettiin jo ennakkoon kouluille ja päivähoidon yksiköille suomenkielisellä ja ruotsinkielisellä sähköisellä kirjeellä (liite 1) huhtikuussa 2013. Ennakkokirje lähti varhaiskasvatuksen ja opetuksen tiedottajilta sähköpostilla rehtoreille, päiväkodin johtajille, koulujen ja päiväkotien ekotukihenkilöille ja koulusihteereille. Kirjeessä pyydettiin tutustumaan yhdessä lomakekyselyn kysymyksiin ja pohtimaan, kuka yksiköstä olisi sopivin henkilö vastaamaan siihen. Kyselystä kerrottiin myös kaikille Espoon kaupungin työntekijöille jaettavassa henkilöstölehti Wieterissä.

Kyselykutsut lähetettiin koulusihteereiden ja päiväkodinjohtajien sähköpostiosoitteisiin 23.4.2013 yksityiskohtaisen ohjeistuksen sisältävän saatteen kanssa (liite 2.1). Ruotsinkielisen päivähoidon ja opetuksen yksiköt saivat ohjeistuksen ruotsinkielisenä (liite 2.2).

Kyselykutsut sisälsivät yksilöidyn, yksikkökohtaisen vastauslinkin lomakekyselyyn sekä linkin karttapalautejärjestelmään. Kyselykutsussa ja ennakkokirjeessä ohjeistettiin koulusihteereitä ja päiväkodinjohtajia välittämään kyselykutsu eteenpäin sopivalle vastaajalle yksikössä, esimerkiksi ekotukihenkilölle.

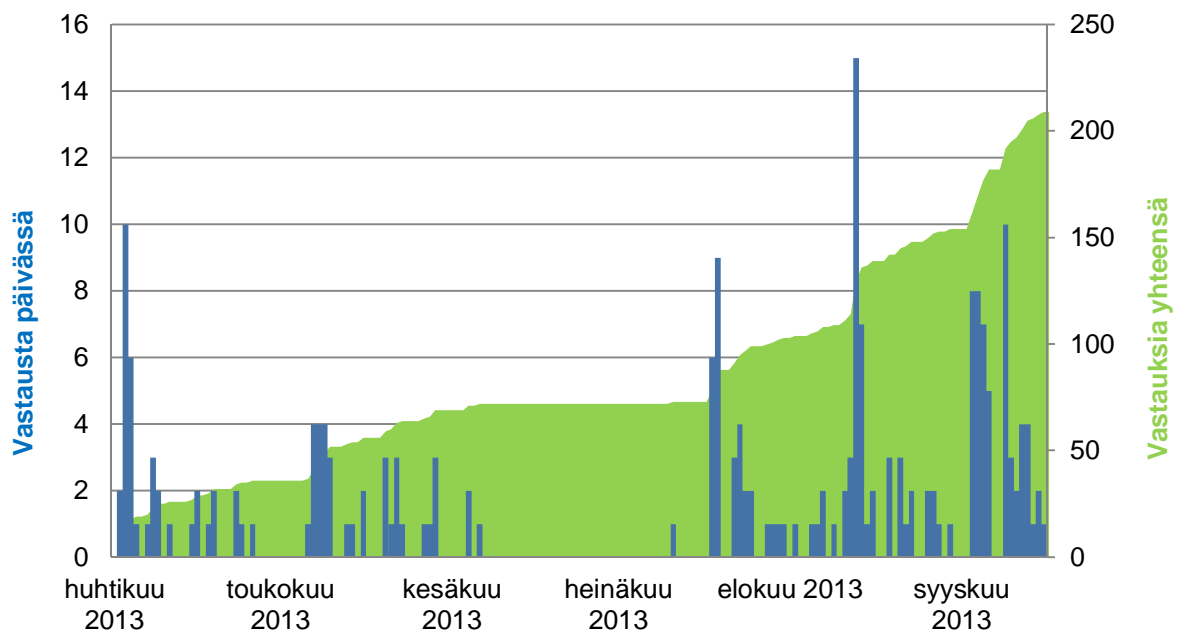
Useassa yksikössä toimivia koulusihteereitä ja päiväkodinjohtajia ohjeistettiin lisäksi tilaamaan uusia yksilöityjä kyselykutsuja - kullekin yksikölle omansa. Henkilökohtaiset yksilöidyt vastauslinkit mahdollistavat yksittäisten vastaussarjojen erottamisen toisistaan ja täten yhteystietojen ja metsäalueiden sijaintitietojen yhdistämisen annettuihin vastauksiin.

Selvityksen vastausaika oli reilut viisi kuukautta, huhtikuun lopusta lokakuun alkuun. Pitkästä vastausajasta sekä kesän aiheuttamasta tauosta johtuen kyselystä lähetettiin vielä useita muistutusviestejä. Muistutusviestit lähetettiin Surveyspal-ohjelmiston keräämien vastaajatietojen perusteella niille, jotka eivät muistutuspäivään mennessä olleet vastanneet lomakekyselyyn. Muistutus karttatiedon jättämisestä lähti aina samalla kertaa lomakekyselyn muistutuksen kanssa, vaikka karttapalautteiden puuttuminen ei sinänsä toiminut muistutuksen perusteena.

Syyskuun 2013 puolivälissä laitettiin vielä tiedote (liite 3) kyselyyn vastaamisesta koulujen yhteiseen sähköiseen oppimisympäristöön Fronteriin. Aineistonkeruuvaiheen loppuvaiheessa kyselykutsujen jakelulistat tarkistettiin vielä kertaalleen ja lähetettiin täydentäviä kutsuja. Kaiken kaikkiaan kyselykutsuja lähetettiin noin 450 kpl.

Saatujen pyyntöjen perusteella vastausaika päätettiin jatkaa alkuperäisestä syyskuun lopusta vielä viikolla, 7.10.2013 asti. Lisäviikon aikana toteutettiin soittokierros osaan vastaamatta jättäneistä kouluista ja päiväkodeista, tarkoituksena kannustaa vastaamiseen ja selvittää mahdollisia vastaamiseen liittyviä ongelmia.

Selvityksen tuloksista kerrottiin 14.1.2014 järjestetyssä tilaisuudessa, johon lähetettiin kutsuja laajalle joukolle. Tilaisuudesta tiedotettiin avoimesti myös kaupungin intrassa Essissä ja julkisilla espoo.fi-internetsivuilla.



**Kuva 1.** Päivittäinen ja kumulatiivinen lomakekyselyvastausten kertyminen selvityksen vastausaikana. Kyselyvastausten kertymän kuvaajasta näkyy, että suurin osa vastauksista painottuu elo-syyskuussa lähettyjen muistutusviestien yhteyteen.

## 2.2. Menetelmät

Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvitys valmisteltiin laajapohjaisessa yhteistyössä kaupungin varhaiskasvatus- ja opetustoimen sekä teknisen- ja kaupunkisuunnittelutoimen kanssa, ympäristökeskuksen koordinoimana. Projektin suunnittelussa ja sen toteutuksessa mukana olleiden henkilöiden nimet ja heidän edustamansa tahot löytyvät luvusta 2.4.

Selvityksen laadullinen aineisto koottiin lomakekyselyllä ja paikkatietoaineisto karttaosoitustyökalulla. Lomakekysely toteutettiin yhteistyössä Suomen luonnonsuojeluliiton kanssa, hyödyntäen Koulumetsät arvoonsa -hankkeessa luotua kysymyspatteristoa ja tiedonkeruumenetelmää. Paikkatietoaineisto kerättiin Espoon kaupungin palautejärjestelmän tarjoaman työkalun avulla.

Lomakekysely toteutettiin sähköisenä Surveypal-kyselynä. Espoon kyselylomakkeen pohjana käytettiin valtakunnallisen koulumetsäkyselyn sekä Helsingin koulumetsäkyselyn lomaketta. Valtakunnallisen kyselyn lomake oli valmisteltu huolella testaten sekä paperisena että sähköisenä todellisilla testihenkilöillä (Koulumetsät arvoonsa -hankkeen yhteistyökumppanien asiantuntijat, vapaaehtoisten päiväkotien ja koulujen edustajat). Espoon kyselyn kannalta oli hyödyllistä, että Helsingin kyselyä varten lomake oli jo valmiiksi räätälöity ja testattu sopimaan kaupunkikohtaiseen käyttöön. Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvitystä varten kysymyspatteristoa muokattiin vielä kaupungin eri hallintokuntien esittämien toiveiden mukaisesti.

Kyselylomakkeessa (liite 4) oli yhteensä 26 kysymystä, jotka oli ryhmitelty viiteen osioon:

1. Tiedot vastaajasta,
2. metsä,
3. metsän käyttö,
4. huolenaiheet, toiveet ja tavoitteet sekä
5. maanomistajaa sekä metsää koskevat kaavat, selvitykset ja suunnitelmat.

Kaikissa osioissa oli sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Varsinaisista kysymyksistä seitsemän oli määriteltä pakolliseksi. Osassa kysymyksiä oli lisäksi tarkentavia lisäkysymyksiä. Kyselyyn vastanneet antoivat samalla suostumuksena hankkeen mahdollista yhteydenottoa varten ja tulosten anonyymiin hyödyntämiseen opinnäytetöissä.

Karttatieto kerättiin hyödyntämällä Espoon karttapohjaista palautejärjestelmää. Teklan ylläpitämään palautejärjestelmään rakennettiin koulu- ja päiväkotimetsätiedon keruuta varten oma projekti, jossa vastaajien oli mahdollista rajata käyttämiään metsäalueita kartalle hyödyntäen palvelussa olevia ilmakuvia ja opaskarttaa. Viiva- ja pistemaisilla merkintätyökaluilla kartalle oli mahdollista merkitä paitsi metsäalueita, myös reittejä ja tärkeitä kohteita.

### 2.3. Aineiston analysointi ja raportointi

Kyselylomakkeen palautti 7.10.2013 mennessä yhteensä 209 vastaajaa 206:sta eri yksiköstä (liite 5). Lomakekyselyn aineisto ajettiin SurveyPal -ohjelmasta automaattisina raportteina Word- ja Power point -muodossa sekä Excel-tiedostoina. Selvitysraporttia varten aineistoa käsiteltiin kysymyksittäin yhtenä kokonaisuutena, tarkastelematta yksittäisiä vastauslomakkeita erikseen. Ohjelmasta ajettiin myös ristiintaulukointeja, joissa vastausjakaumat näkyvät oppilaitostyyppittäin (päiväkodit ja ryhmäperhepäiväkodit, alakoulut, yläkoulut ja lukiot sekä muut vastaajat). Tarkasteltaessa oppilaitostyyppien välisiä eroja ryhmään ”muut” luokiteltuja vastauksia ei huomioitu.

Raporttia varten monivalintakysymysten aineistosta muokattiin kuvaajia, joissa vastausjakaumia esitellään kappalemäärinä tai prosenttiosuuksina. Kunkin kysymyksen kohdalla vastaajamäärä on merkitty kuvaajan yhteyteen siten, että  $n=209$  tarkoittaa kaikkien vastanneen kyseiseen kysymykseen. Koska kaikki kysymykset eivät olleet pakollisia, on vastaajamäärä osassa kysymyksiä pienempi. Avoimien kysymyksiä vastauksia käsiteltiin luokittelemalla niitä kunkin kysymyksen luonteeseen sopivalla tavalla. Tarvittaessa myös luokittelujen pohjalta on laadittu kuvaaja.

Karttapalautetta antoi onnistuneesti 165 eri vastaajaa. He olivat merkinneet kartta-alustalle yhteensä 293 erilaista alue-, piste- ja viivakohdetta. Tekla Oy:n karttaosoitustyökalulla kerätty data muutettiin MapInfo-ohjelmiston kanssa yhteensopivaan tiedostomuotoon, jossa sen varsinainen analysointi tapahtui.

Karttapalautetta antaneiden joukossa oli 27 sellaista vastaajaa, jotka eivät olleet vastanneet varsinaiseen kyselylomakkeeseen, vaan antoivat pelkästään karttapalautetta (liite 5). Näiden joukossa olivat myös Espoon luontokoulut Villa Elfvik ja Haltia, joille ei lähetty kyselylomaketta. Kyselylomakkeen täyttäneistä 209 vastaajasta 138 antoi myös karttapalautetta, mutta 71 kyselyyn vastannutta ei ollut erikseen merkinnyt käytössä olevia metsäalueita kartalle.

Lopullinen kartta-aineisto tuotettiin hyödyntämällä sekä kyselylomakkeiden (kysymykset 1-4) että palautejärjestelmän kautta saatuja tietoja yhdessä. Näin saatiin onnistuneesti merkittyä kartalle kaikkien 209 vastaajan käyttämät tärkeimmät lähimetsät ja lisäksi 27:n pelkästään karttapalautetta antaneen vastaajan metsät (taulukko 1). Tärkeimpien lähimetsien lisäksi kartta-aineistoon merkittiin myös 129 sellaista metsäaluetta, jonka vastaajat olivat maininneet kyselylomakkeessa tai merkinneet palautejärjestelmään toiseksi tai kolmanneksi tärkeimpänä metsänä.

**Taulukko 1.** Aineiston karttuminen lomakekyselyn ja karttapalautteen avulla.

	Vastanneet yksiköt	Joista vain lomakekyselyyn vastasi	Joista vain karttapalautetta antoi
Lomakekysely	206	71	-
Karttapalaute	163	-	25 + 2

Kaikki metsäalueet piirrettiin uudelleen saatujen karttapalautteiden ja muiden kuvailutietojen pohjalta. Piirtämisen apuna hyödynnettiin vuoden 2013 ilmakuvia ja viheralueiden hoitoluokitukseen tuotettua aineistoa. Aineistoon pyrittiin näin saamaan metsälaikkujen todellisia rajoja hyödyntäviä alueita ja eheitä metsäkokonaisuuksia. Isojen alueiden kuten Keskuspuiston osalta rajaukset pyrkivät noudattamaan hoitoluokituksen metsäkuvioita ja palautejärjestelmän kautta saatuja aluerajauksia.

Alueiden rajauksissa esiintyy väistämättä tulkinnan aiheuttamia virheitä, koska eri vastaajien tapa käyttää ja tapa merkitä käytössä olevia metsäalueita eroaa voimakkaasti. Kuvassa 2 on esitetty esimerkki saadusta palautteesta ja niiden perusteella tehdystä lopullisesta karttatulkinnasta. Lisäksi useat vastaajat mainitsivat "Nuuksion" olevan tärkeä käytössä oleva metsäalue. "Nuuksion" on tulkittu tässä aineistossa tarkoittavan Nuuksion kansallispuistoon kuuluvaa aluetta.



**Kuva 2.** Esimerkki kartta-aineiston tuottamisesta annetun palautteen perusteella. Kartassa punaisella merkityt alueet, viivat ja pisteet ovat eri vastaajilta saatuja karttapalautteita. Kaikki saadut palautteet on tulkittu tarkoittamaan vihreällä merkittyä metsäaluetta. Saman aluerajauksen saisi myös pelkkä maininta "Säterinmetsä" niiden vastausten osalta, jotka eivät ole tehneet varsinaista karttamerkintää.

Koulu- ja päiväkotimetsäkyselyn vastaukset vietiin myös Espoon kaupungin paikkatietojärjestelmään (MapInfo) niiden jatkohyödyntämistä varten (liite 6). Alueiden rajaukset vietiin myös Webmap-järjestelmään, jonka avoimen sovelluksen (OpenWebmap) kautta karttatiedot ovat kaikkien Espoon kaupungin työntekijöiden saatavilla.

## 2.4. Selvityksen laatijat ja työnjako

Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvityksen toteuttamiseen ja raportin kirjoittamiseen osallistui useita henkilöitä. FM Katri Luukkonen Espoon ympäristökeskuksesta koordinoi selvityksen valmistelua, tarvittavien tietojen hankintaa kaupungin sisällä sekä ohjasi raportin kirjoittamista ja vastasi sen viimeistelyä erityisesti johtopäätösten osalta.

Lomakekyselyn tutkimusongelman asettelusta, lomakkeen laadinnasta ja aineiston keruusta Surveypal-ohjelmistolla vastasi Suomen luonnonsuojeluliitossa koulumetsäkoordinaattori, MMM Virpi Sahi. Hän osallistui myöhemmin myös tulosten raportointiin ja johtopäätöksien tekoon.

Kyselyvastausten ja paikkatietoaineiston analysoimiseksi Espoon ympäristökeskus rekrytoi opiskelija-harjoittelijan Villa Elfvikin luontotaloon syyskuusta 2013 helmikuuhun 2014. Fil. yo Mikko Lehikoinen Helsingin yliopiston maantieteen ja geotieteiden laitokselta työsti Tekla- ja Surveypal-ohjelmasta ajetut raportit, laati tarvittavat kuvaajat ja kartat, luokitteli lomakekyselyn avoimet vastaukset sekä laati kuvailuja kysely- ja kartta-aineistosta saaduista tuloksista. Lehikoinen yhdisti myös kaikki kyselyn vastukset karttatietoon MapInfo-paikkatieto-ohjelmassa.

Edellisten lisäksi Tuomo Kosonen Tekla Oy:stä muunsi annetun karttatiedon MapInfo-ohjelmiston kanssa yhteensopivaan tiedostomuotoon ja FM Maija Vuorjoki Espoon ympäristökeskuksesta osallistui raportin johdantoluvun laatimiseen.

Selvityksen toteutukseen suunnitteluun Luukkonen kutsui kaupungin eri yksiköistä ihmisiä, jotka voisivat hyödyntää tuloksia omassa työssään. Suunnittelussa olivat mukana enemmän tai vähemmän Virpi Mattila Suomenkielisestä varhaiskasvatuksesta, Riina Plosila Suomenkielisestä opetuksesta, Marika Lostedt Ruotsinkielisestä varhaiskasvatuksesta ja opetuksesta, Mikla Koivunen asemakaavasta, Tanja Härmäläinen ja Laura Malm-Grönroos yleiskaavasta, Pirjo Sirén viheralueiden suunnittelusta, Mervi Romppainen kaupunkisuunnittelusta ja Jani Havukainen kaupunkimittauksesta.

Alustavien tulosten pohjalta kokoonnuttiin vielä marraskuussa 2013 pohtimaan, miten tuloksia voitaisiin hyödyntää eri yksiköissä. Näissä keskusteluissa olivat mukana myös Katrin Aia ympäristökeskuksesta sekä Tiina Peippo ja Kati Tuura metsien hoidosta.

Tulosten julkistamistilaisuus järjestettiin 14.1.2014 (liite 7). Valtuustotalon kahviossa järjestettyyn tilaisuuteen osallistui noin 60 henkilöä. Mukana oli opettajia, varhaiskasvattajia, luottamusmiehiä ja kaupungin virkamiehiä. Kommenttipuheenvuorot pitivät Mikla Koivunen kaavoituksesta, Tiina Peippo metsien hoidosta ja Virpi Mattila varhaiskasvatuksesta. Tilaisuudessa keskusteltiin aiheesta vilkkaasti. Tämän raportin johtopäätöksissä ja suosituksissa jatkotyölle on huomioitu keskusteluissa tulleita kommentteja, mm. liikunnan Virpi Mikaman ajatuksia hänen lähettämästään muistiosta tilaisuuden jälkeen.

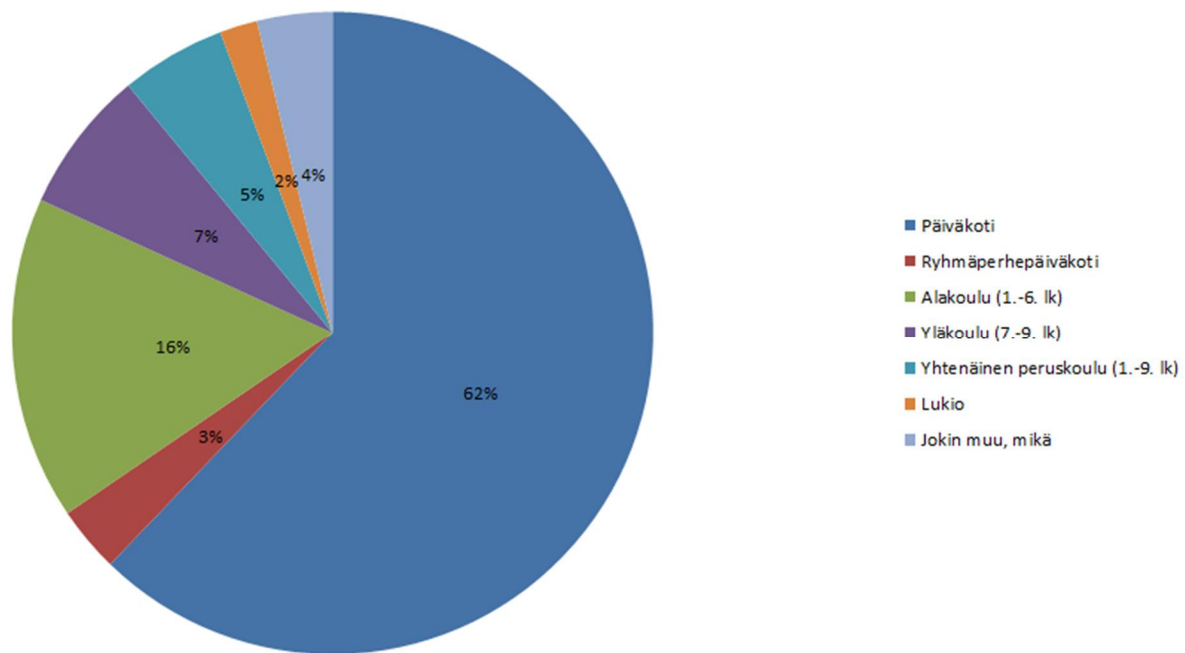
## 3. Tulokset

### 3.1. Vastaajat

Kyselylomakkeen palautti yhteensä 209 vastaajaa 206:sta eri yksiköstä. Kun lasketaan yhteen kaikki Espoon kunnalliset ja yksityiset päiväkodit, ryhmäperhepäiväkodit, avoimen päivähoiton yksiköt, peruskoulut ja lukiot saadaan yhteensä 479 yksikköä. Kyselyn vastausprosentiksi muodostui näin ollen 43 %. Vastausprosentti on siinä mielessä teoreettinen, että täyttä varmuutta siitä, onko kysely tavoittanut nämä kaikki yksiköt, ei ole.

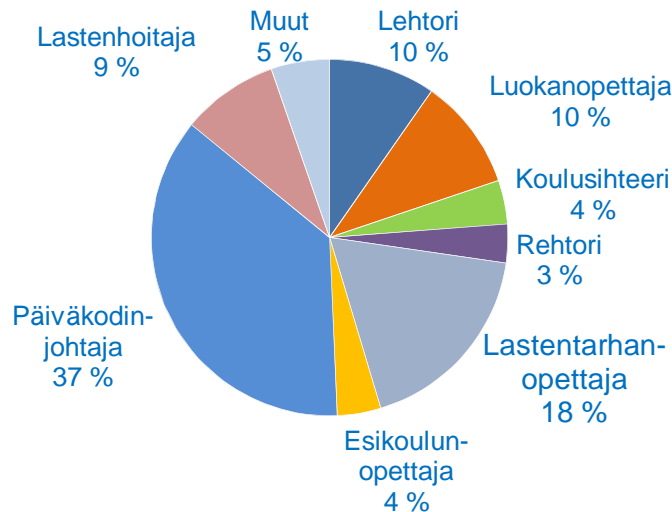
Vastaajien joukossa oli 137 päiväkotia tai ryhmäperhepäiväkotia, 34 alakoulua, 19 yläkoulua ja lukiota sekä 19 muuta vastaajaa (yhtenäiset peruskoulut sekä vastausvaihtoehdon ”jokin muu” valinneet vastaajat). Lomakekyselyyn vastanneet yksiköt ja niiden oppilas- ja lapsimäärät on lueteltu liitteessä 5. Samasta liitteestä löytyy myös pelkän karttapalautteen antaneet yksiköt.

Noin 60 % kyselyyn vastanneista ilmoitti, että samassa kiinteistössä tai oppimiskeskuksessa on muuta-kin toimintaa kuten esiopetusta, (33 %), päiväkoti (12 %), alakoulu (7 %), yläkoulu tai lukio (3,3 %) tai ryhmäperhepäiväkoti (4, 8 %). Vastanneista 40 % ilmoitti, että muita yksiköitä ei ole.



**Kuva 3.** Kyselyyn vastaajista suurin osa ilmoitti edustamansa yksikön olevan päiväkoti (n=209).

Varhaiskasvatuksessa kyselyyn vastasi yleisimmin päiväkodin johtaja (37 % kaikista annetuista vastauksista), mutta myös lastentarhanopettaja, lastenhoitaja tai esikoulun opettaja (kuva 4). Kouluissa yleisin vastaaja oli luokanopettaja tai lehtori (kumpikin 10 % kaikista annetuista vastauksista), mutta myös rehtori tai koulusihteeri saattoivat vastata kyselyyn.

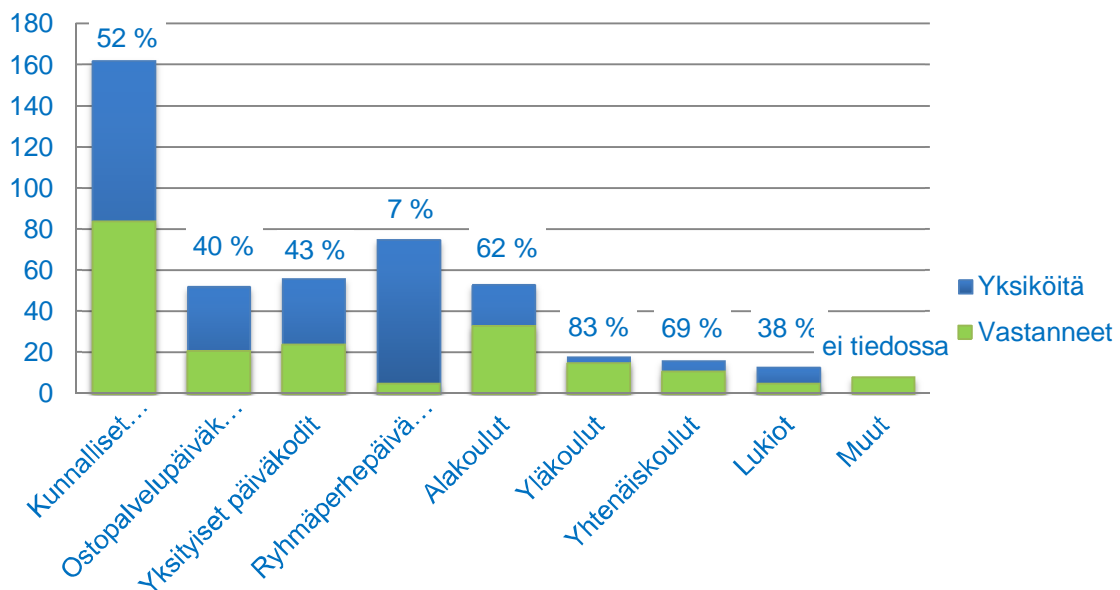


**Kuva 4.** Vastaajien asema yksikössä (Tiedot vastaajasta/yhteyshenkilö). N=209

Kun kyselyn vastausprosenttia (43 %) tarkastellaan oppilaitostyypeittäin, huomataan, että vastaukset jakautuvat epätasaisesti (kuva 5). Varhaiskasvatuksen osalta erityyppisten päivähoitopaikkojen vastausaktiivisuus vaihteli. Aktiivisimpia olivat kunnalliset päiväkodit, joista yli puolet (52 %) vastasi kyselyyn. Ryhmäperhepäiväkodeista kyselyyn vastasi vain 7 %. Kyselyn tulokset antavat edustavan kuvan päiväkotimuotoisen varhaiskasvatuksen osalta, mutta eivät kaikkein pienimpien varhaiskasvatusryhmien eli ryhmäperhepäiväkotien osalta.

Alakoulujen, yläkoulujen ja yhtenäiskoulujen osalta kyselyaineisto on varsin edustava, sillä alakoulujen osalta vastausprosentiksi muodostui 62 %, yläkoulujen 83 % ja yhtenäiskoulujen 69 %. Lukioden osalta vastausprosentti jäi 38 %:n.

Lisäksi kyselyyn vastasi mm. koulujen yhteydessä toimivia esikouluja ja muita vastaajia, joiden osalta vastausprosenttia ei ole eritelty.



**Kuva 5.** Vastaajien edustamat yksiköt ja vastausten määrä suhteessa yksiköiden määrään.



Taustatietoina kysyttiin myös yksikön oppilas- tai lapsimäärää. Vastaajien antamien yksikön oppilasmäärätietojen perusteella kysely kattaa noin 32 000 espoolaislapsen ja -nuoren metsien käyttöä, mikä vastaa 68 % Espoon koulujen ja päiväkotien oppilaista (viite 8, taulukko 2). Oppilas- ja lapsimäärällä mitattuna kyselyn kattavuus on siis suurempi kuin yksiköiden (vastausprosentti 43 %) määrällä mitattuna. Tämä johtuu siitä, että pienin vastausprosentti oli pienissä yksiköissä (ryhmäperhepäiväkodit) ja paras suurissa perusopetuksen yksiköissä (ala-, ylä-, ja yhtenäiskoulut).

Varhaiskasvatuksesta ikäluokat siirtyvät perusopetukseen tullessaan suurempiin yksiköihin, vaikka lapsimäärä on sama. Toisaalta pienien yksiköiden vastaukset kuvaavat todennäköisesti täsmällisemmin metsien käyttöä kuin suurien yksiköiden, joissa yksi vastaus voi edustaa esimerkiksi 500 oppilaan tilannetta.

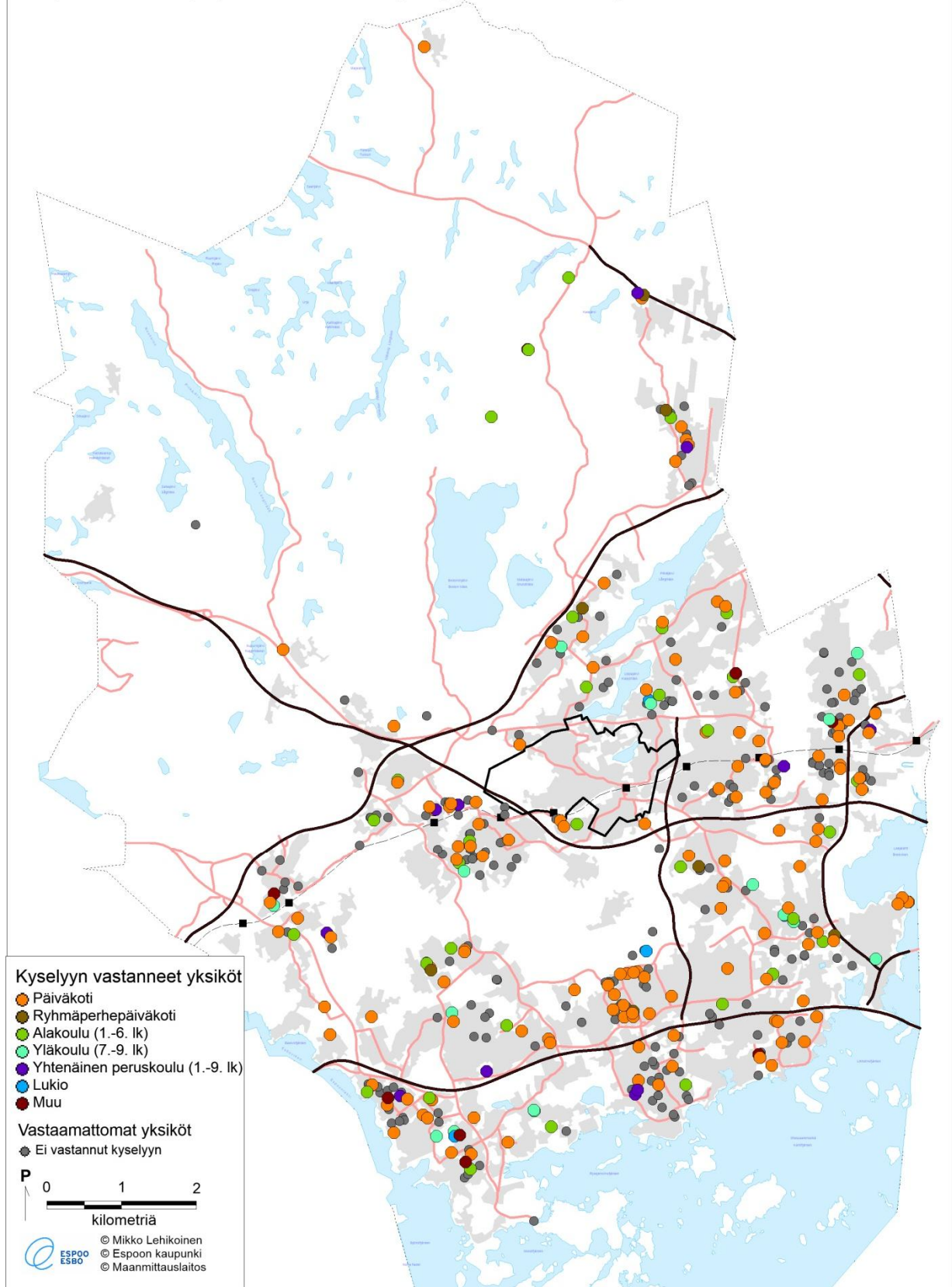
**Taulukko 2.** Lapsimäärittäin tarkasteltuna kyselyn kattavuus on suurempi kuin yksikkötasolla, sillä vaikka koulujen vastausmäärä on pienempi kuin päiväkotien, on niissä jokaisessa enemmän lapsia kuin yhdessäkään päiväkodissa.

Eri oppilaitostyypit		Vastausprosentti	Vastanneet yksiköt 206 (vastauksia 209)	Lapsi- tai oppilasmäärä, vastaajan ilmoittama	Lapsi- tai oppilasmäärä, keskiarvo per yksikkö
Varhaiskasvatus	Päiväkodit (kunnalliset, yksityiset, ostopalvelu)	40 - 52 %	130	7 376	57
	Ryhmäperhepäiväkodit	7 %	7	77	11
Perusopetus	Alakoulut (1.-6. lk)	62 %	34	10 494	309
	Yläkoulut (7.-9. lk)	83 %	15	4 964	331
	Yhtenäinen peruskoulu (1.-9.)	69 %	10	6 148	614
Lukiot		38 %	4	3 050	762
Muut	Varhaiskasvatusyksiköitä, asukaspuistoja, erityiskouluja	ei tiedossa	7	280	40
YHTEENSÄ			209	32 389	

Lomakekyselyn tulosten voidaan kokonaisuutena tulkita edustavan hyvin ja monipuolisesti Espoon koulujen ja päiväkotien näkemyksiä metsien opetus- ja kasvatuskäytöstä. Toisin kuin kyselyaineistossa, kartta-aineistossa ei voida ajatella keskimääräisten vastausten edustavan joitakin toisia, vastaamatta jääneitä yksiköitä tilastollisessa mielessä. Toisin sanoen, kartta-aineisto kuvaa koulu- ja päiväkotimetsien sijaintia vain niiden yksiköiden osalta, jotka antoivat karttapalautetta. Alueellisesti vastaukset jakautuivat tasaisesti Espoon eri osien välillä (kuva 6).

Sytä siihen, miksi kaikki yksiköt eivät vastanneet kyselyyn tai antaneet karttapalautetta on monia. Loka-kuun alussa 2013 tehdyllä soittokierroksella tavoitetut koulut ja päiväkodit kertoivat vastaamattomuuden johtuvan tasaisesti seuraavista syistä: 1. vähäisestä metsien käytöstä, 2. varsinaisen lähimetsän puuttumisesta, 3. kiireestä tai 4. sopivan vastaajan puuttumisesta. Muissa yhteyksissä esille tullut syy on myös väistötiloissa työskentely.

## Espeen koulu- ja päiväkotimetsäkyselyyn vastanneet yksiköt



**Kuva 6.** Lomakekyselyyn vastanneet 206 yksikköä kartalla. Karttaa antaa kuvaa siitä, miltä alueilta tuli vastauksia. Yksiköiden sijainnit perustuvat pääkaupunkiseudun palvelukartan 2013 tietoihin. Ks. myös liite 5, jossa on lista vastanneista ja heidän ilmoittamistaan muista metsää käyttävistä yksiköistä. Tässä kartassa ei ole vain karttapalautteen antaneita 27 yksikköä.

## 3.2. Koulujen ja päiväkotien käyttämät metsät

Lomakekyselyn ensimmäisen osio (kysymykset 1-8) selvitti koulujen ja päiväkotien käyttämiä tärkeimpiä metsäalueita sekä tärkeimmäksi nimetyn metsän sijaintia, kokoa, statusta, muita käyttäjiä sekä luonnon erityispiirteitä. Lomakekyselyn ohella kerätty karttatieto on esitetty luvussa "Koulu- ja päiväkotimetsät kartalla".

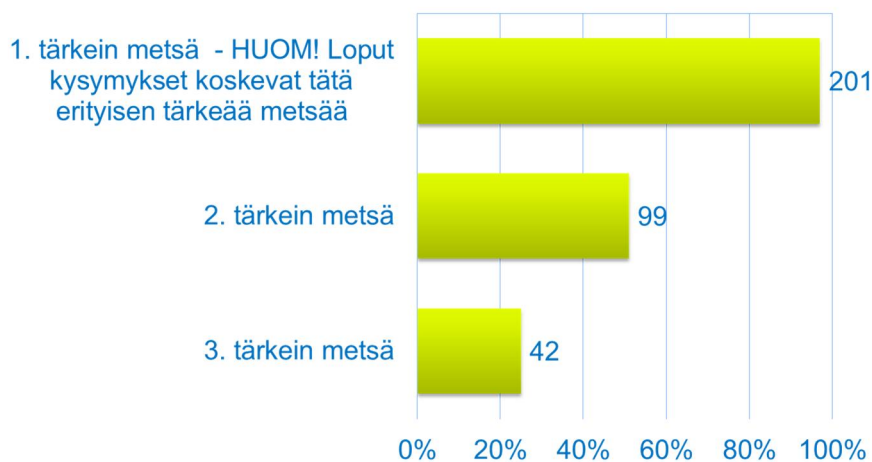
### 3.2.1. Tärkeimmät metsät

Ensimmäisessä kysymyksessä vastaajilta kysyttiin, mitä metsiä heidän koulunsa tai päiväkotinsa käyttää opetus- tai retkikohteinaan. Heitä pyydettiin nimeämään vähintään yksi ja enintään kolme eniten käytettyä metsäaluetta. Metsät pyydettiin nimeämään metsän virallisella tai vastaajan itse keksimällä nimellä. Vastaajille kerrottiin myös, että loput kysymykset koskevat vain 1. tärkeintä metsää.

Ainakin yhden metsän nimesi 201 vastaajaa eli 96 % kyselyyn osallistuneista (kuva 7). Heistä kahdeksan oli syystä tai toisesta nimennyt ainoastaan toiseksi tai kolmanneksi tärkeimmän metsän, joka analyysivaiheessa siirrettiin luokkaan "1. tärkein metsä". Kahdeksan vastaajaa ei nimennyt yhtäkään metsää, mutta heidän lähimetsänsä selvisi myöhempien vastausten tai annetun karttapalautteen perusteella.

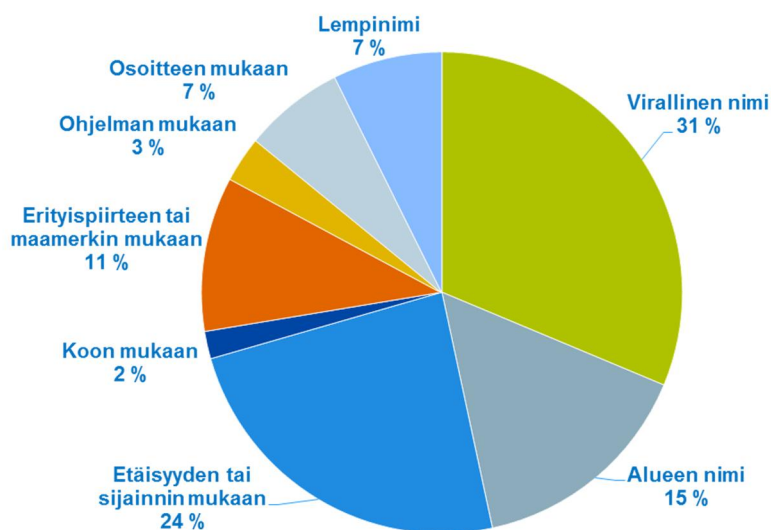
Myös toisen metsän nimesi 99 vastaajaa (47 %) ja 42 vastaajaa (20 %) vielä kolmannen. Lisäksi annettujen karttapalautteiden perusteella paikallistettiin uusia kyselyssä mainitsematta jääneitä metsäalueita ja muita kohteita.

Osa vastaajista painotti, ettei metsillä ole tärkeysjärjestystä, vaan eri ikäryhmät ja oppiaineet käyttävät osin eri metsiä.



**Kuva 7.** Kysymys 1: Mitä metsiä koulunne/päiväkotinne käyttää opetus- tai retkikohteinaan? n=209.

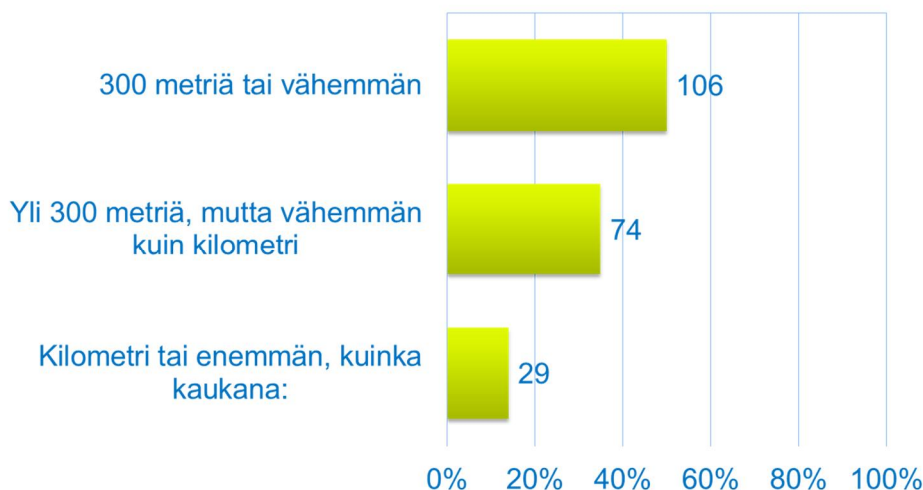
Tärkeimmiksi mainituille metsille annetut nimet luokiteltiin analyysivaiheessa kuvan 8 mukaisesti. Vastaajista 31 % tiesi tai käytti metsästä sen virallista nimeä, esim. Säterinmetsä. Vastaajista 24 % käytti metsän etäisyyttä tai sijaintia kuvaavaa nimeä, esim. "lähimetsä" tai "koulun pohjoispuolinen metsä-alue". Kaupunginosaan tai alueen nimeen viittasi 15 % vastaajista, esim. "Mankkaan metsä". Metsiä nimettiin myös jonkin metsän tai sen lähiympäristön erityispiirteiden mukaan (11 %), esim. "Hevostallin metsä", "Alepan metsä" tai "Rantametsä". Osoitteen perusteella metsän nimesi 7 % vastaajista, esim. "Skogen brevid Snettansvägen 41". Lempinimeä, esim. "Vallarit", "Skogen" tai "Satumetsä", käytti niin ikään 7 % vastaajista. Vastaajista 3 % käytti Metsämörri-toimintaan tai muuhun ohjelmaan viittaavaa nimeä, kuten "Mörrimetsä" tai "Mytysmetsä". Vastaajista vain 2 % nimesi metsän koon perusteella, esim. "pieni puistoalue".



**Kuva 8.** Tärkeimmiksi mainittujen metsien nimeäminen. Luokittelu on tehty raportointivaiheessa.

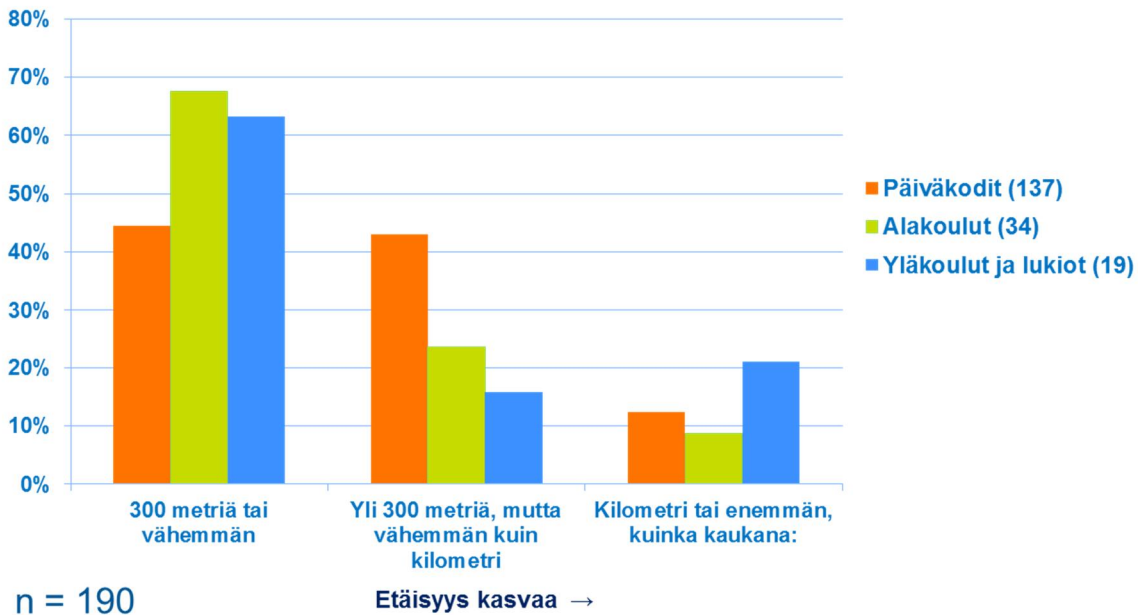
### 3.2.2. Metsän etäisyys ja sijainti

Toisessa kysymyksessä (kuva 9) vastaajia pyydettiin valitsemaan kolmesta vaihtoehdosta sopivin kuvaamaan tärkeimmän metsän etäisyyttä oppilaitokseen.



**Kuva 9.** Kysymys 2: Kuinka kaukana koulusta/päiväkodista metsä sijaitsee? n =209

Puolet tärkeimmäksi mainituista metsistä sijaitsee korkeintaan 300 metrin päässä koulusta tai päiväkodista, ja yli neljä viidestä (86 %) korkeintaan kilometrin päässä. Lähellä olevien metsien merkitystä ja tarvetta korostettiin usein myös muiden kysymysten vastauksissa. Vastaajista vain 29:n (14 %) tärkein lähimetsä sijaitsee yli kilometrin päässä yksiköstä, näistä kuusi sijaitsee reilun kilometrin päässä, kahdeksan puolentoista kilometrin päässä, kahden kilometrin päässä sijaitsee viisi metsää ja tätä kauempana enää kaksi. Pisin ilmoitettu etäisyys tärkeimpään metsään oli 4 km. Tarkempaa tietoa metsien etäisyydestä saatiin lisäksi kartta-aineiston pohjalta tehdyillä etäisyydelaskelmilla.



**Kuva 10.** Tärkeimmän metsän etäisyys oppilaitoksesta vaihtelee päiväkotien, alakoulujen, yläkoulujen ja lukioiden välillä. Pylväät kuvaavat kyseisen etäisyysluokan suhteellista (prosentuaalista) esiintymistä oppilaitostyyppien kohdalla.

Eri oppilaitostyyppien välillä on eroja, kun vertaillaan etäisyyttä tärkeimpään metsään (kuva 10). Yli 60 % alakoulujen, yläkoulujen ja lukioiden käyttämistä metsistä sijaitsee alle 300 metrin etäisyydellä. Päiväkotien vastaajista vain reilut 40 % kertoo metsän olevan näin lähellä - toisaalta päiväkotimetsistäkin valtaosa sijaitsee alle kilometrin päässä. Pisimmät yli kilometrin matkat ovat kuitenkin yleisimpiä yläkouluissa ja lukioissa.

Päiväkotien pidemmät matkat lähimetsään voivat selittyä metsän erilaisella käyttötiheydellä. Kaksi kolmesta päiväkodista käyttää metsää vähintään kerran viikossa (kuva 23, s. 37). Päiväkotipäivien aikana on mahdollisuus enemmän aikaa vieviin retkiin verrattuna tiukempaa lukujärjestystä noudattaviin kouluihin, etenkin yläkouluihin. Toisaalta päiväkodit pienempinä yksikköinä sijoittuvat todennäköisemmin asuinalueiden keskelle kauemmas metsistä, ja niiden yhteydessä saattaa olla harvemmin samaan tonttiin kuuluvia metsäalueita kuten kouluilla.

Kysymyksessä kolme vastaajaa pyydettiin kuvailemaan metsän sijaintia omin sanoin esimerkiksi ilmansuuntien perusteella tai suhteessa alueen tiestöön, esim. "koulun pohjoispuolella" tai "Koulukadun ja Päiväkodintien risteyksessä". Kysymykseen vastasi 191 vastaajaa eli 91 % vastaajista. Vastauksista saatua kuvailutietoa, kysymyksen yksi nimitietoa sekä kyselyn yhteydessä kerättyjä karttapalautteita hyödyntämällä metsät paikallistettiin paikkatietojärjestelmän karttapohjalle.

### 3.2.3. Metsäalueen luonne tai käyttötarkoitus

Kysymyksessä neljä vastaajaa pyydettiin sopivimman valmiin vastausvaihtoehdon avulla kuvaamaan, millainen metsäalue on kyseessä.

Enemmistö vastaajista kuvaili lähimetsänsä joko talojen ja katujen rajaamaksi metsäksi (60 % vastaajista). Metsäiseksi virkistysalueeksi aluetta luonnehti vajaa kolmannes (28 %). Vastaajista 8 % kertoi metsän olevan luonnonsuojelualuetta tai muuten kaavoituksessa suojeluun varattua. Talousmetsäkäytössä olevien lähimetsien osuus on vastaajien mukaan vain 1 % luokkaa. Tulokset ilmenevät kuvasta 11.

Kohdan "Muu luonnehdinta" oli valinnut 5 vastaajaa. Kaksi heistä mainitsi lähimetsänsä olevan osa Espoon keskuspuistoa, kaksi kuvaili tärkeintä metsänsä rantametsäksi ja viimeinen luonnehti lähimet-

säänsä seuraavasti: " Isohko metsäalue, jossa sekä puita, kallioita, hyvät marja- ja sienimaastot". Kaksi vastaajaa ei osannut sanoa mihin luokkaan metsä kuuluisi.



**Kuva 11.** Kysymys 4: Minkälaisesta metsästä on kysymys?

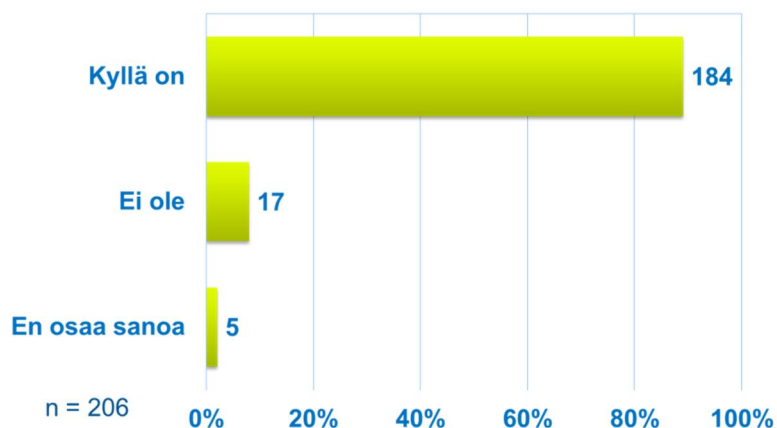
Kysymyksessä oli mahdollista myös arvioida metsän kokoa, luonnehtia aluetta vapaasti sekä kertoa liittykö koulun lähimetsä johonkin laajempaan viheraluekokonaisuuteen. Yhteensä 41 vastaajaa (20 % vastaajista) kertoi tarkempia tietoja lähimetsästään. Heistä seitsemän vastaajaa arvio metsän kokoa hehtaareina (1-12 ha kokoisia alueita) ja lisäksi 13 arvioi metsän kokoa sanallisesti. Vastaajat kuvailivat myös lähimetsänsä erikoispiirteitä (15 mainintaa), sijaintia (11), metsätyyppiä (8) ja käyttömahdollisuuksia (7). Kytköksistä ympäröiviin alueisiin kuten Espoon keskuspuistoon tai Nuuksioon mainitsi yhdeksän vastaajaa.

Käytössä olevien metsäalueiden kokoa analysoitiin lisäksi kerätyn kartta-aineiston perusteella (sivu 27).

### 3.2.4. Muut saman metsän käyttäjät

Kysymyksessä viisi vastaajaa pyydettiin kertomaan omin sanoin, käyttävätkö muut lähialueen koulut, päiväkodit tai oppilaitokset mahdollisesti samaa lähimetsää.

Kysymykseen vastanneista 89 % kertoi, että oman yksikön lähistöllä on muita oppilaitoksia, jotka saattavat käyttää samaa metsää (kuva 12). Vain 17 vastaajaa kertoi, että heidän tiedossaan ei ole muita käyttäjiä alueelle. Viisi vastaajaa ei osannut sanoa.



**Kuva 12.** Kysymys 5: Onko lähellä muita kouluja, päiväkoteja tai oppilaitoksia, jotka saattavat käyttää metsää, mitä?

Suurin osa vastaajista ei suoraan nimennyt muita käyttäjiä, vaan päätyi kuvailemaan käyttöä yleisemmin. Vastaajista noin puolet kuvaili lähimetsänsä käyttäjiä täsmentämättä tarkkoja määriä, esim. "useat päiväkodit" ja "alueen koulut", tai nimeämättä käyttäjiä, esim. "kaksi alakoulua ja päiväkotit". Lisäksi mainittiin perhepäivähoitajat, kerhot ja asukaspuistot, Arla-instituutti sekä Rinnekoti. Kahdeksan vastaajaa totesi alueella olevan muitakin käyttäjiä vastaamalla esim. "kyllä".

Nimeltä mainittiin yhteensä 204 eri yksikköä, joista kouluja oli 81, esikouluja 5, päiväkoteja 109 ja muita käyttäjiä 9. Yhteensä näitä nimeämisiä kertyi 313 eli jotkut käyttäjät mainittiin useassa eri vastauksessa. Vastaajat nimesivät myös toisiaan, sillä 115 nimettyä käyttäjää ovat tähän kyselyyn vastanneiden joukossa. Metsäalueiden mahdollisiksi käyttäjiksi nimettiin myös 81 sellaista koulua tai päiväkotia, joita kysely ei tavoittanut. Tämän perusteella tiedämme kartoitettujen lähimetsien palvelevan myös vastaajakuntaa laajempaa joukkoa kouluja ja päiväkoteja.

Liitteeseen 5 on koottu kysymyksen 5 vastaukset eli muut yksiköt, joiden vastaajat ovat arvelleet käyttävän samaa metsäaluetta kuin he.

### 3.2.5. Metsäluonnon kuvailu

Kysymyksillä kuusi ja seitsemän selvitettiin vastaajien käsityksiä ja havaintoja alueen luonnosta ja erityispiirteistä. Kysymyksessä kuusi (kuva 13) vastaajia pyydettiin kertomaan valmiiden vastausvaihtoehtojen avulla, minkä tyyppistä metsämaastoa alueelta löytyy.



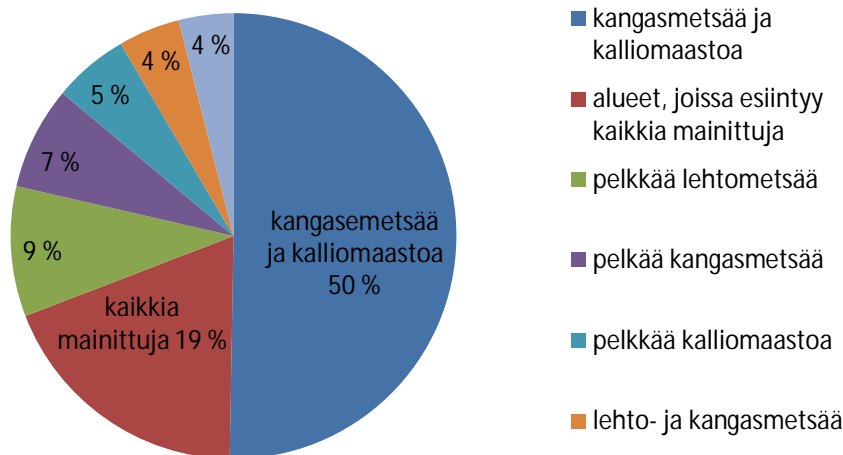
**Kuva 13.** Kysymys 6: Metsässä on...

Kangasmetsiä esiintyi neljällä viidestä metsäalueesta, samoin kalliomaastoa. Joka kolmannessa metsässä esiintyy lehtoa, ja suota noin joka kuudennella metsäalueella. Vastauksista nousee esille seitsemän erityyppistä metsäaluetta:

- kangasmetsää ja kalliomaastoa (101)
- monipuoliset alueet, joissa kaikkia mainittuja
- pelkkää lehtometsää (19)
- pelkkää kangasmetsää (15)
- pelkkää kalliomaastoa (11)
- lehto- ja kangasmetsää (9)
- lehtometsää ja kalliomaastoa (8)

Vastaajien käsityksen perusteella ylivoimaisesti suurimmalla osalla tärkeistä lähimetsistä esiintyy kangasmetsien ja kalliometsien yhdistelmää (kuva 14). Lisäksi suota tai soistuneita alueita mainittiin olevan 33 vastaajan käyttämässä metsässä.

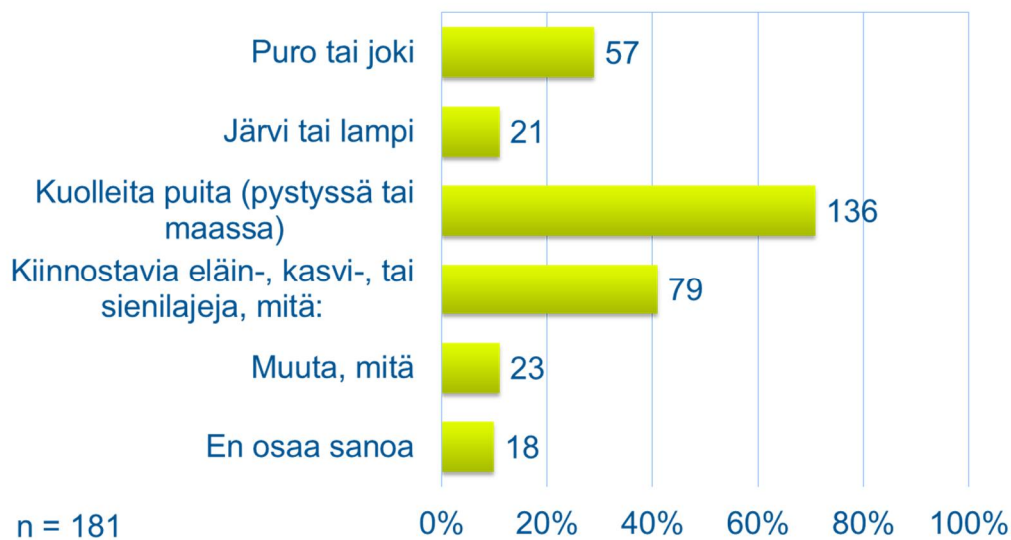




**Kuva 14.** Metsäalueiden luokittelu vastaajien käsitysten perusteella (N=201). Lisäksi 33 vastaajaa (6 %) ilmoitti, että alueella on myös suota.

Kohdassa "muuta, mikä" vastaajat kuvailivat lähimetsää seuraavasti: sekametsäksi (4), havumetsäksi (4), puistoa tai peltoa sisältäväksi metsäksi (3) ja rantametsäksi (2). Lisäksi metsissä kerrottiin olevan mm. vallihautoja, pirunpeltoja, vanhaa metsää, jalopuita, ja yksi vastaajista mainitsi metsän olevan "hyvä suppismetsä".

Kysymyksessä seitsemän (kuva 15) vastaajia pyydettiin lisäksi kuvaamaan annettujen vastausvaihtoehtojen avulla, mitä muita asioita lähimetsästä löytyy.



**Kuva 15.** Kysymys 7: Lisäksi metsässä on?

Vastausten perusteella kuollutta puustoa löytyy suurimmasta osasta lähimetsiä (65 %). Kolmannes (34 %) vastaajista mainitsi järvestä, lammesta, joesta tai ainakin purosta metsässä. Lisäksi kahdeksan vastaajaa mainitsi metsän sijaitsevan merenrannalla.

Vastaajat luettelivat lisäksi lukuisia eläin-, kasvi- ja sienihavaintoja, joita metsissä on tehty. Kasveista mainittiin eniten erilaisia puita, jotka saivat yhteensä 64 mainintaa. Puulajeista mainittiin yleisimmin

*kuusi* (17), *mänty* (16), *koivu* (7), *kataja* (5), *pihlaja* (3), *haapa* (2). Lisäksi mainittiin yleisemmällä tasolla havupuut (8), lehtipuut (6) ja ns. jalot lehtipuut (1).

Muista kasveista useimmiten mainittiin marjat ja kukkivat kasvit. Syötävät marjat keräsivät yhteensä 51 mainintaa: suosituimpina *mustikka* (22) ja *puolukka* (19), sekä yhdellä maininnalla *vadelma*, *karpalo* ja *juolukka*. Myös myrkylliset marjat (2), kuten *sudenmarja* (1) tulivat havaituiksi. Kukat saivat yhteensä 19 mainintaa, ja lajeista mainittiin erikseen *metsäorvokki* (5), sekä yhden kerran *metsäkurjenpolvi*, *mäntykukka*, *näsiä*, *kevätlinnunsilmä*, *sinivuokko*, *rentukka*, *kielo*, *kanerva* ja *suopursu*. Metsän tunnelmaan olennaisesti kuuluvat sammalet (7), jäkälät (3) ja saniaiset (3) keräsivät myös mainintoja.

Eläimistä suosituimpia olivat linnut yhteensä 58 maininnalla. Havaittuja lajeja olivat *palokärki* (3), sekä *käpytikka*, *mustakurkku-uikku*, *kanahaukka*, *korppi*, *varis*, *harakka*, *kirjosieppo*, *peippo*, *punarinta* ja *mustarastas* yhdellä maininnalla kukin. Linturyhmistä yleisemmin mainintoja saivat tikat (5), "vesilinnut" (2), sekä kertaalleen haukat, pöllöt ja metsäkanalinnut. Nisäkkäistä oli havaittu *orava* (10), "peura" eli *metsäkauris* tai *valkohäntäkauris* (7), *kettu* (6), *hirvi* (3), "jänis" tai *rusakko* (3). Lisäksi kerran mainittiin *mäyrä*, *supikoira*, *lepakko*, *majava* ja Espoon nimikkoeläin *liito-orava*. Hyönteiset tai tuttavallisemmin "ötökät" mainittiin 17 kertaa, näistä erikseen nimettiin *muurahaiset* (3), sekä kertaalleen *perhoset*, *nastakehrääjä* ja *leppäkerttu*. Muista eläimistä mainittiin sammakot (3), vesilisko (3), ruutana (1) sekä täplärapu (1).

Sienet keräsivät yhteensä 34 mainintaa. Suurin osa vastaajista totesi metsässä olevan ylipäänsä sieniä (19) ja näistä saatettiin kertoa niitä olevan runsaasti tai monipuolisesti (6), tai niiden olevan peruslajeja (3) tai jopa harvinaisia (2). Ruokasienistä mainittiin *suppilovahvero* (5), *kantarelli* (3), *mustatorvisieni* (2), *korvasieni* (2), *tatit* (2) ja *herkkusieni* (1). Muista kuin ruokasienistä mainittiin ainoastaan *punakärpässieni* (1).

### 3.2.6. Metsät vapaasti kuvailtuna

Kysymyksessä kahdeksan vastaajaa pyydettiin kuvailemaan lähimetsäänsä vapaasti sekä tarvittaessa täsmentämään aiemmin annettuja tietoja. Tämän mahdollisuuden käytti 146 vastaajaa eli 70 % vastaajista. Vastausprosenttien perusteella metsässä vähintään viikoittain käyvät (79 %) olivat aktiivisempia kuvaamaan metsän ominaisuuksia verrattuna harvemmin käyviin (61 %), minkä voidaan tulkita kertovan paremmasta lähimetsän tuntemuksesta. Vastauksissa metsää kuvailtiin useista eri näkökulmista, kuten metsän ominaisuuksien, metsässä olevien asioiden tai metsässä tapahtuvan toiminnan kautta.

*"Metsä on monimuotoinen ja maastoltaan vaihteleva. Harmittavaa kyllä koulumme historian aikana kouluamme lähinnä olevat metsäalueet on vähitellen rakennettu ja rakentaminen jatkuu yhä. Luontoretkien järjestäminen on hankalampaa, sillä matkoihin menee enemmän aikaa ja joudutaan ylittämään ajoteitä aiempaa enemmän. Metsä sopii monenlaiseen toimintaan. Metsässä risteilee paljon valmiita polkuja ja myös pyöräteitä. Talvisin metsässä on latuverkko, joka on osa Espoon laajaa latuverkkoa."* -alakoulu

*"Metsämörri- ja Nuuskamuikkusten metsät ovat lumoavan ihanat. Sadunmaailma ja tutkimisen innostus "laukeaa" sisällämme välittömästi, kun saavumme metsään yhdessä lasten kanssa. Lapset, jotka eivät ole tottuneet metsään aluksi arastelevat, mutta innostava ja rohkaiseva ilmapiiri tarttuu ja vapauttaa lapsen luovuuden sekä uteliaisuuden. Metsässä aika menettää merkityksensä. Ollaan yhtä luonnon kanssa, luontoa kunnioittaen ja sitä kuunnellen. "Vanhoilta" lapsilta on tullut arvokasta palautetta ja mukavia muistelmia metsäretkikokemuksista. Parasta metsäretkien "jälkijärjystä" on se, että innostus metsäretkiin tarttuu myös vanhempiin. Onneksi päiväkotimme sijaitsee keskellä rauhaisaa metsä- ja omakotitalo-alueita."* -päiväkoti

Metsän ominaisuuksia vastaajat luonnehtivat monisanaisesti. Koon osalta metsiä kuvailtiin enemmän pieniksi (22) kuin isoiksi tai laajoiksi (11). Metsät koettiin monessa vastauksessa monipuolisiksi tai monimuotoisiksi (26). Maastoltaan metsät mainittiin usein mäkisiksi tai vähintään vaihteleviksi (34), näky-miltään valoisiksi tai avariksi (8), toisaalta yhtä usein liian karsituiksi tai harvennetuiksi (8). Kivaksi, ihanaksi, kauniiksi, inspiroivaksi, mahtavaksi, mukavaksi tai muuten vaan upeaksi metsänsä mainitsi 18 vastaajaa. Metsät ovat helppokulkuisia (10) tarjoten kuitenkin sopivasti haasteita (7). Luonnonrauhaa (5), turvallisuutta (3) sekä luonnontilaisuutta (9) löytyy monesta tärkeäksi tai merkittäväksi (6) koetusta

lähimetsästä. Hyvää sijaintia (7) kiiteltiin myös. Epämieluisiksi koettiin roskaisuus (8), koirien jätökset (5), metsiä kohdanneet hakkuut ja rakennushankkeet (7), hoitamattomuus ja kulunut maasto (4), vaaralliset roskat (2) sekä teiltä kantautuva melu (3).

*"Eri metsätyyppisiä, kasvillisuus kattaa hyvin opetuskäytössä tarvittavan lajiston. Havumetsän tavallista lintulajistoa. Palolammessa mm. ruutanat, vesilisko ja täpläräpuja poikasineen. Palolammen rannalla suolajistoa (mm. karpaloa, suopursuja)." -yläkoulu*

*"Tyypillistä keskellä asujaimistoa olevaa metsikköä, jonne on helppo heitellä kaikenlaista roskaa. Lasten kanssa sitten siivoamme ja opetamme heille uudenlaista 'kulttuuria'. Metsä on kuitenkin oivallinen paikka opettaa eri puulajeja (lehtipuut, mänty, kuusi ja kataja), lintuja on paljon - myös vesilintuja. Ötököitä löytyy siirrettävien kivien alta tutkittavaksi." -päiväkoti*

Metsästä löytyviä asioita kuvailtiin myös ahkerasti. Kallio (40) oli monen vastaajan metsässä tärkeä kiin-  
topiste ja retkien kohde. Kivet ja louhikot (16), kaatuneet puut (12) sekä kannot (2) tarjoavat lisähaastetta liikuntaan ja leikkeihin. Oksista ja risuista (6) rakennetaan majoja tai niillä leikitään sellaisenaan. Erilaisina retki- ja tutkimuskohteina mainittiin metsistä löytyvät purot, ojat ja joet (12), lammet ja järvet (6), suot (9) sekä jääkauden jättämät jäljet (8), kuten silokalliot ja muinaisrannat pirunpeltoineen. Metsien luonnosta kerrottiin niiden olevan sekametsiä (7), lehtometsiä (2) tai puistoja (4) niittyineen tai nurmikkoineen (6). Metsissä on myös vanhoja puita (7), eläinten jälkiä ja jätöksiä (3), jyrkänne (1) sekä lähde (1). Ihmisen kädenjälki näkyy esimerkiksi metsään rakennettujen ulkoilureittien, pururatojen ja pyöräteiden (15), polkujen (16), luontopolkujen (3), latujen (5) ja ratsastusreittien (1) määrässä. Nämä reitit toisaalta helpottavat ryhmien metsän käyttöä, mutta samalla lisäävät siellä liikkuvien ihmisten määrää ja siten vähentävät villin luonnon tuntua. Muuta ihmisen metsään tuomaa tai rakentamaa ovat esimerkiksi sodanaikaiset vallihaudat (6) ja riistaruoointipaikka (1), mutta myös lukuisat roskat, huumeneulat ja la-  
sinsirut, jotka tekevät metsästä epämieluisan tai vaarallisen.

*"Metsä on erinomainen lasten opetuspaikkana. Se ei ole tiheään kasvanutta. Luontopolkuja ja vapaassa maastossa on helppo pienenkin lapsen liikkua. Lapset rakentelevat eläimille pesiä, keräävät käpyjä, lehtiä ja marjoja. Haasteellista luontoakin löytyy isommille lapsille eli on kiva kiivetä loivaa kalliota pitkin ylös mäelle ja leikkiä tasanteella. Metsässä on kaatuneita/kaadettuja puita, heinää, oksia ja risuja lasten leikkeihin. Metsä on kasvillisuuden puolesta monipuolinen, joten pääsemme lasten kanssa tutustumaan havu- ja lehtipuihin, erilaisiin heiniin ja varpuihin." -päiväkoti*

*"Käytämme metsää opiskeluun muutamia kertoja vuoden aikana. Syksyllä 8.-luokkien kanssa keräämme tärkeitä kasvilajit ja prässäämme niistä näytteitä vihkoon kiinnitettäväksi. Lähimetsämme on tärkeä opiskelun kannalta! Saamme sieltä monipuolisesti eri puiden lehtiä, varpuja, ruohovartisia kasveja, sammalia ja jäkäliä. Käytämme metsää myös erilaisiin mittaustehtäviin esim. mittaamme puiden korkeutta, taimen ikää jne..." -yläkoulu*

Monet vastaajista kuvasivat metsää ahkerasti jo tässä vaiheessa nimenomaan tekemisen näkökulmasta yhteensä 109 eri maininnalla. Lähimetsissä leikitään (14), rakennetaan majoja (14), kerätään marjoja ja sieniä (9) tai askartelumateriaaleja (8). Lisäksi retkillä tutkitaan metsäluontoa (4) ja vesistöjä (1) havainnoiden lintuja (4), kasveja (4), kasvillisuustyyppisiä (4), eläimiä (2), hyönteisiä (2) ja kaloja (1). Myös vuodenaikojen vaihtelun seuraaminen (3) on suosittua. Maantieteen opetukseen metsästä löytyy tutkittavaksi mm. jääkauden jälkiä (2) ja muita maanpinnan muotoja. Tarkemmin metsissä tapahtuvaa toimintaa kuvataan seuraavan osion yhteydessä.

### 3.3. Koulu- ja päiväkotimetsät kartalla

Tässä luvussa esitellään Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvityksen karttatiedon keruun tulokset. Selvityksessä esille nousseet koulujen ja päiväkotien käyttämät metsät esitellään koko Espoon kattavassa yleiskartassa (kuva 16) sekä viidellä Espoon kaupunginosia kuvaavalla kartalla (kuvat 17-21).

Karttoja tarkastellessa on huomattava, että käyttäjämäärät ovat yksikkötasolla. Toisin sanoen pienet päiväkodit ja suuret koulut ovat samalla lähtöviivalla. Teoriassa yhden koulun käyttämällä metsäalueella saattaa siis käydä enemmän lapsia kuin viiden päiväkodin käyttämällä alueella. Toisaalta päiväkotiryhmät käyvät metsäalueille keskimäärin useammin kuin koululuokat. Yksiköiden ilmoittamat lapsi- ja oppilasmäärät löytyvät liitteestä 5.

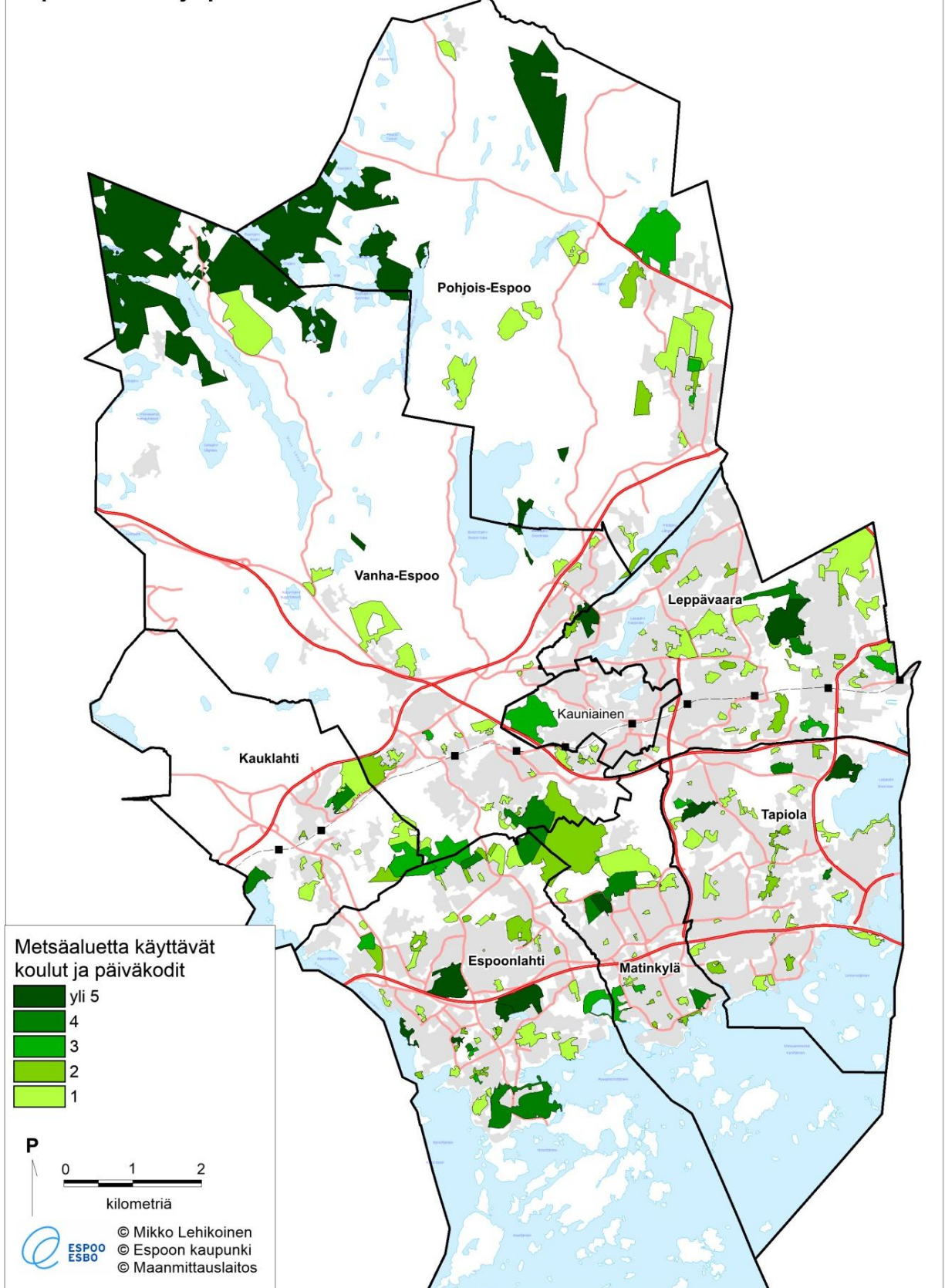
#### 3.3.1. Metsien yleiskuva

Yleiskarttaan ja kaupunginosakohtaisiin karttoihin on viety kaikki selvityksessä tuotettu kartta-aineisto. Karttoissa näkyvät tasavertaisena vastaajien ilmoittamat 1. tärkeimmät ja muut tärkeät lähimetsät. Vihreän värin sävy kertoo, kuinka monta yksikköä on ilmaissut käyttävänsä metsäaluetta, ottaen huomioon annettu karttapalaute sekä lomakekyselystä saadut mahdolliset täydentävät tiedot.

Kartoilta nähdään, että samoja metsäalueita voivat käyttää useat eri opetus- ja varhaiskasvatusyksiköt. Jos yhtenäinen alue on laaja, voi käyttäjämäärä vaihdella alueen eri osissa (esim. Keskuspuisto). Tietyt alueet ovat muita suositumpia, mikä voi johtua runsaasta käyttäjämäärästä alueen ympärillä tai alueen houkuttelevuudesta. Esimerkiksi Etelä-Espoon taajamien ympäröivät metsäiset viheralueet kuten Sammalvuori ja Hannusmetsä erottuvat selvästi. Alueella voi myös olla järjestettyä luontokoulutoimintaa ja sinne saavutaan eri puolilta Espoota, kuten esimerkiksi Villa Elfvikin luontotalon lähimetsiin.

Tärkeimpien metsien pinta-alat vaihtelevat keskuspuiston suurista yli neliökilometrien alueista pieniin vain muutaman aarin kokoihin metsälaikkuihin mediaanikoon ollessa 9 ha. Vastausten perusteella suuremmilla eheillä metsäalueilla on useampia käyttäjiä, mutta pientäkin metsää hyödynnetään, kunhan se on riittävän lähellä.

## Espoon koulu- ja päiväkotimetsät 2013



**Kuva 16.** Espoon koulu- ja päiväkotimetsät ja kaupunginosien rajat. Vihreän värin eri sävyt kertovat vain aluetta käyttävien yksiköiden määrän huomioimatta käytettävyyttä tai yksikön kokoa. Pohjois-Espoon tummanvihreät alueet kuuluvat Nuuksion kansallispuistoon, joka on merkitty kartalle kirjallisten vastausten perusteella. On kuitenkin oletettavaa, että kun metsäkohteeksi mainitaan Nuuksio, todellinen vierailukohde on Haukkalampi, eikä esimerkiksi Ketunkorpi tai Matalajärven ympäristö.

### 3.3.2. Metsät kaupunginosittain

Yksityiskohtaisemmillä kartoilla selvityksessä ilmoitetut Espoon koulujen ja päiväkotien käyttämät metsät esitetään kaupunginosittain (suuralueittain):

- Kauklahti ja Espoonlahti, kuva 17
- Matinkylä ja Tapiola, kuva 18
- Espoon keskus eli Vanha-Espoo, kuva 19
- Leppävaara ja Kauniainen, kuva 20
- Pohjois-Espoo, kuva 21

Kuten yleiskartalla, kartoissa näkyvät tasavertaisena vastaajien ilmoittamat 1. tärkeimmät ja muut tärkeät lähimetsät. Vihreän värin sävy kertoo, kuinka monta yksikköä on ilmaissut käyttävänsä metsäaluetta, ottaen huomioon annettu karttapalaute sekä lomakekyselystä saadut mahdolliset täydentävät tiedot.

Lisäksi suuraluekohtaisiin karttoihin on merkitty niiden koulu- ja päiväkotiyksikköjen sijainnit ja nimet, joilta karttatieto on peräisin. Lomakekyselyyn vastanneet yksiköt on merkitty punaisella ja pelkän karttapalautteen antaneet sinisellä pallolla.

Koska kaupunginosien rajat ovat hallinnollisia, saattaa karttaan merkityn yksikön käyttämä metsä näkyä toisen kaupunginosan kartalla. Esimerkiksi Leppävaaran ja Kauniaisen kartalla (kuva 20) näkyvää Kasavuorta käyttävät useat Espoon keskuksen kartan länsireunalla (kuva 19) näkyvät yksiköt.

Vihreän värin sävy ei suoraan anna tietoa metsän opetus- ja kasvatuskäytön volyyminä eli siitä, kuinka usein ryhmiä käy alueella ja kuinka suuria ryhmät ovat (käyntitiheys kertaa ryhmäkoko). Käytön määrää voidaan kuitenkin karkeasti arvioida yhdistämällä lomakekyselyllä ja karttaosoitustyökälulla hankittua tietoa.

Esimerkiksi Martinkallion koulun (550 oppilasta) ryhmät käyttävät vaaleanvihreällä merkittyä "Pikkumetsää" viikoittain ja säännöllisesti myös Länsiväylän eteläpuolista, tummanvihreällä merkittyä Hannusmetsää (kuva 17). Jos 20 oppilaan ryhmä vie yhden oppitunnin ajaksi lähimetsään keskimäärin kerran viikossa, kertyy siitä 39 aktiivisen koulutyöviikon aikana oppilaille yhteensä 780 metsäopetustuntia lukuvuodessa. Tämän päälle tulevat vielä lähimetsässä vietettävät liikunta- ja teemapäivät sekä iltapäivätoiminnan ja samassa yksikössä sijaitsevan päiväkodin käyttö.

Tarkastelemalla rinnakkain kartalta metsien ja yksiköiden sijaintia sekä ilmoitettujen lapsi- ja oppilasmääriä voidaan arvioida yksittäisen metsäalueen opetus- ja kasvatuskäytön laajuutta. Esimerkiksi Hannusmetsää (kuva 17) ovat ilmoittaneet ensisijaisena kohteenaan käyttävänsä Espoonlahden koulu (350 oppilasta) sekä Kaitaan koulu ja lukio (600 oppilasta), ja yhtenä käyntikohteistaan edellisen esimerkin Martinkallion koulun (550 oppilasta) ohella Eestinkallion koulu (350 oppilasta), Järviatorpan päiväkotit (80 lasta), Sökövikens Skola (270 oppilasta), Martensbro Daghem (140 lasta).

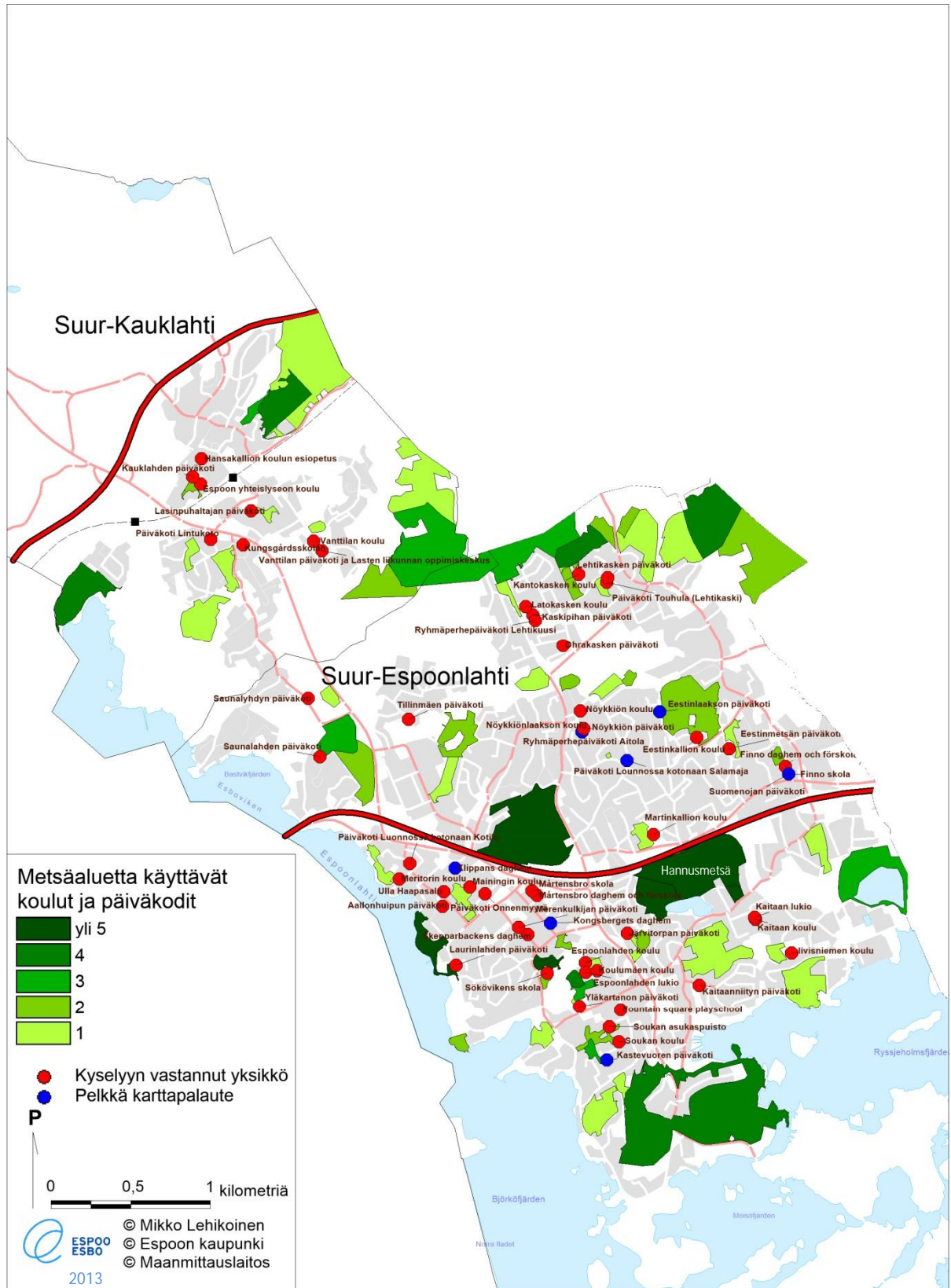
Hannusmetsä on siis tärkein koulu- tai päiväkotimetsäkohde yhteensä 1 030:lle ja tärkeä kohde lisäksi yhteensä 1 310 lapselle tai nuorelle. On huomattava, että tämä yhteensä 2 340 lapsen ja nuoren joukko ei sisällä lapsia tai nuoria niistä Hannusmetsää riittävän lähellä sijaitsevista yksiköistä, jotka eivät osallistuneet selvitykseen.

Etelä-Espoon kaupunkialueiden metsiä käyttävät suurella todennäköisyydellä useammat kuin selvitysaineistosta ilmenee. Esimerkiksi Matinkallion koulun länsipuolista Rantametsää (pururadan metsää, kolmiomainen alue) ilmoitti käyttävänsä kolme muutakin yksikköä, Avokkaan ja Matinkallion päiväkodit sekä Tiistilän koulu (ks. kartta Matinkallion ja Tapiola). Todellinen käyttäjämäärä lienee kuitenkin suurempi. Mainitut käyttäjät ilmoittivat arvelevansa, että samaa metsää heidän lisäksi käyttävät vielä lisäksi Mattlidens skolcentrum, Matinniityn päiväkotit, Haukilahden koulu, joilta ei saatu selvitykseen omia vas-

tauksia. Myös lomakekyselyyn vastanneita ja vastaamattomia yksiköitä kuvaavan kartan kautta voi pohdita, kuinka moni Matinkylän alueen vastaamattomista yksiköistä todellisuudessa käyttää kyseistä metsää.

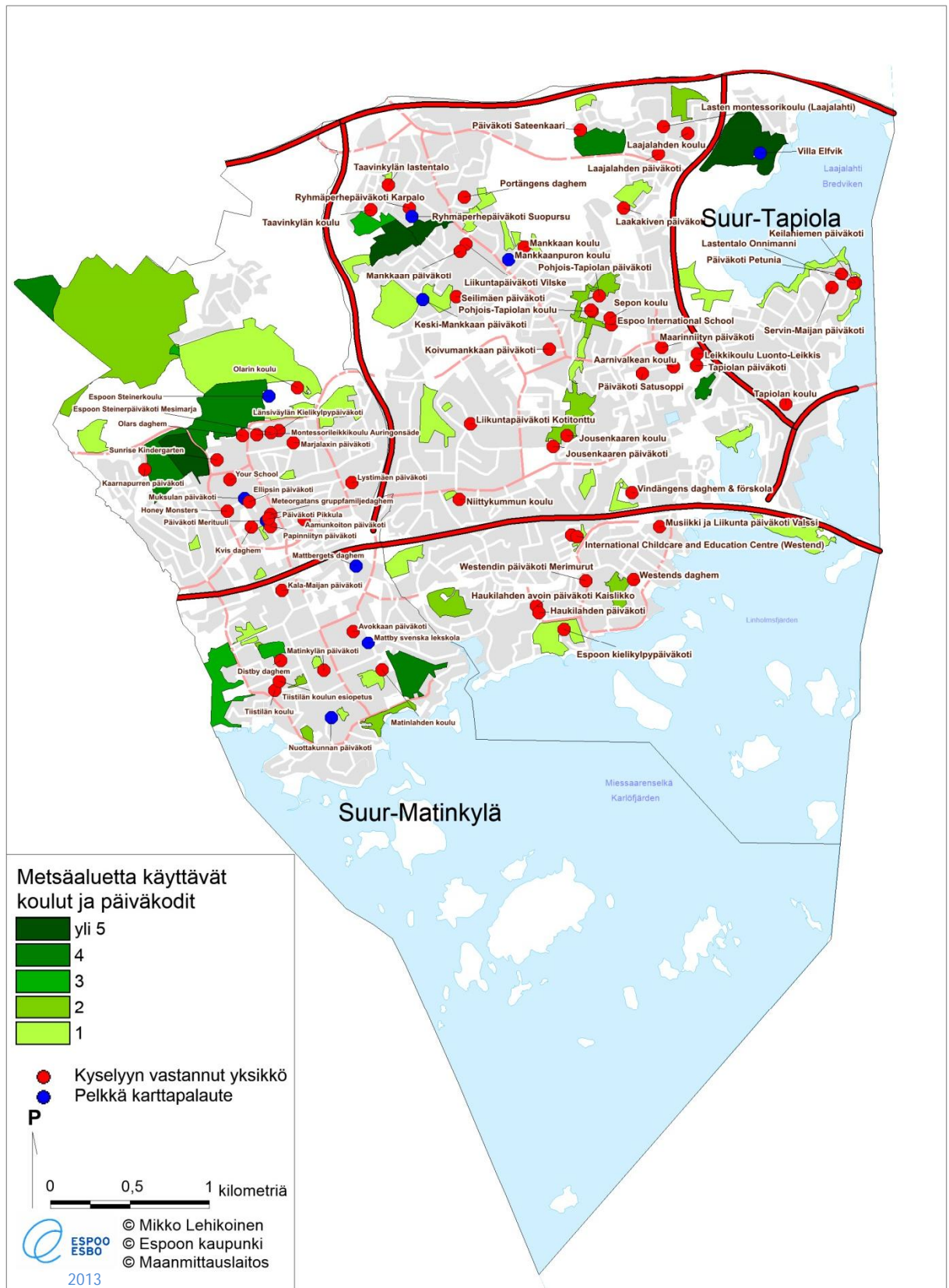
Pohjois-Espoon osalta on huomattava, että seitsemän koulua tai päiväkotia ilmoitti käyttämäkseen metsäkohteeksi Nuuksion, kaksi ensisijaisena kohteenaan (päiväkoti Stepping Stones - Onnentupa Espoon keskuksessa ja Finno Skola) ja loput toissijaisena kohteena (Pakankylän, Lintumetsän, Kirkkojärven, Kaitaan koulut sekä Olarin koulu ja lukio).

Vastaajat eivät yksilöineet kartalle, missä päin Nuuksiota he vierailevat. Niinpä "Nuuksion" on tulkittu tarkoittavan Nuuksion kansallispuistoa, joka näkyy karttakuvissa (kuvat 19 ja 21) Pohjois-Espoon tummanvihreänä alueena (puiston ydinalueet, Ketunkorpi, myös Matalajärven ympäristö). Oletettavasti todellinen vierailukohde rajoittuu Haukkalammen opastuvan ympäristöön tai luontokeskus Haltian läheisyyteen (kuvissa vaaleanvihreä). Nuuksion osalta ei voida puhua varsinaisesta lähimetsäkohteesta, vaan paremminkin päiväretkikohteesta.

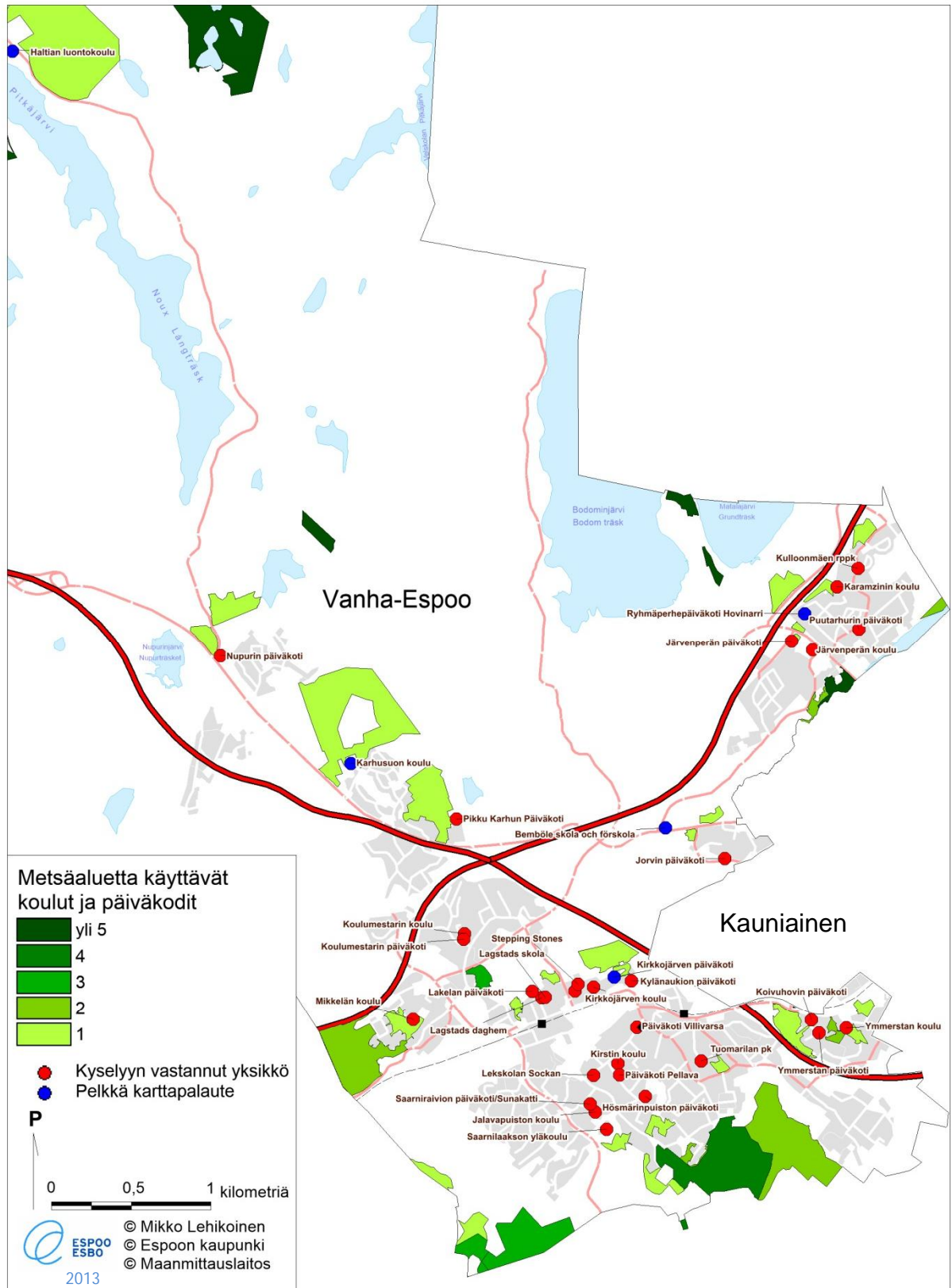


**Kuva 17.** Espoon koulujen ja päiväkotien käyttämät metsäalueet Kauklahdessa, Saunalahdessa, Vanttilassa, Latokaskessa, Nöykkiössä, Eestinkalliossa, Kivenlahdessa, Espoonlahdessa, Soukassa, Kaitaalla ja Suomenojalla. Vihreän värin eri sävyt kertovat vain aluetta käyttävien yksiköiden määrän huomioimatta käyntitiheyttä tai yksikön kokoa. Sivun 29 tekstissä on pohdittu Hannusmetsää esimerkkinä käyttäen yksittäisen metsäalueen käytön laajuutta.

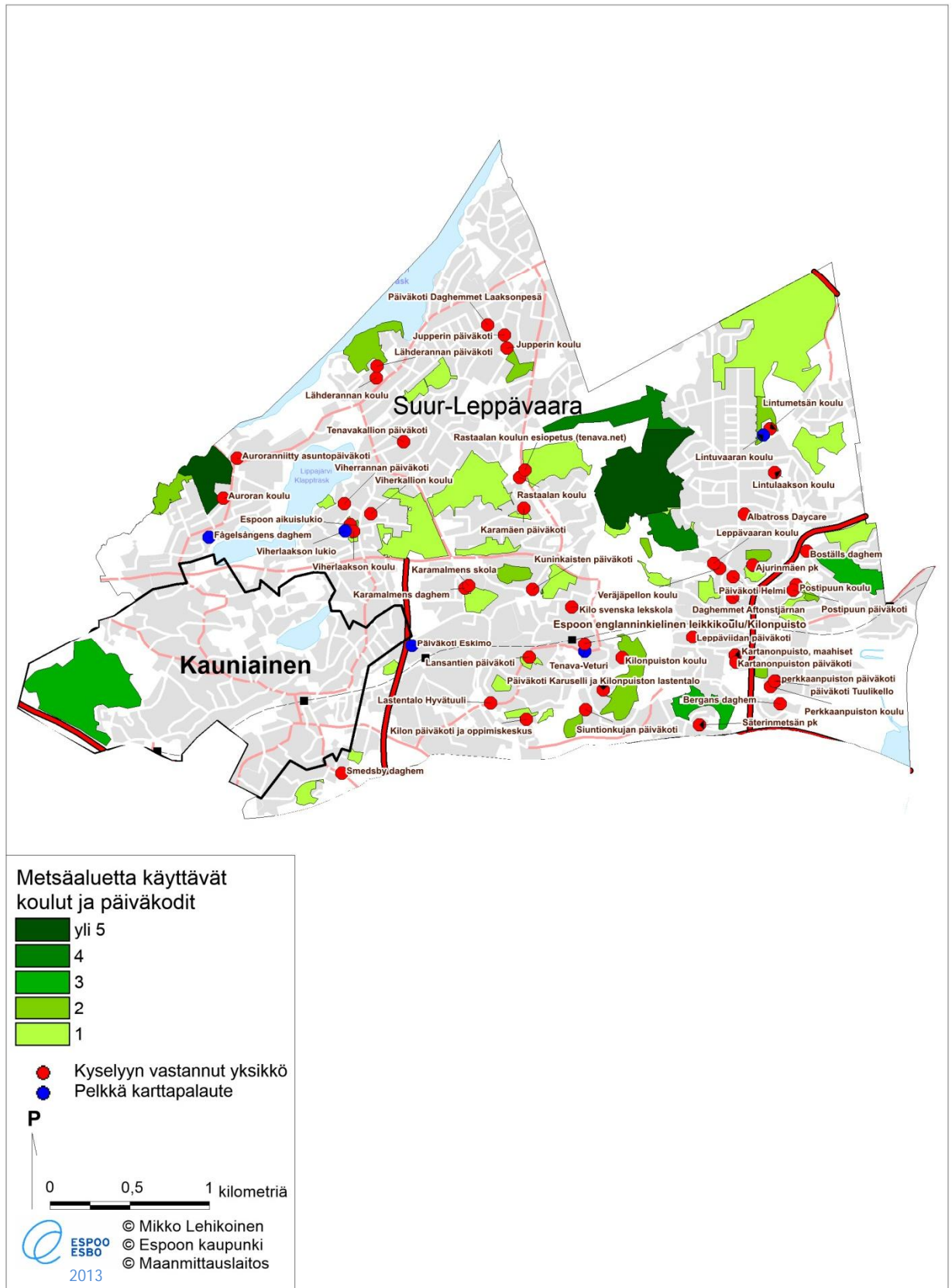




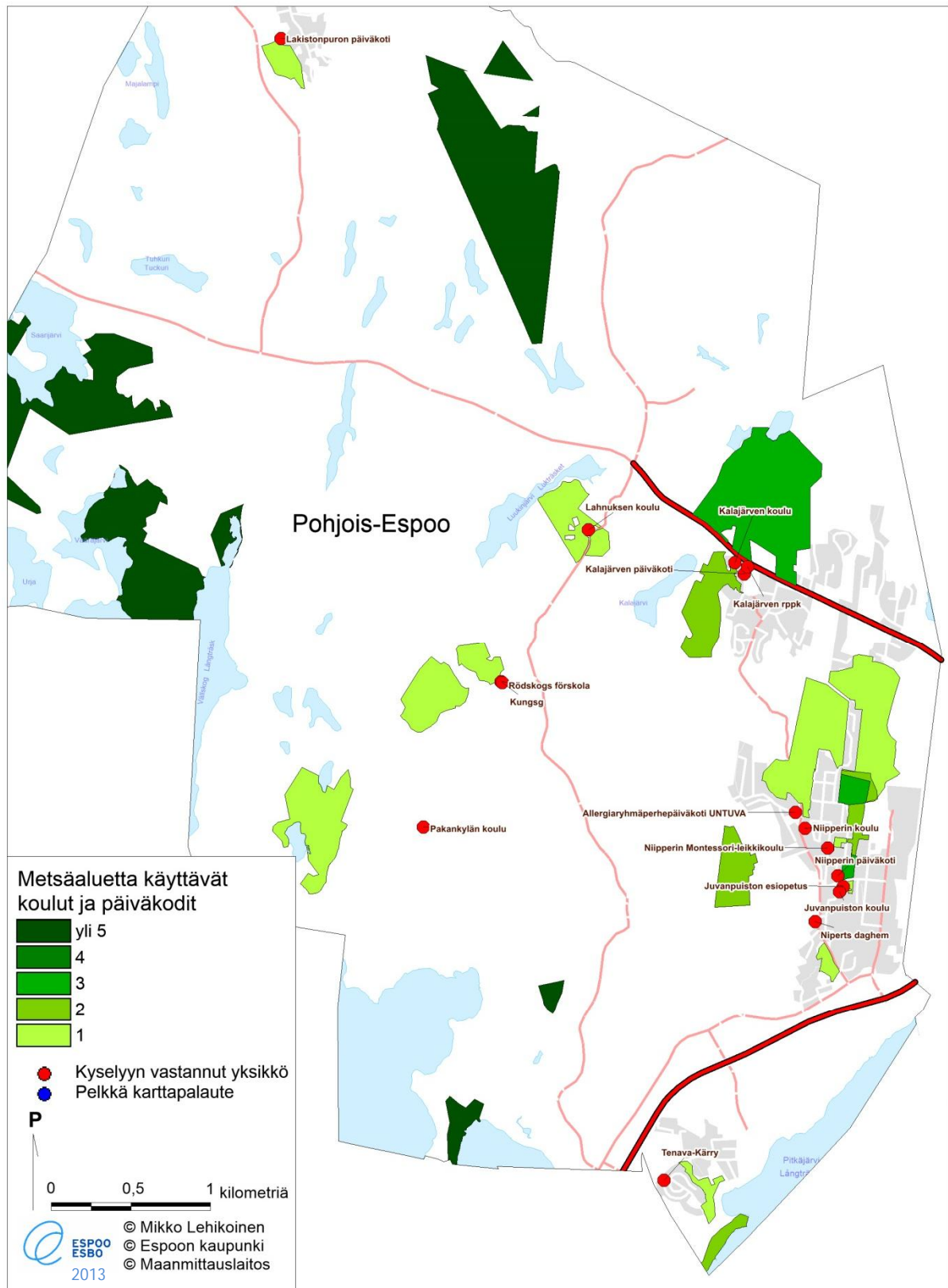
**Kuva 18.** Espoon koulujen ja päiväkotien käyttämät metsäalueet Matinkylässä, Olarissa, Mankkaalla, Niittykummussa, Haukilahdessa, Westendissä, Tapiolassa, Laajalahdessa ja Otaniemessä. Vihreän värin eri sävyt kertovat vain aluetta käyttävien yksiköiden määrän huomioimatta käyntitiheyttä tai yksikön kokoa.



**Kuva 19.** Espoon koulujen ja päiväkotien käyttämät metsäalueet Vanha-Espoon eli Nuuksion, Nupurin, Karhusuon, Järvenperän, Bembölen, Espoon keskuksen ja Ymmerstan alueilla. Alueen pohjoisosan tumman vihreät alueet kuuluvat Nuuksion kansallispuistoon ks. teksti sivulla 30. Vihreään värin eri sävyt kertovat vain aluetta käyttävien yksiköiden määrän huomioimatta käyntitiheyttä tai yksikön kokoa.



**Kuva 20.** Espoon koulujen ja päiväkotien käyttämät metsäalueet Lähderannassa, Jupperissa, Viherraaksossa, Rastaalassa, Karakalliossa, Kilossa, Lintuvaarassa, Leppävaarassa ja Kauniaisissa. Kauniaisien Kasavuorella käyvät kuvassa 19 näkyvät koulut ja päiväkodit (ks. myös teksti sivulla 29). Vihreän värin eri sävyt kertovat vain aluetta käyttävien yksiköiden määrän huomioimatta käyntitiheyttä tai yksikön kokoa.



**Kuva 21.** Espoon koulujen ja päiväkotien käyttämät metsäalueet Pohjois-Espoossa eli mm. Lakistossa, Kalajärvellä, Pakankylässä ja Niipperissä. Kaikki yli viiden käyttäjän tummimmat alueet kuuluvat Nuuskion kansallispuistoon, ks. teksti sivulla 30. Vihreän värin eri sävyt kertovat vain aluetta käyttävien yksiköiden määrän huomioimatta käyntitiheyttä tai yksikön kokoa.

### 3.4. Metsän käyttö

Kyselyn toisessa osiossa selvitettiin, miten koulut ja päiväkodit käyttävät metsää osana opetus- ja kasvatustoimintaansa (kysymykset 9-14). Vastaajilta kysyttiin metsän käyttötiheyttä sekä tilanteita, joissa metsässä käydään. Lisäksi kysyttiin metsissä tehtäviä asioita, osallistumista ympäristökasvatusohjelmiin ja mahdollisia yhteistyökumppaneita metsä- ja luontokasvatukseen liittyen.

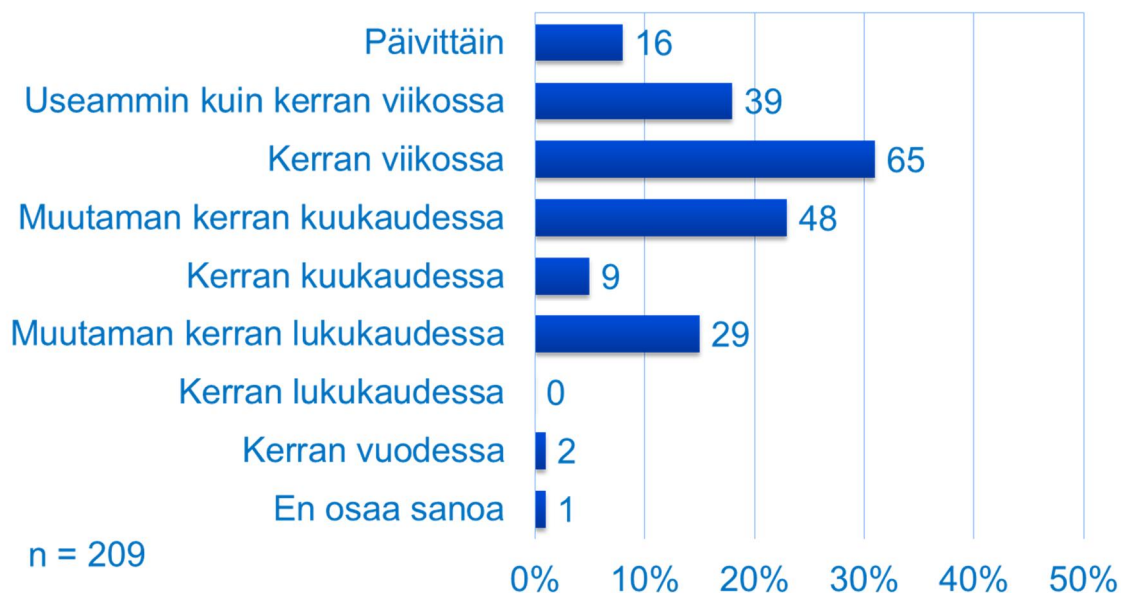
Kysymyksessä yksi oli jo aiemmin pyydetty kohdentamaan vastaukset tuleviin kysymyksiin ajatellen ensisijaisesti tärkeimmäksi ilmoitettua metsää. Lisäksi muutamassa kohden kehoitettiin vielä erikseen pohtimaan vastausta koko yksikön näkökulmasta.

#### 3.4.1. Käyttötiheys

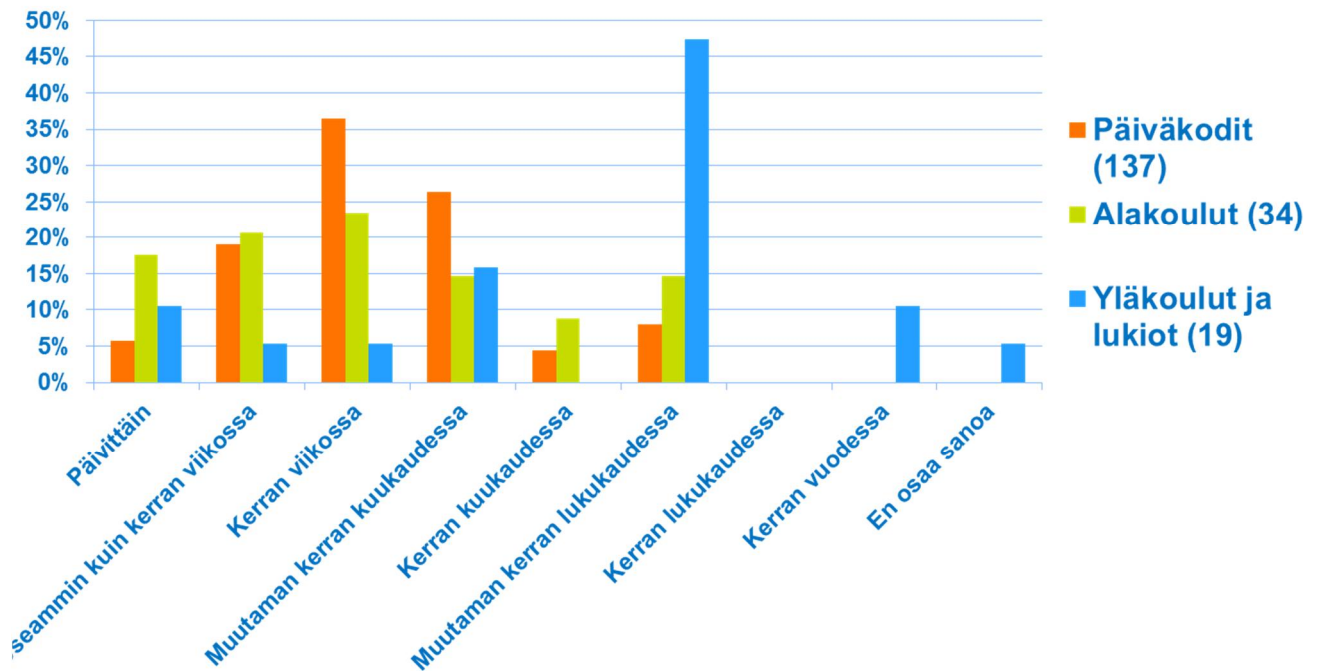
Kysymyksessä yhdeksän vastaajaa pyydettiin arvioimaan metsäkäyntien tiheyttä yksikössä parhaiten sopivan vastausvaihtoehdon avulla.

Yli puolet (57 %) vastanneista kertoi, että koulun tai päiväkodin ryhmät käyvät metsässä vähintään kerran viikossa (kuva 22). Kun tähän lisätään kerran tai pari kuukaudessa kävijöiden määrä (28 %), huomataan että vähintään kerran kuukaudessa lähimetsässä käy suurin osa (noin 84 %). Tätä harvemmin lähimetsässä käy kuin noin 16 % vastanneista.

Ahkerimpia metsien hyödyntäjiä ovat alakoulut sekä päiväkodit, joista yli 60 % käyttää metsää vähintään viikoittain (kuva 23). Huomioitaessa lapsi- tai oppilasmäärät päiväkotikäiset pääsevät metsään koululaisia useammin. Yläkoulujen ja lukioiden osalta käyttö vaikuttaa olevan satunnaisempaa painottuen muuttamiin metsävierailuihin lukukautta kohden.



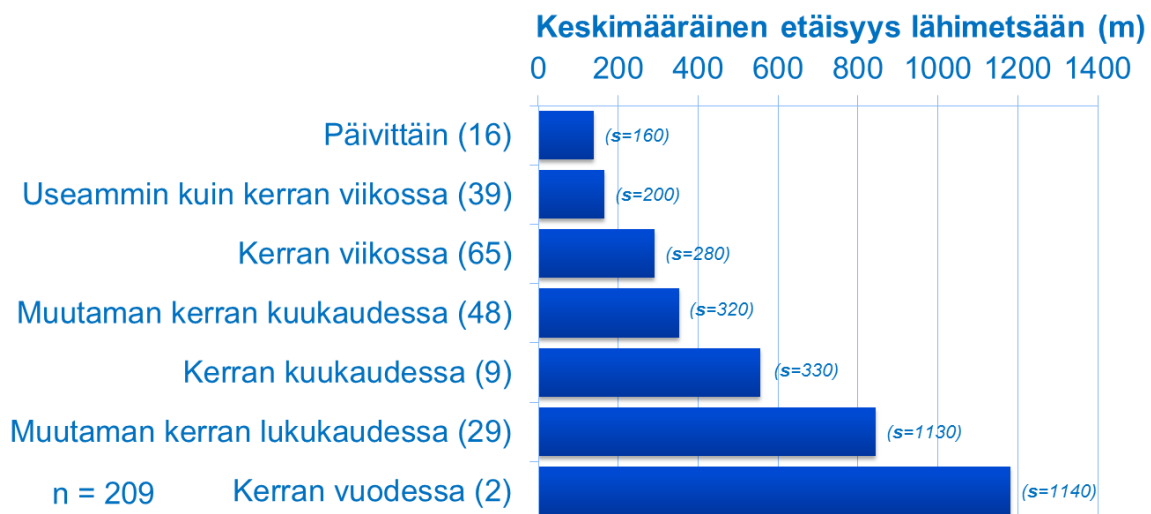
**Kuva 22.** Kysymys 9: Kuinka usein koulun/päiväkodin ryhmä käy metsässä?



**Kuva 23.** Metsäkäyntien suhteellinen tiheys päiväkotien, alakoulujen sekä yläkoulujen ja lukioiden kesken vertailtuna (kysymys 9). Palkit kuvaavat käyntitiheyttä viiteryhmän sisällä prosentteina.

Lähimetsän etäisyydellä on suuri vaikutus käytön aktiivisuuteen. Kuvaajassa (kuva 24) on esitettyä lähimetsän keskimääräinen etäisyys eri käyttötieteysluokille. Etäisyydet metsään on laskettu MapInfo-ohjelmalla perusteena lyhin etäisyys linnuntietä yksiköltä tärkeimmän metsäalueen reunaan. Näin saaduista tuloksista laskettiin keskiarvo ja keskihajonta (s) metreissä eri käyttötieteysluokille. Koko aineistossa keskiarvo on noin 370 metriä, mutta metsää vähintään kerran viikossa käytävillä vastaajilla se on noin 230 metriä. Päivittäin metsässä käyvillä vastaajilla se on jo alle 150 metriä. Myös keskihajonta metsän etäisyyden suhteen on suurempaa metsässä harvemmin käyvien osalta, tätä selittää mm. yläkoulujen ja lukioiden muita vähäisempi käyttötieteys etäisyydestä riippumatta.

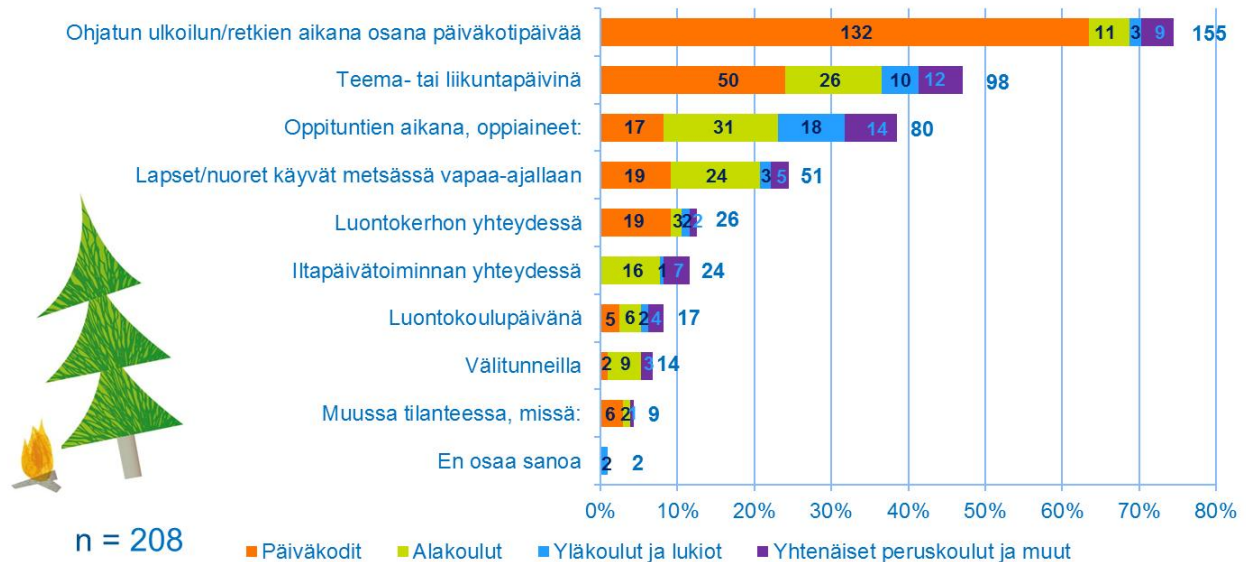
Karttatarkastelun perusteella käyntitiheys näyttäisi olevan pienempi suurien taajamien keskiosissa, eli kauempana metsistä, kuin taajamien laidoilla. Sen sijaan Espoon eri kaupunginosien välillä ei ole merkittäviä eroja käyntitiheyksien välillä.



**Kuva 24.** Keski-etäisyys linnuntietä metsään eroaa eri käyttötieteysluokilla. Mitä lähempänä metsä on, sitä useammin sinne mennään.

### 3.4.2. Käyttötilanteet

Kysymyksessä 10 vastaajilta kysyttiin, missä tilanteissa koulun tai päiväkodin ryhmät käyvät metsässä. He saivat valita haluamansa vastausvaihtoehdot, jotka sopivat kuvaamaan lähimetsän käyttöä eri tilanteissa (kuva 25).



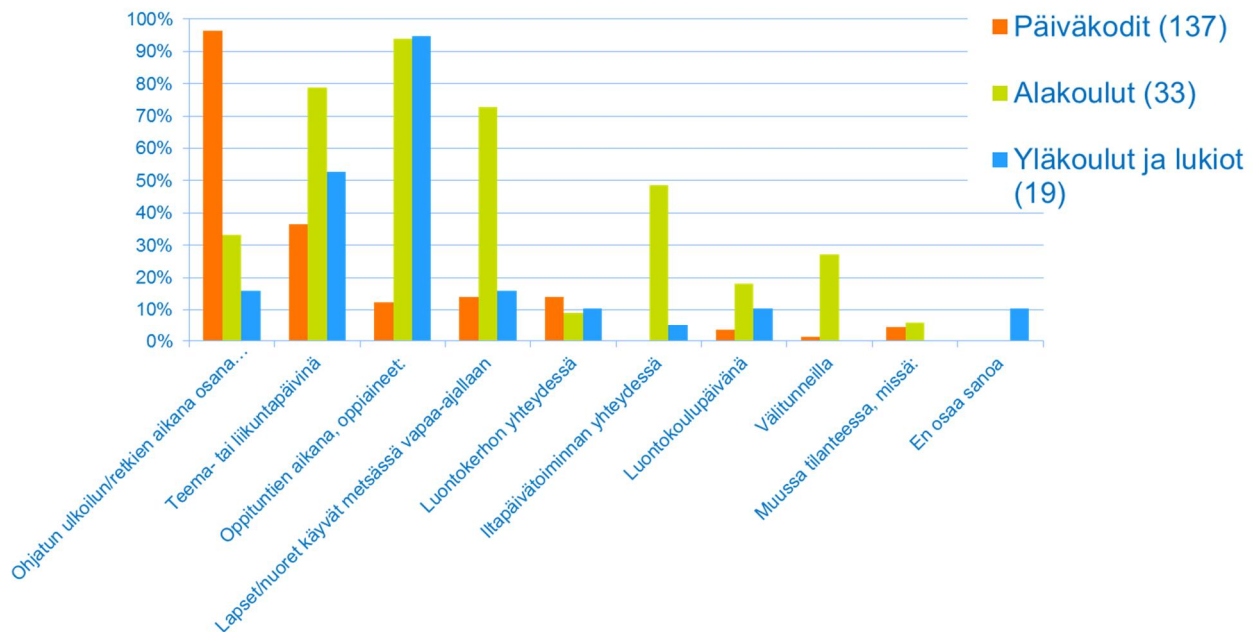
**Kuva 25.** Kysymys 10: Missä tilanteissa koulun/päiväkodin ryhmät käyvät metsässä?

Kolme neljästä vastanneista (75 %) kertoo yksikön käyttävän metsää ohjatun ulkoilun tai retkien aikana osana päiväkotipäivää (155 mainintaa). Lähes puolet hyödyntää metsää teema- ja liikuntapäivinä (98 mainintaa) ja vajaat 40 % koulujen ja esikoulujen oppituntien aikana (80 mainintaa).

Vastanneista 12 % kertoo, että metsää käyttävät luontokerhojen ja iltapäivätoiminnan ryhmät (26 ja 24 mainintaa), luontokoulupäivät mainitsee 8 % (17 mainintaa). Metsän välituntikäytön mainitsee 7 % vastanneista (14 mainintaa).

Neljännes vastanneista arvioi, että lapset ja nuoret käyvät metsässä vapaa-ajallaan (51 mainintaa). Muussa tilanteessa (9) metsää käyttävät mainitsivat erilaisia retkiä, kuten yhteisretket vanhempien kanssa (2), Metsämörri-retket (2), eväsretket (1) ja muut retket (2) tai vain yleisesti ulkoilun (2).

Käyttötilanteita koskevaan kysymykseen sisältyy muutamia epäselvyyksiä. Osa kouluista oli valinnut vaihtoehdon "Ohjatun ulkoilun/retkien aikana osana päiväkotipäivää", mikä saattaa johtua siitä, että samassa kiinteistössä toimii myös päiväkoti tai vastausvaihtoehtoa ei kiireessä ole luettu loppuun. Luontokoulupäivänä ryhmien metsään viemisellä saatetaan tarkoittaa paitsi tärkeimmässä lähimetsässä käyntejä, myös vierailuja kauempaa sijaitseviin luontokouluihin, sillä Espoon luontokoulut eivät tarjoa luontokoulupäiviä koulujen tai päiväkotien lähimetsissä.



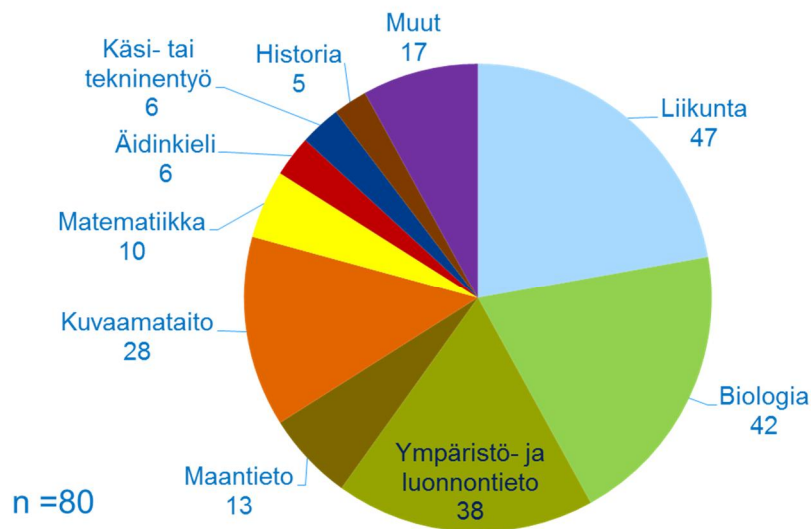
**Kuva 26.** Metsänkävitystilanteet eroavat päiväkodeissa, alakouluissa sekä yläkouluissa ja lukioissa (kysymys 10). Palkit kuvaavat vastausten jakautumista oppilaitosryhmän sisällä prosentteina.

Metsän käyttötilanteet ovat päiväkodeissa, alakouluissa sekä yläkouluissa ja lukioissa osin erilaisia (kuva 26). Päiväkodeissa lähes kaikki yksiköt (96 %) käyttävät lähimetsää ohjattuun ulkoiluun ja retkeilyyn, joka kolmas (37 %) myös teema- tai liikuntapäivien järjestämiseen. Luontokerhon mainitsi 14 % päiväkodeista ja 12 %:ssa metsään tutustutaan esimerkiksi esikouluryhmien oppituntien yhteydessä. Vapaa-ajallaan metsässä päiväkotilapsien arveltiin käyvän 14 %:ssa vastauksista. Kaksi päiväkotia mainitsi kuitenkin vanhempien kanssa metsään tehtävät yhteisretket tärkeäksi keinoksi kehittää perheiden luontosuhdetta myös vapaa-ajalla.

Alakouluissa lähes kaikki yksiköt (94 %) käyttävät metsää oppituntien aikana ja neljä viidestä (79 %) myös teema- ja liikuntapäivinä. Alakoulujen lähimetsien käytön voi ajatella olevan joukon monipuolisinta, sillä alakoulujen vastaajat valitsivat keskimäärin neljä eri vaihtoehtoa. Metsän käyttöä alakouluissa monipuolistavat ahkera välituntikäyttö, lähinnä alakoulujen yhteydessä tapahtuva iltapäivätoiminta ja se, että lapset käyvät metsässä myös vapaa-ajallaan. Välituntikäyttöä on joka neljännessä (27 %), iltapäivätoimintaa puolessa (49 %) ja vapaa-ajan käyttöä kolmessa neljästä (73 %) alakouluista. Vastausten perusteella alakouluikäiset lapset ovat selvästi metsän ahkerimpia vapaa-ajan hyödyntäjiä.

Myös yläkouluissa ja lukioissa lähes kaikki (95 %) käyttävät metsää oppituntien aikana, mutta teema- ja liikuntapäiväkäytön mainitsi vain puolet (53 %) vastanneista. Ohjattuja retkiä ja ulkoilua (16 %), luontokerhoja (11 %) ja luontokoulua (11 %) järjestetään muita vähemmän. Nuorten vapaa-ajan metsän käyttö on myös romahtanut alakouluajoista ja sen mainitsi vain 16 % vastaajista. Ainoat "en osaa sanoa" vastaukset tulivat yläkouluista ja lukioista.





**Kuva 27.** Eri oppiaineiden saamat maininnat (kysymys 10, vastausvaihtoehto Koulun/päiväkodinryhmät käyvät metsässä oppituntien aikana, oppiaineet)

Kahdeksankymmentä vastaajaa kertoi metsiä käytettävän oppituntien yhteydessä, ja näiden vastauksien perusteella lähimetsät soveltuvat monipuolisesti eri oppiaineiden opetukseen (kuva 27).

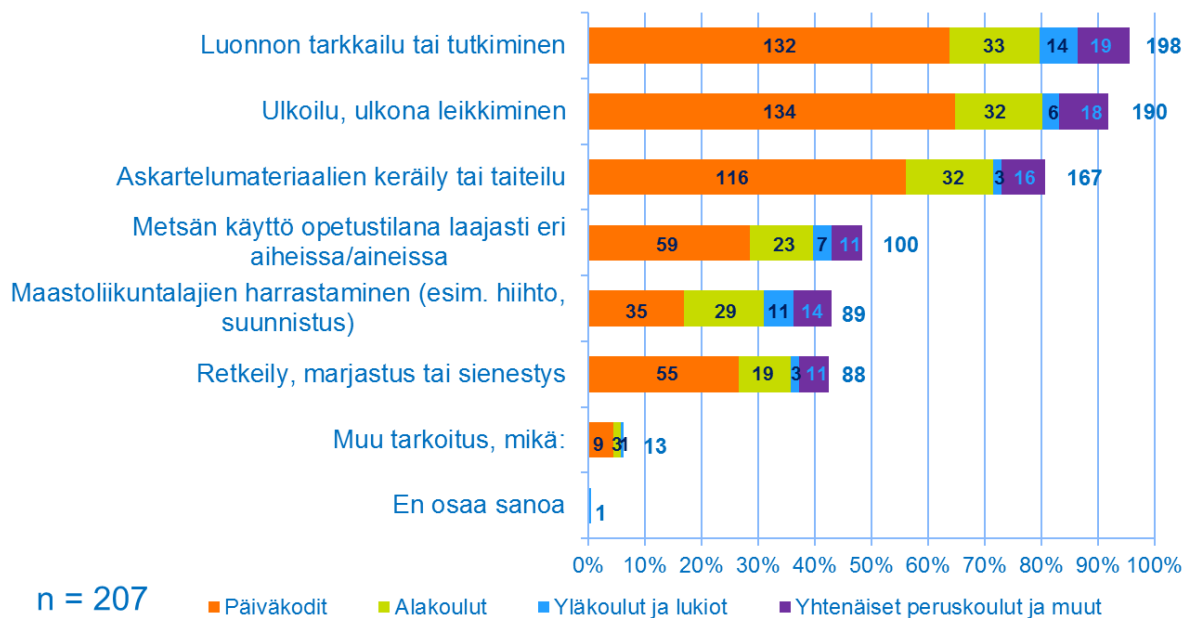
Mainintoja eri oppiaineista tuli vapaasti kysyttynä yhteensä 212 kappaletta. Lähimetsin oppituntikäytössä eniten mainintoja keräsivät biologia sekä alaluokkien ympäristö- ja luonnontieto, jotka saivat yhteensä 80 mainintaa. Liikunta sai toiseksi eniten mainintoja, 47 kappaletta, toimintamuotoina esimerkiksi hiihto ja suunnistus. Kuvaamataidon tunneilla metsistä haetaan mm. askartelumateriaaleja ja inspiraatiota (28 mainintaa). Maantieto tai maantiede mainittiin erikseen 13 kertaa, tällöin karttaopetus ja jääkauden jälkeinen tutkiminen olivat usein tuntien aiheina. Alaluokilla myös maantieto sisältyy ympäristö- ja luonnontieto oppiaineeseen.

Lähimetsät soveltuvat vastausten perusteella melkein kaikkien muidenkin oppiaineiden opetukseen: matematiikka (10 mainintaa), äidinkieli (6), käsityöt ja tekninen työ (6), historia (5), uskonto (1), musiikki (1), fysiikka (1) ja kemia (1) tulivat kaikki mainituiksi.

Lisäksi viisi vastaajaa kertoi metsää hyödynnettävän laajasti monissa eri oppiaineissa. Luonnontieteet kokonaisuutena mainitsi niin ikään viisi vastaajaa. Perinteisen oppiainejaon ulkopuolelta kolme vastaajaa mainitsi ympäristökasvatuksen tai kestävän kehityksen kasvatuksen, joissa lähiluontoon tutustumisella on varmasti merkittävä rooli.

### 3.4.3. Toiminta metsässä

Toimintaa metsässä selvitettiin sekä valmiiden vastausvaihtoehtojen että avoimen kysymyksen avulla. Kysymyksessä 11 (kuva 28) vastaajat saivat kuvailla valmiiden vastausvaihtoehtojen avulla mitä metsässä tehdään.

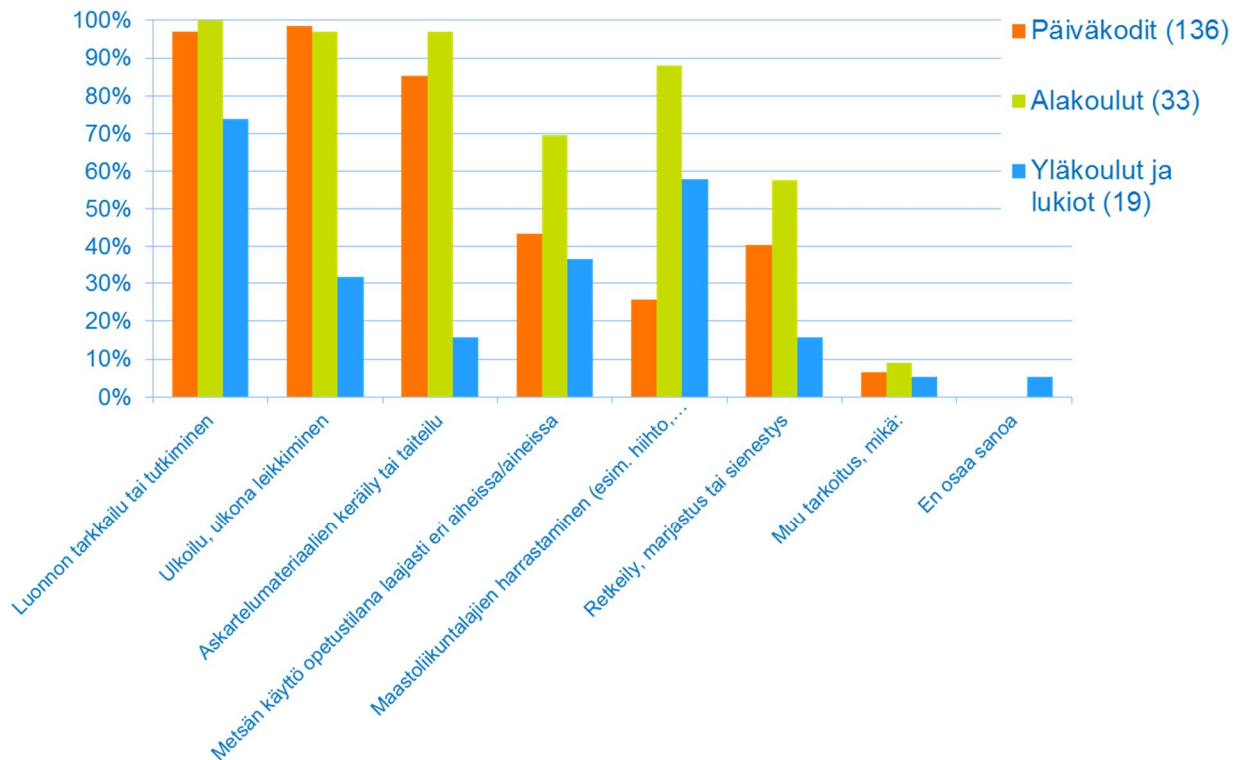


**Kuva 28.** Kysymys 11: Mitä metsässä tehdään? Pylväät kuvaavat vastaajien osuutta prosentteina, ja pylvään päässä on ilmoitettu vastausvaihtoehdon valinneiden lukumäärä.

Lähes kaikki (96 %) ilmoittivat hyödyntävänsä lähimetsää luonnon tarkkailuun tai tutkimiseen sekä ulkoiluun ja leikkiin (92 %). Neljä viidestä (81 %) hakee metsistä myös askartelumateriaaleja tai taiteilee siellä.

Puolet vastaajista (48 %) ilmoitti käyttävänsä metsää laajasti eri oppiaineiden tai aiheiden opetukseen. Lisäksi vastaajista 43 % ilmoitti käyttävänsä metsiä erilaisten maastoliikuntalajien, kuten hiihdon ja suunnistuksen harrastamiseen. Retkeilyä, marjastusta tai sienestystä harrastetaan vastausten perusteella niin ikään 43 %:ssa päiväkotija ja kouluja.

Muun tarkoituksen valitsi 13 vastaajaa, jotka kertoivat hyödyntävänsä metsää rauhoittumiseen ja lasten hyvinvoinnin lisäämiseen (3), leikkiin (3), luontosuhteen (2) tai motoristen taitojen (2) kehittämiseen sekä lajien keruuseen (1) ja juhlien järjestämiseen (1).



**Kuva 29.** Metsässä tehtävät asiat ovat erilaisia päiväkodeissa, alakouluissa sekä yläkouluissa ja lukioissa (kysymys 11). Palkit kuvaavat vastausten jakautumista oppilaitosryhmän sisällä prosentteina.

Tarkasteltaessa metsissä tehtäviä asioita eri oppilaitostyyppien osalta (kuva 29) voidaan käytössä huomata eroja.

Päiväkoteja ja alakouluja yhdistävät luonnon tarkkailu ja tutkiminen, ulkoilu ja leikkiminen sekä askartelumateriaalien keräily, jotka kuuluvat lähes kaikkien yksiköiden toimintaan. Esimerkiksi luonnon tarkkailua ja tutkimista harjoittavat kaikki alakoulut ja 97 % päiväkodeista.

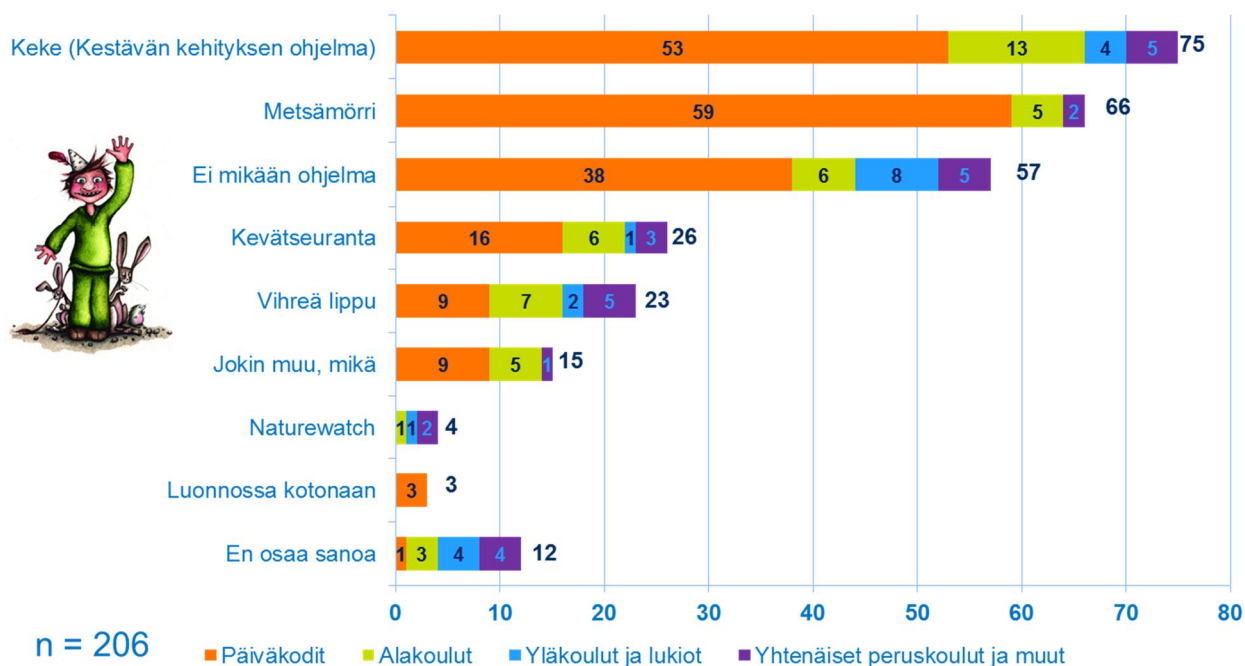
Alakoulujen metsien käyttö on joukon monipuolisinta, sillä äsken mainittujen toimintojen lisäksi yli puolet vastaajista ilmoitti koulun käyttävän metsää myös maastoliikunnassa (88 %), opetusilana laajasti eri aiheissa tai aineissa (70 %) sekä retkeilyyn, marjastukseen ja sienestykseen (58 %).

Myös yläkouluissa ja lukioissa luonnon tarkkailu ja tutkiminen on tärkeää ja sitä harjoittaa yli kaksi kolmannesta (74 %) yksiköistä. Sen sijaan leikin ja ulkoilun (31 %) sekä askartelun tai taiteilun (16 %) merkitys on yläkoulu- ja lukiotasolla selvästi muita vähäisempää. Enemmän painoarvoa saavat maastoliikunta (58 %) ja metsän käyttö laajasti eri aiheissa tai aineissa (37 %).

Lyhyt etäisyys metsään ja metsän korkea käyttötiheys monipuolistivat koulu- ja päiväkotiryhmien metsänkäyttötilanteita ja toimimista metsässä. Tämä todettiin analysoimalla aineistosta kysymyksien 10 ja 11 valittujen vastausvaihtoehtojen määrän keskiarvoja, jotka olivat sitä suuremmat mitä lyhyempi matka metsään on ja mitä useammin ryhmät käyvät metsässä.

### 3.4.5. Osallistuminen ympäristökasvatusohjelmiin

Kysymyksessä 12 (kuva 30) vastaajia pyydettiin valitsemaan listasta ohjelmat, joissa yksikkö on mukana tai tarvittaessa nimeämään jokin muu ympäristökasvatusohjelma.



**Kuva 30.** Kysymys 12: Onko koulunne/päiväkotinne mukana jossakin ympäristökasvatusohjelmassa?

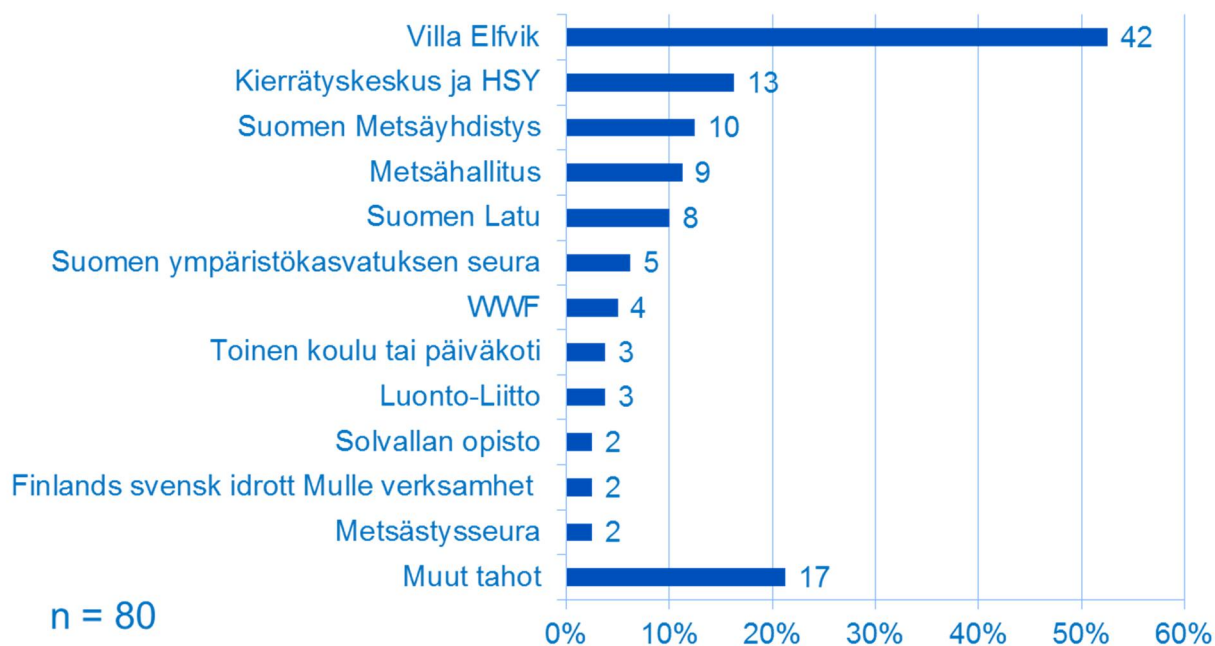
Suurin osa, 137 vastaajaa (66 %), ilmoitti yksikön olevan mukana vähintään yhdessä vastausvaihtoehdoissa mainituista ympäristökasvatusohjelmista. Kolmasosa vastaajista, 72 (33 %) ei kuitenkaan ollut osallisena missään ohjelmassa tai ei osannut sanoa.

Ohjelmista suosituin oli Keke eli Kestävän kehityksen ohjelma ja sen mainitsi 75 vastaajaa. Toiseksi eniten vastauksia (66) keräsi Suomen Ladun koordinoima 1-12-vuotiaille lapsille suunniteltu Metsämörri-toiminta, jota varsinkin päiväkodit harjoittivat ahkerasti. Suomen ympäristökasvatuksen seururan ohjaamassa Vihreä lippu -ohjelmassa ilmoitti olevansa mukana 23 vastaajaa. Luonto-Liiton järjestämä Kevätseuranta keräsi 26 mainintaa. WWF:n Naturewatch-materiaaleja ilmoitti hyödyntävänsä neljä koulua. Lisäksi kolme päiväkotia noudatti Suomen ladun kehittämää Luonnossa kotonaan -pedagogiikkaa.

Kohdassa "jokin muu, mikä" 15 vastaajaa mainitsi mm. seuraavat ohjelmat: steinerpedagoginen ympäristökasvatus (1), englantilaisen opetussuunnitelman ympäristöoppi (1), Liikkuva koulu -hanke (1). Lisäksi kolme vastaajaa kertoi kestävän kehityksen integroinnista osaksi opetussuunnitelmaa. Kierrätyskeskuksen ja HSY:n tarjoaman kummikoulutoiminnan mainitsi kolme vastaajaa. Yhden maininnan saivat myös ekotukihenkilötoiminta, pienryhmien metsäretket, Espoon RCE-verkosto, metsäaiheiset kokoontumiset ja ruotsinkielinen Metsämörri-toiminta eli "Skogsmulleverksamhet".

### 3.4.6. Yhteistyötahot metsä- ja luontokasvatuksessa

Kysymyksessä 13 (kuva 31) vastaajia pyydettiin nimeämään itse mahdolliset metsä- ja luontokasvatukseen liittyvät yhteistyötahot. Koska kysymys ei ollut pakollinen, siihen vastasi vain 80 vastaajaa eli 38 % vastaajista.



**Kuva 31.** Kysymys 13: Oletteko tehneet yhteistyötä metsä- ja luontokasvatusasioissa jonkin tahon kanssa, minkä?

Kysymykseen vastanneet mainitsivat yhteensä 29 eri metsä- tai luontokasvatukseen liittyvää yhteistyötahoa tai -kumppania. Ylivoimaisesti eniten mainintoja keräsi Villa Elfvikin luontotalo, jonka mainitsi yli puolet kysymykseen vastanneista (42 mainintaa). Muita useasti mainittuja olivat Kierrätyskeskus tai Helsingin seudun ympäristöpalvelut eli HSY (13) ja Suomen Metsäyhdistys (10). Metsähallituksen luontopalvelut, mukaan lukien Nuuksion kansallispuisto ja luontokeskus Haltia, sai yhteensä 9 mainintaa. Lisäksi useita mainintoja saivat Suomen Latu (8), WWF (4), Suomen Ympäristökasvatuksen Seura (3), Luonto-liitto (3), Solvallon opisto (2), paikalliset metsästysseurat (2) ja Finlands svensk idrott Mulle verksamhet (2).

Kolme vastaajaa mainitsi lisäksi tekevänsä yhteistyötä toisen koulun tai päiväkodin kanssa. Arla-instituutti, Helsingin yliopisto, Espoon kaupunki, Lomamäen lemmikkieläinpuisto, Biologian ja maantieteen opettajien liitto, 4V-hanke, Metsäliitto, Partio, Nuori Suomi, "Valo", metsämessut, Arktiset aromit ry, Föreningen för skogskultur, metsäalan ammattilaiset, oppilaiden vanhemmat, maanomistaja ja leirikoulujärjestäjät keräsivät yhden maininnan kukin.

Villa Elfvikin maininneiden vastaajien osalta selvitettiin vielä heidän lähimetsässä käyntien tiheyttä verrattuna muihin kyselyyn vastanneisiin. Käyntitiheyksissä ei ole merkittäviä eroja, Villa Elfvikin maininneista 60 % käy metsässä vähintään kerran viikossa, kun muilla vastaajilla osuus on 57 %. Samaten Villa Elfvikin maininneet pitävät ryhmien viemistä maastoon kiertävän luontokouluopettajan johdolla keskimäärin hieman tärkeämpänä keinona kehittää metsän käyttöä (48 %) kuin muut vastaajat (44 %).

### 3.4.7. Metsän käyttö vapaasti kuvailtuna

Kysymyksessä 14 vastaajat saivat halutessaan omin sanoin täsmentää ja kertoa, miten he käyttävät lähimetsäänsä. Tämän mahdollisuuden käytti 129 vastaajaa eli 62 % vastaajista. Seuraavassa on eritelty vastauksia eri ikäryhmien näkökulmasta. Vastaukset täydentävät metsän käyttöä selvittäviä monivalintakysymyksiä ja antavat monipuolisen kuvan kaikesta siitä toiminnasta, minkä lähimetsät mahdollistavat.

Päiväkotien (84 vastaajaa) vastauksissa painottuvat retkeily ja erilaiset elämykset sekä luonnossa leikkiminen (yhteensä 153 mainintaa). Retkeily (39), eväiden syönti (12) ja metsän antimien, kuten marjojen ja sienien keräily (8) ovat tärkeitä. Luonnosta haetaan vapautta ja lasten ehdoilla toimimista (7), myös

yleistä virkistymistä ja erilaisia elämyksiä (6). Metsän äänistä (9) ja luonnon rauhasta (2) nautitaan kaikin aistein (4). Metsä toimii myös upeana leikkipaikkana yleisesti (30) tai tiettyihin leikkeihin kuten majojen rakenteluun (10), kallioilla ja puissa kiipeilyyn (5), kepeillä, kävyillä ja kivillä leikkimiseen (5), mäenlaskuun (4), aarteen etsintään (3), piiloleikkeihin (2), geokätköilyyn (1) tai valokuvasuunnistukseen (1).

Luonnontuntemusta (14) ja -tutkimista (29) painotetaan myös monessa vastauksessa (yhteensä 113 mainintaa). Erilaisia eliöitä kuten ötököitä, kasveja ja lintuja opetellaan tunnistamaan ja nimeämään (21). Vuodenaikojen vaihtelua ja muita muutoksia luonnossa seurataan ahkerasti (18). Metsää tarkkaillaan ja havainnoidaan eri aistein (11) ja apuvälineitä kuten luuppeja, kiikareita ja "ötökkäpurkkeja" hyödyntäen (5). Samalla opitaan luonnon kunnioitusta ja sen suojelua (10), esimerkiksi metsiä siivoamalla (2).

Liikuntaa (yhteensä 39 mainintaa) harrastetaan yleisesti (19) ja eri lajien kuten hiihdon (3), kävelyn (2), juoksun (1), pyöräilyn (1) ja seikkailuliikunnan (1) merkeissä. Tärkeätä on kuitenkin nimenomaan liikuminen luonnossa (9). Lisäksi luovuutta kehitetään taiteen, askartelun ja käsitöiden merkeissä (yhteensä 21 mainintaa). Erityisesti askartelumateriaalien keruussa (16) metsä on tärkeä, lisäksi metsässä mm. piirretään (2) ja valokuvataan (1).

Metsiä hyödynnetään kaikkina vuodenaikoina: keväisin (4), kesäisin (2), syksyisin (3) ja talvisin (4). Suomen ladun Mörritoiminta (23) mainittiin myös monessa vastauksessa. Metsissä opitaan lisäksi matematiikka (5) ja äidinkieltä (1). Muutamalle vastaajalle lähimetsä on tärkein toimintaympäristö ja osa päiväkotia (2) ja joillekin metsät toimivat myös juhlien tapahtuma paikkana (4).

- *"3-5-vuotiaat tekevät metsäretkiä lähes viikoittain. Ryhmä tekee eväsretkiä, seuraa vuodenaikojen vaihtelua ja tutkii metsää. Myös geokätkö on tehty metsään. Metsämörrikoulutuksen käyneet hoitajat ovat tehneet metsään metsämörriretkiä. Myös 2-4-vuotiaat ovat käyneet metsässä eväsretkillä. Esikoululaiset ovat joinain vuosina pitäneet samaa metsää luontokohteenaan. Tällöin on tehty eväsretkiä, leikitty metsäleikkejä ja kuunneltu metsän ääniä."* -päiväkoti
- *"Päiväkoti käyttää metsää aktiivisesti osana arjen toimintaa ja sitä hyödynnetään kaikilla ikätasoilla monipuolisesti. Metsä on toiminut mm. kevätjuhlien näyttämönä sekä isänpäiväseikkailujen tapahtumapaikkana. Metsä on oikeastaan osa päiväkotia, yksi toimintatila muiden joukossa."* -päiväkoti

Alakouluissa (27 vastaajaa) metsää hyödynnetään yleensä eri oppiaineiden tunneilla joko yleisesti (5) tai tietyissä oppiaineissa kuten liikunnassa (14), ympäristö- luonnontiedossa ja biologiassa (9) sekä kuvamataidossa ja käsitöissä (6). Liikuntalajeista lähimetsää hyödynnetään eniten hiihdossa (7) ja suunnistuksessa (6), myös lenkkeily (3), maastojuoksu (2) ja mäenlasku (1) mainittiin. Ympäristötiedossa harjoitellaan lajituntemusta (4) ja seurataan vuodenaikojen muutoksia (2) tai tehdään maaperätutkimuksia (2), vesistötutkimuksia (1) sekä karttajarjoituksia (1). Kuvaamataidon- tai käsityöntunneilla haetaan metsästä materiaaleja (5) ja inspiraatiota (1) tai tehdään piirustuksia (1), lumiveistoksia (1) sekä valo- ja videokuvataan (2).

Alakouluissa tärkeitä ovat kuitenkin myös lähimetsistä saadut elämykset ja luontokokemukset (5). Metsiä käytetään ainakin retkeilyyn (5), marjastukseen ja sienestykseen (3) sekä äänien ja värien tarkkailuun (2). Myös metsäleikit (11) oppituntien tai välituntien aikana kuuluvat asiaan. Leikeistä mainittiin lipunryöstö (2), majojen rakentaminen (1) ja piiloleikit (1). Metsää hyödynnetään myös koulujen luontokerhoissa (1), leirikouluissa (1) ja erilaisina teemapäivinä (6) kuten Unicef-kävelyissä (3), talkoissa (1) tai vieraiden tutustumiskohteena (1).

- *"Metsää käytetään monipuolisesti eri oppitunneilla ja luontokerhossa. Pienillä metsässä oloon liittyy enemmänkin positiivisten luontokokemusten saaminen eläytymällä, isommilla opiskelu painottuu lajien tunnistamiseen ja muuhun tietopuolisempaan oppimiseen."* -alakoulu
- *"Skolan använder skogen som ett alternativt klassrum där eleverna med alla sinnen kan lära sig om natur och miljö men också andra ämnen. Det är inte lika låst som i klassrummet och det tränar även elevernas motorik att vistas i skogen."* -alakoulu

Yläkoulujen ja lukioiden (20 vastaajaa) metsien käytössä eri oppiaineet nousevat keskiöön. Biologiasa (15) ja maantiedossa (2) metsiä hyödynnetään monipuolisesti erilaiseen luonnontutkimukseen (yhteensä 31 mainintaa). Tärkeimpiä ovat lajituntemus (6), jota harjoitetaan mm. kasvien keruun avulla (5) sekä metsätutkimukset (5), joissa määritettiin mm. puiden ikää ja korkeutta tai metsän kasvillisuustyyppiä. Suo-opetus, maaperätutkimukset, ruutuanalyysit, hyönteisten kuoppapyydykset ja jääkauden jälkien havainnointi mainittiin myös kertaalleen. Liikunnan tunneilla (11) metsiä hyödynnetään suunnistukseen (9), hiihtoon (1), maastajuoksuun (1) ja lenkkeilyyn (1). Kuvaamataidossa (3) mainittiin metsässä tehtävän tilataidetta (1), valokuvausta (1), piirustusta (1) ja materiaalien keruuta (1).

Lisäksi lukioiden ja yläkoulujen vastaajat kertoivat hyödyntävänsä metsiä erilaisina ulkoilu-, luonto- ja muina teemapäivinä (4). Oman lähimetsän hoitoon tutustuttiin puita istuttamalla (1) sekä roskia keräämällä (1).

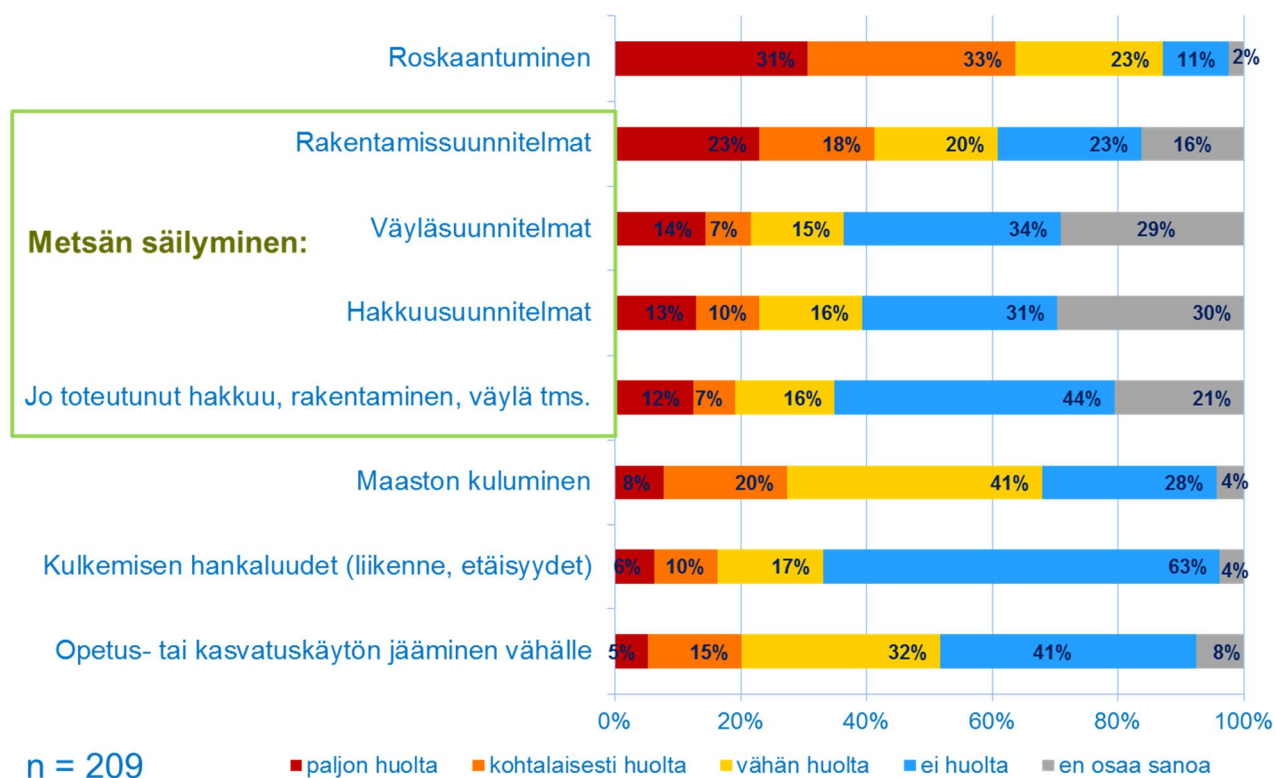
- *"Teemme metsässä biologisia kartoituksia ja tutkimuksia. Kartoitamme puu- pensas-, kenttä- ja pohjakerrosta ruutuanalyseillä. Keräämme selkärangattomia tutkittavaksi kuoppapyydyksillä ja kenttähaavilla. Olemme ajaneet lieroja ulos maasta laimealla formaliini-liuoksella."* -yläkoulu
- *"Koulu käyttää metsää myös kuvaamataidossa tilataiteen rakentamisessa, materiaalien hankinnassa, valokuvauksessa, sciencessä (kasvimaa on metsän laidalla), suunnistuksessa ja monessa muussakin toiminnassa. Lähimetsä on meille ympäristöpainotteiselle koululle todella merkittävä asia."* -yläkoulu

### 3.5. Huolenaiheet, toiveet ja tavoitteet

Kolmannessa osiossa kartoitettiin seitsemän kysymyksen avulla vastaajien huolia, toiveita ja tavoitteita lähimetsän tulevaisuuden ja käytön suhteen (kysymykset 15-21). Kysymyksiä avulla pyrittiin saamaan tietoa keinoista, joilla metsien opetus- ja kasvatuskäyttöä voitaisiin parhaiten lisätä ja kehittää. Toisaalta selvitettiin, miten metsäalueiden suunnittelua ja hoitoa voitaisiin kehittää niin, että se vastaisi entistä paremmin myös koulujen ja päiväkotien tarpeita, sekä millä muilla tavoin kaupunki voisi vastata yksiköiden huoliin ja toiveisiin.

#### 3.5.1. Huolet

Kysymyksessä 15 (kuva 32) vastaajat saivat arvioida, kuinka paljon huolta esitetyt aiheet tuottavat asteikolla 0 - 3 (ei huolta, vähän huolta, jonkin verran huolta ja paljon huolta).



Kuva 32. Kysymys 15: Onko teillä metsään liittyviä huolia tällä hetkellä?

Suurin yksittäinen huolenaihe on metsien roskaantuminen, joka aiheuttaa ainakin vähän huolta 87 % vastanneista. Samantapainen intensiivisestä käytöstä johtuva ongelma on maaston kuluminen, joka huolestutti 68 % vastanneista ja heitähän useimmiten vähemmän kuin roskaantuminen. Metsän käyttöön liittyviä harvinaisempia huolenaiheita ovat opetus- ja kasvatuskäytön jääminen vähälle sekä kulkemisen hankaluudet. Vähäinen käyttö oli ainakin vähäinen huolenaihe yli puolella (52 %) ja kulkeminen joka kolmannella (33 %) vastanneista.

Metsän säilymiseen liittyvistä huolenaiheista suurin on alueeseen kohdistuvat rakentamissuunnitelmat, jotka huolestuttivat ainakin vähän melkein kahta kolmesta vastanneesta (61 %). Vastaavasti useampi kuin joka kolmas kantoi ainakin vähän huolta väyläsuunnitelmista (36 %), hakkuusuunnitelmista (39 %) ja toteutuneista hakkuista, rakentamisista ja väylästä (35 %). Merkille pantavaa on, että metsän säilymiseen liittyvät huolet ilmenevät usein voimakkaina silloin, kun huoleen on aihetta, ja myös epävarmojen



vastaajien osuus on suhteellisesti suurempi kuin metsän käytettävyyteen liittyvissä huolenaiheissa: keskimäärin neljännes vastaajista ei osannut sanoa, onko aihetta huoleen vai ei.

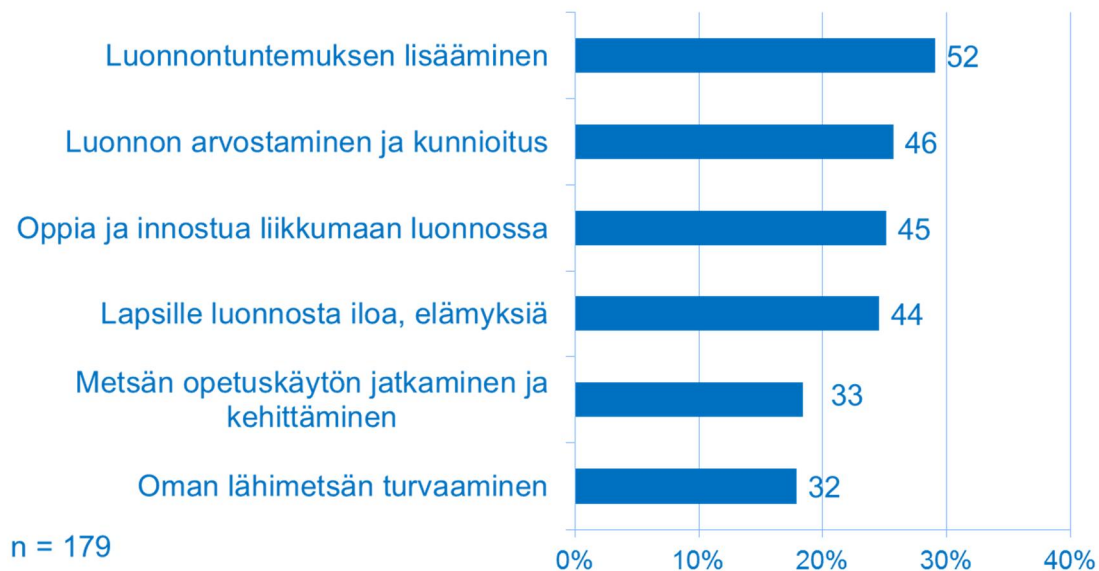
Kulkemisen hankaluudet ovat huolista vähäisin luultavasti siksikin, että tärkeimmäksi mainittu metsä sijaitsee yleensä hyvin lähellä (keskiarvo n. 360 m) koulua tai päiväkotia. On luontevaa ajatella, että huolet ovat sitä lievempiä, mitä enemmän huolen lieventämiseen on mahdollista itse vaikuttaa (opetus- tai kasvatuskäytön jääminen vähälle) tai miten peruuttamattomia muutoksia metsään huolenaihe voisi aiheuttaa (rakentamissuunnitelmat).

Eri oppilaitostyyppien vastauksien välillä ei ole merkittäviä eroja huolien suhteen.

### 3.5.2. Metsien käyttöön liittyvät tärkeimmät tavoitteet

Kysymyksessä 16 vastaajat saivat halutessaan kertoa vapaasti tärkeimmistä metsiin liittyvistä opetus-, kasvatus- tai virkistyskäytön tavoitteista. Tämän mahdollisuuden käytti 179 vastaajaa eli 86 % vastaajista.

Vastauksissa mainitut asiat luokiteltiin kuvan 33 mukaisesti kuuteen teemaan, joista yhdessä vastauksessa saattoi esiintyä yksi tai useampi. Kutakin kohtaa on selostettu tekstissä kaavion jälkeen.



**Kuva 33.** Kysymys 16: Mikä on tärkein tavoitteenne metsän tai sen opetus-, kasvatus- tai virkistyskäytön suhteen tällä hetkellä? Vapaamuotoisissa vastauksissa esitetyt tavoitteet teemoittain lajiteltuina.

Luonnontuntemuksen lisääminen (52 mainintaa) sisälsi esimerkiksi luonnon ja metsän tuntemusta, eri lajien tunnistamista, havainnointia, muutosten tarkkailua ja metsän tutkimista painotettiin asiana, jonka pohjalle kestävä luontosuhde voi alkaa rakentua. Metsä osana oman lähialueen tuntemusta (7) tuli myös esiin useassa vastauksessa.

- "Oppia tuntemaan Suomen luontoa ja lajistoa paremmin" -yläkoulu
- "Luonnon seuraaminen eri vuoden aikoina, miten kaikki muuttuu ym." -ryhmäperhepäiväkot

Luonnon arvostaminen ja kunnioitus (46 mainintaa) ja sen opettaminen lapsille oli tärkeä syy käyttää lähimetsiä. Metsässä syntyvän luontosuhteen (13) syntymisen toivottiin johtavan samalla metsästä huolehtimiseen ja kestävä kehityksen mukaiseen elämäntapaan. Kolme vastaajaa mainitsi pyrkivänsä vaikuttamaan samalla myös lasten vanhempiin ja siten koko perheen luontosuhteeseen.

- *"Opettaa pieniä lapsia huolehtimaan meidän luonnosta."* -päiväkoti
- *"Lapset oppivat kunnioittamaan luontoa ja oppivat luontoa rakastaviksi aikuisiksi."* -päiväkoti
- *"Luonnon kunnioittaminen ja lasten luontosuhteen säilyminen"* - yhtenäinen peruskoulu

Luonnossa liikkumiseen oppiminen ja innostuminen (45 mainintaa) sisälsi metsässä ja luonnossa liikkumisen taitoja ja intoa. Tämän toivottiin lisäävän lasten ja nuorten liikkumista metsässä myös vapaa-ajalla ja myöhemminkin elämässä. Samalla korostettiin metsässä liikkumisen hyötyjä kuntoilun, terveyden ja motoriikan kehittymisen näkökulmasta (15).

- *"Lapsen luontainen oppiminen metsässä liikkumiseen. Metsäretkellä voi käydä ympäri vuoden ja säällä kuin säällä. Nauttia luonnosta ja tutkia luontoa (samalla paikalla) eri vuodenaikojen mukaan. Opetellaan kasveja, puita yms."* - ryhmäperhepäiväkoti
- *"Opettaa oppilaat huomaamaan metsän arvo ja käymään metsässä myös omalla ajalla. Opettaa oppilaat pitämään metsästä/luonnosta hyvää huolta."* -alakoulu
- *"Lapsille tulisi tutuksi metsässä liikkuminen, omaan lähiympäristöön tutustuminen"* -päiväkoti

Myös iloa, elämyksiä ja luontokokemuksia (44 mainintaa) haettiin metsistä haettiin monipuolisesti. Luonnon kokeminen eri aistien välityksellä (8) ja metsäluonnon rauhasta ja hiljaisuudesta nauttaminen (8) oli tärkeää monille vastaajille.

- *"Tarjota lapsille elämystä ja tietoa, elävistä ja ja vuodenaikojen vaihtelusta ja sen merkityksestä meille ja muille eläville. Silmänruokaa ja -iloa."* -päiväkoti
- *"Tärkein tavoite on ollut positiivisen tunnesiteen luominen lähiympäristöön, luonnon rauhoittava ja virkistävä vaikutus ryhmään sekä liikuntataitojen kehittyminen luonnollisesti monipuolisessa ympäristössä."* -päiväkoti

Metsän opetus- ja kasvatuskäytön lisääminen, kehittäminen tai ainakin turvaaminen nykyisessä laajuudessa mainittiin 33 kertaa. Metsässä tapahtuvan opetuksen katsottiin elävöittävän opetusta (10) ja olevan välttämätön osa kasvatusta jo opetussuunnitelmankin näkökulmasta. Luontopolkujen perustaminen ja yhteistyön lisääminen esimerkiksi luontokeskus Haltian kanssa nousivat myös esiin tavoitteissa.

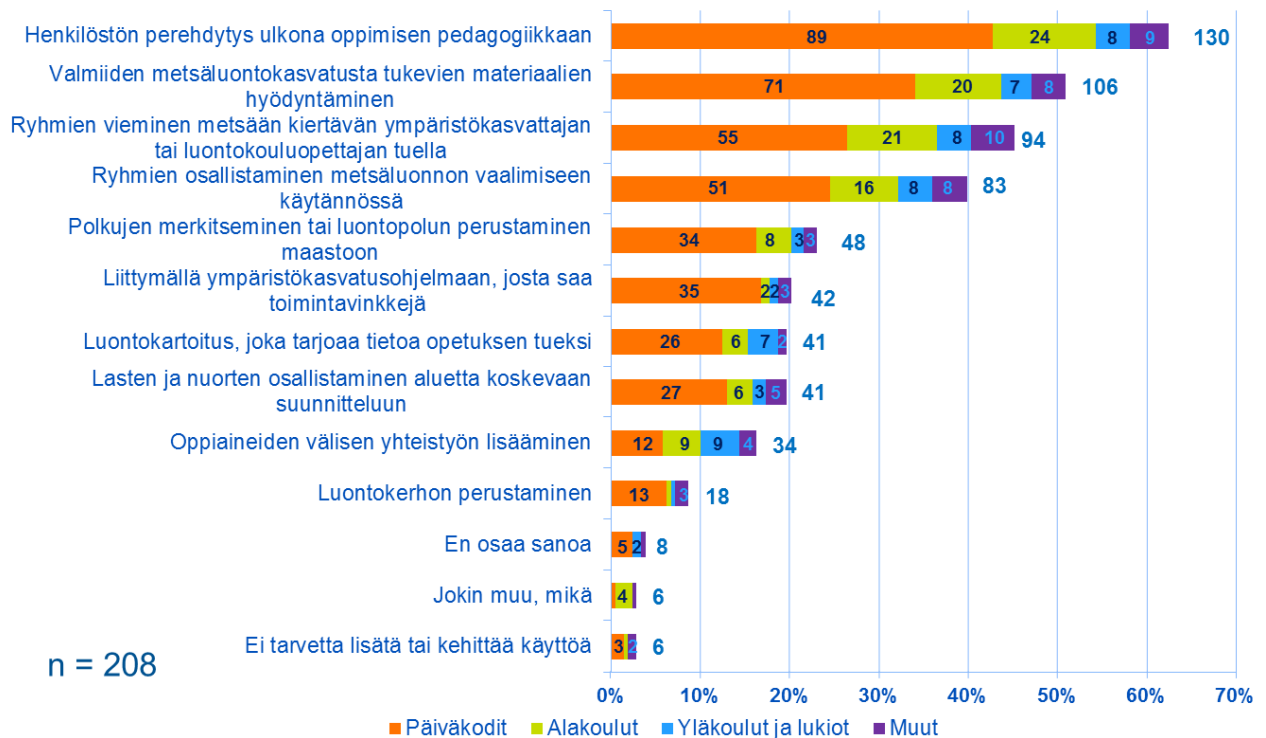
- *"Tavoite on, että pääsemme biologian tunneilla oikeasti luontoon"* -yläkoulu
- *"Tavoitteena on käyttää metsiä vielä monipuolisemmin ja useammin, lisäksi enemmän taidekäyttöä."* -päiväkoti
- *"Opetus- ja kasvatuskäytön lisääminen sekä omalta että koko oppilaitoksen osalta"* -alakoulu

Oman lähimetsän turvaaminen (32 mainintaa) oli monen vastaajan tärkein tavoite ja tarkoitti metsien säilymistä ja turvaamista rakentamiselta tai liian voimakkaaksi koetuilta hoitotoimilta. Ilman lähellä olevia, riittävän suuria ja monipuolisia metsiä kasvatustavoitteiden saavuttaminen koettiin vaikeaksi.

- *"Käyttäisimme metsää enemmän, jos se olisi lähempänä. Lähin metsäalue on roskainen, sillä se sijaitsee yläkoulun vieressä. Joudumme kävelemään noin 15 minuuttia, jotta pääsemme varsinaisen metsän reunaan. Rakentaminen on vienyt metsän reunaa kauemmas koulustamme ja rakentaminen nakertaa edelleen Keskuspuiston pohjoisreunaa. Varsinkin pienille oppilaille olisi tärkeää saada luontoretikohde lähelle koulua: ei olisi eksymisvaaraa ja se olisi helposti saavutettavissa."* -alakoulu
- *"Säilyttää metsä monimuotoisuudessaan juuri sellaisena kun se on..."* -päiväkoti
- *"Että jäljellä oleva metsäalue säilyisi koulumme ympärillä, eikä sitä pirstottaisi pienemmäksi. Koulumetsä tuntuu olevan myös oppilaille henkisesti tärkeä asia! Jotta opetusta voisi toteuttaa monipuolisesti ja elävästi, metsäluontoa pitäisi kaupunkialueella vaalia."* - yläkoulu

### 3.5.3. Keinot metsän opetus- ja kasvatuskäytön lisäämiseksi

Kysymyksessä 17 (kuva 34) vastaajia pyydettiin valitsemaan vastausvaihtoehdoista korkeintaan neljä halutuinta keinoa metsän opetus- tai kasvatuskäytön lisäämiseksi ja kehittämiseksi.



**Kuva 34.** Kysymys 17: Millä keinoilla metsän opetus- tai kasvatuskäyttöä tai käyttöä lasten ja nuorten virkistytymiseen tulisi lisätä tai kehittää?

Erilaisia kehittämistoiveita esitettiin yhteensä 643 eli keskimäärin kolme jokaista vastaajaa kohden. Vain 14 vastaajaa (7 %) ei osannut sanoa tai ei pitänyt metsän opetus-, kasvatus- tai virkistyskäytön lisäämistä tai kehittämistä tarpeellisena.

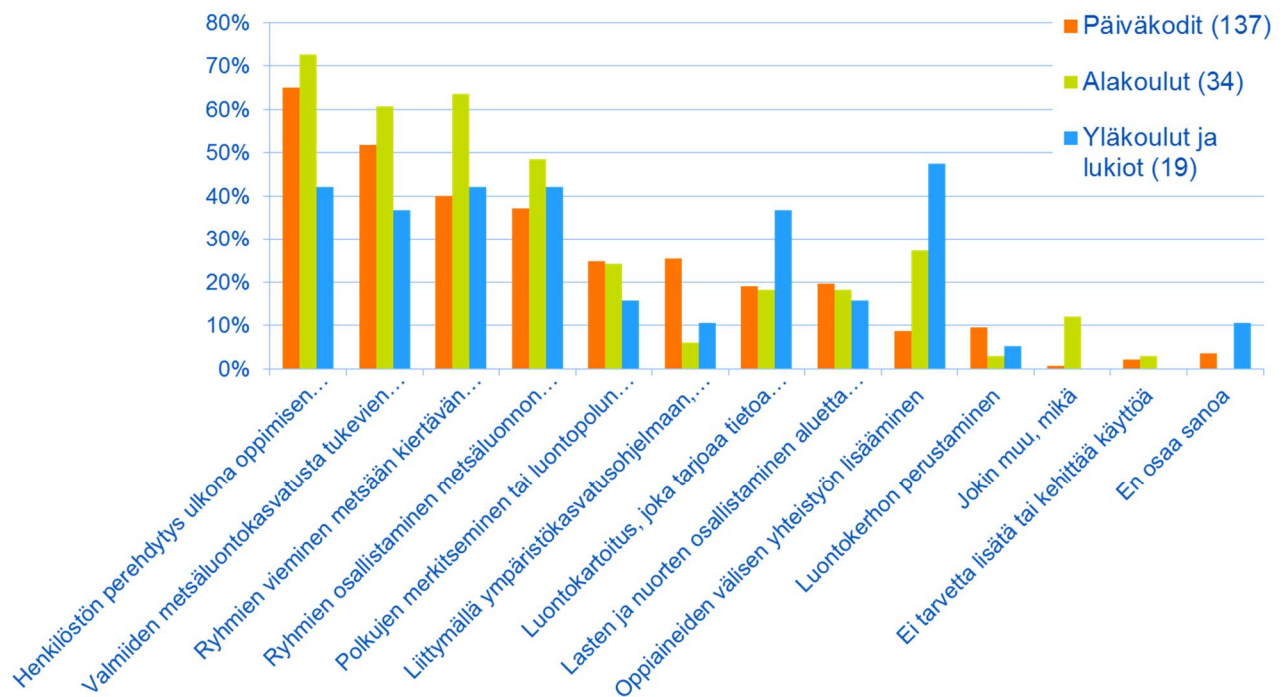
Tärkeimpinä kehityskkeinoina nähtiin henkilöstön perehdytys ulkona oppimisen pedagogiikkaan (130 mainintaa, 20 % esitetystä toiveista) ja valmiiden metsäluontokasvatusta tukevien materiaalien hyödyntäminen (106 mainintaa, 16 % esitetystä toiveista). Molempia keinoja kannatti yli puolet kaikista vastaajista.

Lähes yhtä paljon kannatusta saivat ryhmien vieminen metsään kiertävän ympäristökasvattajan tai luontokouluopettajan tuella (94 mainintaa) sekä osallistaminen metsäluonnon vaalimiseen käytännössä (83 mainintaa).

Opetusta hyödyttävien polkujen merkitseminen (48), ympäristökasvatusohjelmat (42), alueen luontokartoitus (41) ja lasten ja nuorten osallistaminen alueen suunnitteluun (41) saivat kannatusta myös usealta vastaajalta. Harvimminkin toivottuja keinoja olivat oppiaineiden välinen yhteistyö (34) luontokerhon perustaminen (18).

Kohdassa "jokin muu, mikä" mainittuja keinoja olivat suunnistuskarttojen teettäminen alueesta (2) ja retkeilyrakenteiden kuten nuotiopaikan ja laavun perustaminen (2).

Metsäluonnon vaaliminen käytännössä (83 mainintaa) sai runsaasti kannatusta.



**Kuva 35.** Halutuimmat keinot metsien opetus-, kasvatusta- ja virkistyskäytön lisäämiseksi ja kehittämiseksi päiväkodeissa, alakouluissa sekä yläkouluissa ja lukioissa (kysymys 17). Palkit kuvaavat vastausten jakautumista oppilaitosryhmän sisällä prosentteina.

Eri oppilaitostyyppien osalta halutuimmista keinoista on eroja (kuva 35). Päiväkodeissa ja alakouluissa halutuin keino on henkilöstön perehdyminen ulkona oppimisen pedagogiikkaan. Perehdytystä kaipasi yli 70 % alakouluista ja 65 % päiväkodeista. Alakouluista lähes yhtä moni kaipasi kiertävän luontokouluopettajan palveluita (63 %) ja valmiita metsäluontokasvatuksen materiaaleja (reilu 60 %). Päiväkodeissa kakkosprioriteetiksi nousivat valmiit metsäluontokasvatust materiaalit reilun 50 % kannatuksella, kiertävän luontokouluopettajan saadessa 40 % kannatuksen. Ryhmien osallistaminen metsäluonnon vaalimiseen käytännössä tuli kolmoseksi sekä alakoulujen (vajaan 50 % kannatti) että päiväkotien (vajaan 40 % kannatti) kohdalla.

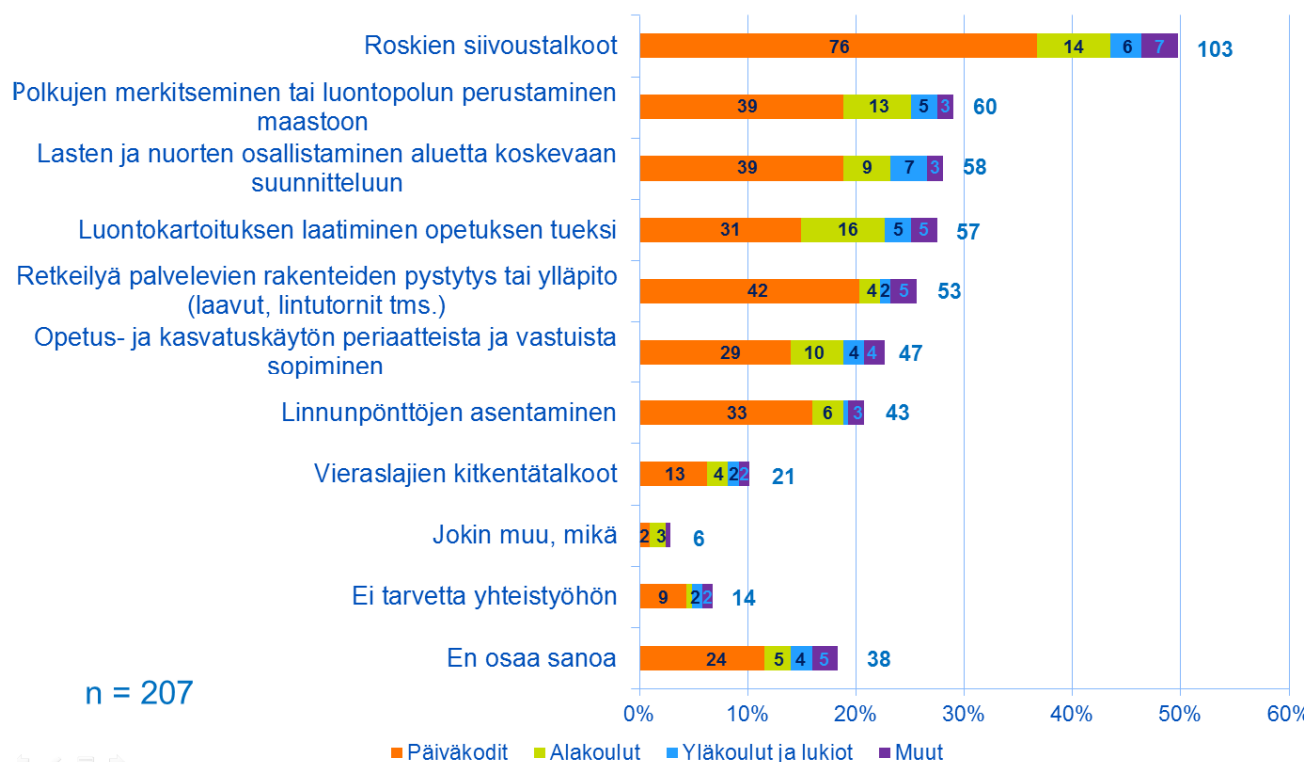
Yläkouluissa ja lukioissa oppiaineiden välisen yhteistyön lisääminen on keskeisin keino metsän opetus-, kasvatusta- ja virkistyskäytön lisäämiseksi. Tätä keinoa esitti lähes puolet yläkoulujen ja lukioiden vastaajista, kun alakouluissa sen tärkeäksi koki vain hieman useampi kuin joka neljäs. Kakkosena tulevat henkilöstön perehdytys ulkona oppimisen pedagogiikkaan, kiertävän luontokouluopettajan palvelut ja ryhmien osallistaminen metsäluonnon vaalimiseen käytännössä. Kutakin keinoa toivoi reilut 40 % yläkouluista.

Läpi kaikkien oppilaitostyyppien tasaisimman kannatuksen saivat lasten ja nuorten osallistamisen lisääminen niin käytännön toteutuksen tasolla (noin 40 % kannatus) kuin suunnittelun tasollakin (vajaan 20 % kannatus). Päiväkodeissa ja alakouluissa kaivattiin enemmän merkittäviä tai luontopolkutyyppejä reittejä (lähes 25 % kannatus) verrattuna yläkouluihin, joissa tärkeemmäksi nousi luontokartoitus, joka tarjoaa tietoa opetuksen tueksi (lähes 40 % kannatus). Ympäristökasvatustohjelmiin liittyminen koettiin tärkeäksi keinoksi erityisesti päiväkodeissa (25 % kannatus), harvemmin yläkouluissa tai alakouluissa. Kiinnostus luontokerhon perustamiseen oli kaikkiaan suppeaa mutta yllättäen laajempaa päiväkodeissa kuin kouluissa.

### 3.5.4. Yhteistyötoiveet metsänomistajien kanssa

Vastaajilta kysyttiin, missä metsän opetus- ja kasvatuskäytön kysymyksissä he toivoisivat lisää yhteistyötä maanomistajan kanssa (kysymys 18). Heitä pyydettiin valitsemaan annetuista vastausvaihtoehdoista korkeintaan neljä halutuinta.

Yhteistyötoiveita maanomistajan kanssa esitettiin yhteensä 442 eli keskimäärin kaksi jokaista vastaajaa kohden. Vastaajista kuitenkin neljännes (51) ei osannut sanoa tai ei kokenut yhteistyötä tarpeelliseksi (kuva 36).



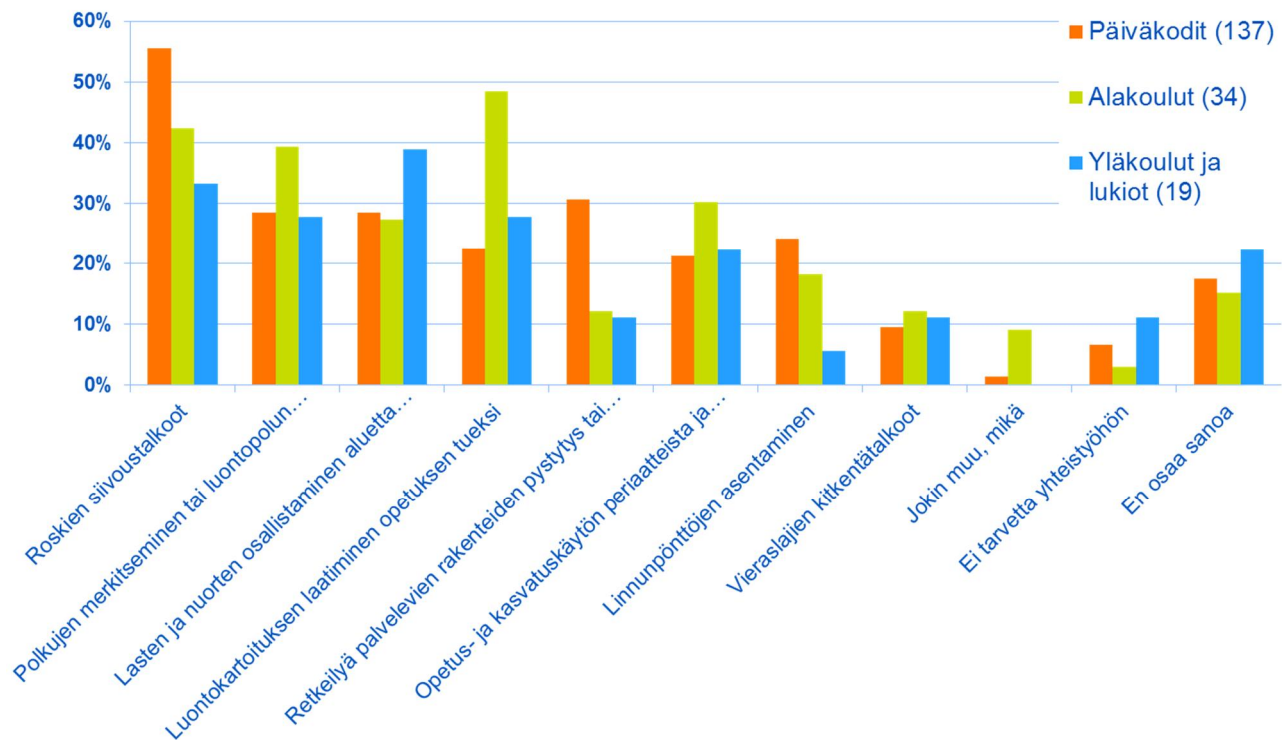
**Kuva 36.** Kysymys 18: Missä metsän opetus- ja kasvatuskäytön kysymyksissä toivoisitte lisää yhteistyötä maanomistajan kanssa?

Roskien siivoustalkoiden järjestämistä toivoi puolet vastaajista ja se on eniten toivottu yhteistyön muoto. Roskien siivoustalkoot keräsivät 103 maininnalla 23 % kaikista yhteistyötoiveista. Roskien siivoustalkoiden voidaan ajatella edustavan metsäluonnon vaalimista käytännössä, mihin lukeutuvat myös linnunpönttöjen asentaminen (43 mainintaa) ja vieraslajien kitkentätalkoot (21 mainintaa).

Polkujen merkitsemistä tai luontopolkujen perustamista maastoon toivoi yli neljännes vastaajista (60 mainintaa, 14 % kaikista yhteistyötoiveista). Saman sukuinen yhteistyötoive on retkeilyä palvelevien rakenteiden (laavujen, lintutornien tms.) pystytys maastoon, mitä esitti 53 vastaajaa. Luontokartoituksen laatimista opetuksen tueksi esitti 57 vastaajaa.

Lasten ja nuorten osallistamista alueen suunnitteluun toivoi 58 vastaajaa ja opetus- ja kasvatuskäytön periaatteista sopimista 47 vastaajaa.

Kohdassa "jokin muu, mikä" mainittiin suunnistuskarttojen laatiminen (2), laavun ja nuotiopaikkojen rakentaminen (2), henkilökunnan perehdytys metsiin (1) ja luontopolun perustaminen (1).



**Kuva 37.** Maanomistajaan kohdentuvien yhteistyötoiveiden suhteellinen osuus päiväkodeissa, alakouluissa sekä yläkouluissa ja lukioissa (kysymys 18).

Eri oppilaitostyyppien edustajien toiveet maanomistajille ovat erilaisia (kuva 37). Päiväkodit toivovat muita enemmän metsään retkeilyrakenteita kuten nuotiopaikkoja, laavuja tai vessoja. Alakouluissa korostuu luontokartoituksen laatiminen ja polkujen merkitseminen tai luontopolun perustaminen. Yläkouluissa ja lukioissa korostuu toive nuorten osallistamisesta aluetta koskevaan suunniteluun.

Päiväkodeista, joita aineistossa on eniten eli 137 kappaletta, 55 % toivoo yhteistyötä maanomistajan kanssa roskien siivoustalkoiden järjestämiseksi, alakouluista reilu 40 % ja yläkouluista kolmannes. Päiväkotien suuri osuus aineistossa selittää myös roskien siivoustalkoiden näkymisen koko aineistossa halutuimpana yhteistyötoiveena (kuva 37). Päiväkotien yhteistyötoiveissa roskien siivoustalkoot ovat selkeästi ykkösenä, kouluilla niukasti kakkosena.

Yhteistyötoiveiden neljän kärki eri vastaajaryhmien edustajilla ovat:

#### Päiväkodit

1. Roskien siivoustalkoot (55 % eli 76 päiväkotia toivoi)
2. Retkeilyä palvelevien rakenteiden pystytys (reilu 30 %)
3. Polkujen merkitseminen/luontopolut sekä lasten osallistaminen aluetta koskevaan suunniteluun (28 % kumpaakin)
4. Linnunpönttöjen asentaminen (44 %)

#### Alakoulut

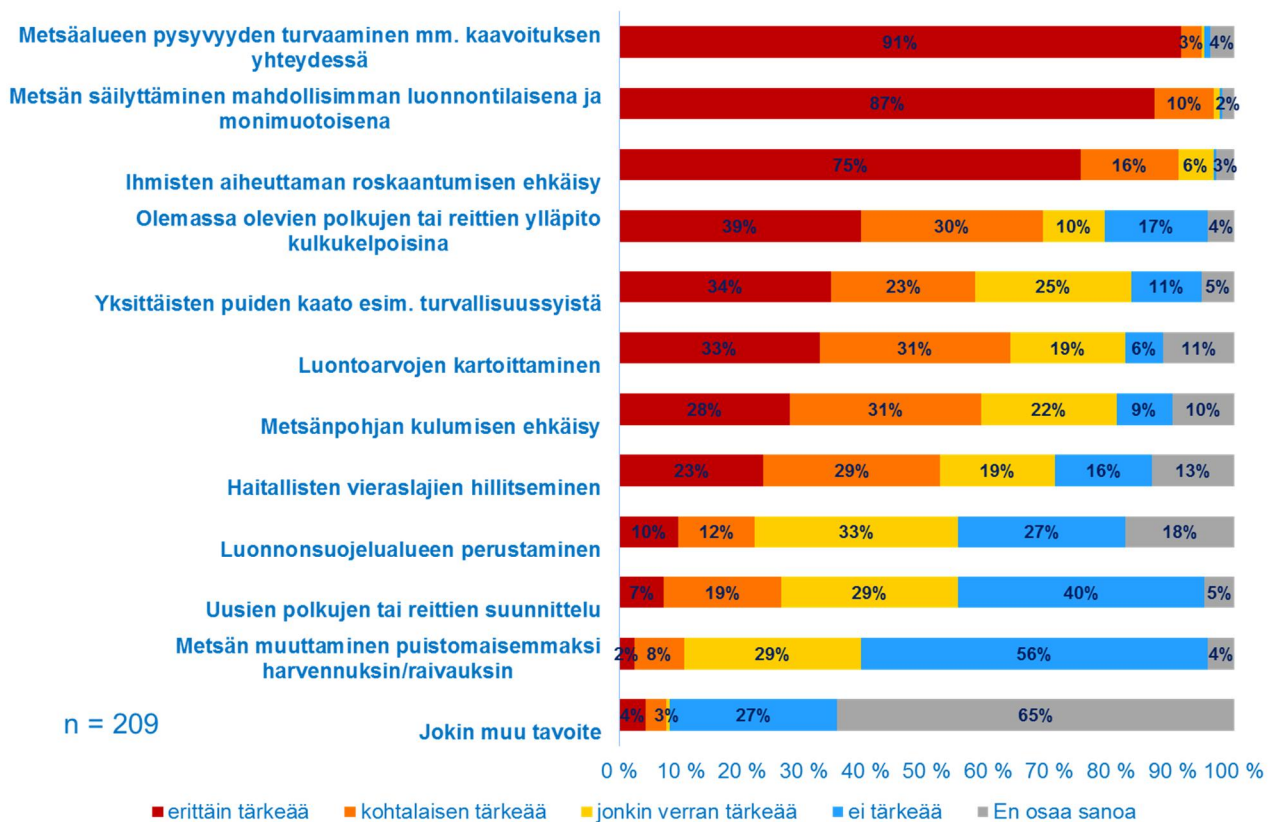
1. Luontokartoituksen laatiminen opetuksen tueksi (48 % eli 16 alakoulua toivoi)
2. Roskien siivoustalkoot (43 %)
3. Polkujen merkitseminen/luontopolut (39 %)
4. Opetus- ja kasvatuskäytön periaatteista ja vastuista sopiminen (30 %)

## Yläkoulut ja lukiot

1. Nuorten osallistaminen aluetta koskevaan suunnitteluun (39 % eli 7 yläkoulua/ lukiota toivoi)
2. Roskien siivoustalkoot (33 %)
3. Polkujen merkitseminen/luontopolut sekä luontokartoituksen laatiminen opetuksen tueksi (33 % kumpaakin)
4. Opetus- ja kasvatuskäytön periaatteista ja vastuista sopiminen (32 %)

### 3.5.5. Metsäalueen suunnitteluun ja hoitoon liittyvät tavoitteet

Kysymyksessä 19 (kuva 38) vastaajat arvioivat metsäalueeseen sekä sen suunnitteluun ja hoitoon liittyvien tavoitteiden tärkeyttä asteikolla 0 - 3 (ei tärkeää, jonkin verran tärkeää, kohtalaisen tärkeää ja erittäin tärkeää).



**Kuva 38.** Kysymys 19: Miten tärkeinä pidätte tällä hetkellä seuraavia tavoitteita koskien metsäaluetta, sen suunnittelua tai hoitoa?

Kaikkein tärkeimpänä tavoitteena pidettiin metsäalueen pysyvyyden turvaamista mm. kaavoituksen yhteydessä. Vastanneista lähes kaikki (94 %) pitivät sitä vähintään kohtalaisen tärkeänä ja peräti 91 % erittäin tärkeänä tavoitteena. Metsäalueen pysyvyyteen liittyy myös luonnonsuojelun perustaminen, jota vähintään jonkin verran tärkeänä tavoitteena piti yli puolet (55 %) ja erittäin tärkeänä 10 % vastanneista. Luontoarvojen kartoittamista piti erittäin tärkeänä kolmannes (33 %) vastaajista ja tässä yhteydessä on vaikeaa arvioida, ovatko vastaajat liittäneet luontokartoitukset keinoksi turvata metsäalueen pysyvyyttä tai perustaa luonnonsuojelun alue, vai kenties osaksi opetus- ja kasvatuskäytön kehittämistä.

Toiseksi tärkeimpänä tavoitteena pidettiin metsän säilyttämistä mahdollisimman luonnontilaisena ja monimuotoisena. Lähes kaikki vastaajat (97 %) piti sitä vähintään kohtalaisen tärkeänä ja 87 % peräti erittäin tärkeänä tavoitteena, kun taas alueen muuttamista puistomaisemmaksi piti erittäin tärkeänä vain

2 % vastaajista. Noin neljä viidestä vastaajasta piti yksittäisten puiden kaatoa esimerkiksi turvallisuussyistä sekä metsänpohjan kulumisen ehkäisyä vähintään jonkin verran tärkeänä tavoitteena (84 % ja 81 %). Erittäin tärkeänä yksittäisten puiden kaatoa piti erittäin tärkeänä joka kolmas vastaaja (34 %).

Ihmisen aiheuttaman roskaantumisen ehkäisy nousi myös tämän kysymyksen yhteydessä tärkeäksi. Vähintään jonkin verran tärkeänä tavoitteena sitä pitivät lähes kaikki vastaajat (97 %) ja erittäin tärkeänä 75 % vastanneista. Samantapaista, metsän käytön intensiivisyyteen liittyvää tavoitetta eli metsänpohjan kulumisen ehkäisyä piti ainakin jonkin verran tärkeänä 81 % ja erittäin tärkeänä 28 % vastanneista.

Haitallisten vieraslajien hillitsemistä piti ainakin jonkin verran tärkeänä 71 % vastaajista. Toisaalla vain noin 20 % vastaajista oli valinnut vieraslajien kitkentätalkoot neljän halutuimmaksi koetun yhteistyömuodon joukkoon (kysymys 18).

Olemassa olevien polkujen ja reittien ylläpitoa pidettiin tärkeämpänä kuin uusien suunnittelua. Ylläpitoa vähintään jonkin verran tärkeänä piti neljä viidestä (79 %), uusia reittejä vain reilu puolet (55 %), minkä lisäksi tarve uusien reittien suunnitteluun ilmeni laimeampana: ylläpitoa erittäin tärkeänä piti 39 %, mutta uusien reittejä vain 7 % vastanneista.

Kohdassa "jokin muu tavoite" mainittiin roskaantumisen ja koirien jätösten tehokkaampi siivous (7 mainintaa) ja näihin liittyvinä keinoina roskakorit, valistuskyltit ja kevätsiivous. Kaksi vastaajaa toivoi metsien tehokkaampaa hoitoa eli "hakkuut ajallaan" tai kaatuneiden maapuiden poistoa. Muita mainittuja tavoitteita olivat esteettömyyden lisääminen, latuverkon kehittäminen ja kestävän kehityksen opetus.

### 3.5.6. Lisätietoja huolenaiheista, toiveista ja tavoitteista

Vastaajat saivat myös halutessaan vapaasti kertoa lähimetsään liittyvistä huolista, tavoitteista ja toiveista (kysymys 20). Tämän mahdollisuuden käytti 58 vastaajaa eli 28 % vastaajista. Vastaukset luokiteltiin niissä esiintyvien huolien, ratkaisuehdotusten, toiveiden ja kehitysideoiden mukaan. Tässä muutamia esimerkkejä vastauksista:

- *" Koska Keskuspuiston pohjoisreunalla on paljon kouluja ja päiväkoteja, rakentamista tulisi hillitä, jotta näiden koulujen ja päiväkotien lapsilla olisi mahdollisuus tehdä metsäretkiä ilman liian pitkiä välimatkoja koulun ja metsän välillä. Jos liikennettä lisätään ja uusia teitä rakennetaan, turvallisten alikulkujen rakentaminen koulun/päiväkotien ja metsän välille." -alakoulu*
- *" Koulun lähialueella on tehty harvennushakkuuta. Niistä ilmoitetaan yleensä todella lyhyellä varoajalla. Metsätyöt työllistävät puutarhaosastoa, mutta puistomainen metsä ei ole aito oikea metsä. Hakkuiden yhteydessä on kadonnut oppilaille tärkeiksi tulleita nimikkopuita, joita tarkkaillaan useampana vuonna eri vuodenaikoina. Toivoisimme, että hakkuiden jäljiltä metsiin jäisi majantekotarpeita. Olemme hakeneet Espoon kummimetsätoimintaan, mutta hakemus edistyy verkkaisesti." -alakoulu*
- *" Suurin huolenaihe pienten lasten kanssa toimiessa on turvallisuus. Esimerkiksi ihmisten heittämät roskat (neulat, yms. terävät) ja koirien jätöksien suuri määrä ovat huolenaiheena." -päiväkoti*
- *" Toivoisin kaupunkitasoisesti mittavia kampanjoita vieraslajien hävittämiseksi, tietoisuuksia, kampanjoita, palkintoja mitä tahansa, kunhan saataisiin ihmiset tajuamaan miten haitallista vieraslajit ovat monimuotoisuudelle ja kotoperäisille lajeille. Tähän tarvitaan paljon resursseja, asennekasvatusta, järjestelmällisyyttä ja myös vastuuttamista, kun tehdään katselmuksia niin asukkaille laitettaisiin näistäkin voimakkaasti viestiä" -alakoulu*

Metsään kohdistuvista huolista tärkein oli metsien säilyminen rakentamisen paineessa (20 mainintaa)

Roskaantuminen ja koirien ulosteet (19) sekä näihin liittyvät turvallisuustekijät, kuten huumeruiskut (2) ja lasinsirut (6), nousivat myös esiin. Liian tehokas metsänhoito ja sen aiheuttama metsien muuttuminen puistomaisiksi huoletti osaa vastaajista (7), toisaalta myös vaaralliseksi koettujen vanhojen puiden kaatoa



toivottiin (2). Muita mainittuja huolenaiheita olivat pitkät etäisyydet lähimetsään (4), leviävät vieraslajit (1) sekä vapaana liikkuvat koirat (1).

Vastaajat ehdottivat useita keinoja mainittujen ongelmien ratkaisuun. Roskaantumista vastaan ehdotettiin metsään lisää roskakoreja ja olemassa oleville tehokkaampaa huoltoa ja tyhjennystä (6), myös roskatalkoot mainittiin tässä yhteydessä (2). Samoin koirien ulosteita varten pyydettiin perustamaan lisää keräyspisteitä ja pystyttämään niiden käyttöön valistavia opasteita (5). Vieraslajiongelman kitkemiseksi ehdotettiin tehokkaampaa tiedotusta, kilpailuja palkintoineen ja erilaisia talkoita (1).

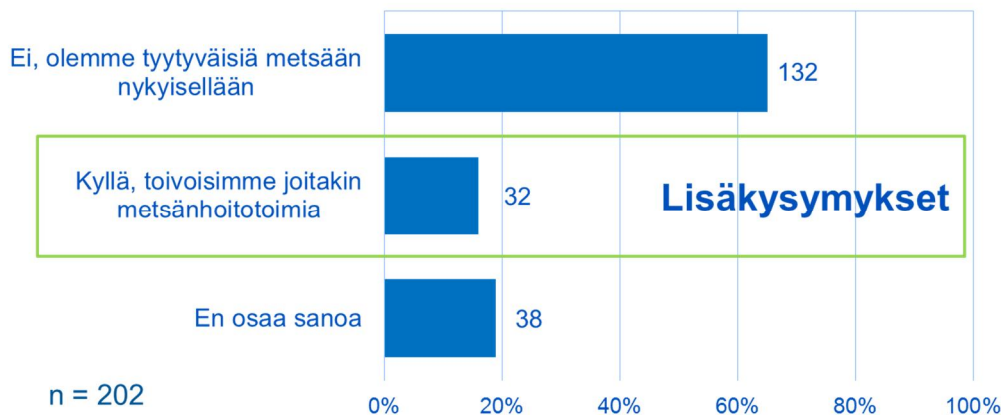
Metsän käyttöön ja hoitoon liittyviä muita toiveita olivat luontopolut ja metsästä kertovat opastaulut (2), nokkosten ja muun kasvuston säännöllinen raivaus polkujen varsilta (1), metsän maisemointi (1) ja majantekotarpeiden jättäminen maastoon (1) hakkuun jäljiltä. Myös erilaisia palvelurakenteita kuten laavua (1) ja vessoja (1) toivottiin rakennettavaksi metsiin.

Metsien saavutettavuutta haluttiin parantaa kulkuväylien talvikunnossapitoa (1) ja julkisen liikenteen yhteyksiä (1) kehittämällä. Metsään siirtymisen turvallisuuden lisäämiseksi ehdotettiin liikennevaloja (1) ja alikulkua (1) muutamaan kohteeseen. Lisäksi yksi vastaaja kertoi halustaan lähteä mukaan kummimetsätoimintaan, ja myös opetussuunnitelmiin toivottiin parempia mahdollisuuksia metsien hyödyntämiseen (1).

### 3.5.7. Metsänhoitotoimien tarve

Kysymyksessä 21 (kuva 39) vastaajia pyydettiin kertomaan valmiiden vastausvaihtoehtojen avulla, toivovatko he lähimetsäänsä metsänhoitotoimia vai eivät.

Kaksi kolmesta vastanneesta (132, 65 %) ei kaivannut metsäänsä hoitotoimia ja ilmaisivat olevansa metsään tyytyväisiä nykyisellään. Noin joka kuudes vastaaja (32, 16 %) toivoi suoraan joitakin hoitotoimia. Yli kolmannes (38, 19 %) ei osannut sanoa, toivoisiko metsään hoitotoimia.



Kuva 39. Kysymys 21: Toivotteko metsään hoitotoimia?

Ne vastaajat, jotka vastasivat "kyllä", saivat jatkokysymyksiä, joissa pyydettiin täsmentämään, millaisia hoitotoimia toivotaan (kuva 40). Myös niillä seitsemällä, jotka jättivät vastaamatta tähän kysymykseen, oli mahdollisuus täsmentää metsänhoitoon liittyviä toiveistaan.. Heillä oli myös mahdollista antaa lisätietoa ja täsmentää toivettaan vapaasti. Yhteensä 36 vastaajaa täsmensi toiveitaan.

Roskien siivous oli ylivoimaisesti eniten toivottu toimenpide, jota toivoi neljä viidestä hoitotoimia kaivanneesta (29 vastaajaa, 81 % toivettaan täsmentäneistä). Roskien siivous oli mukana yhtenä vastausvaihtoehtona, vaikka se ei ole varsinainen metsänhoitotoimenpide, sillä sen oletettiin joka tapauksessa nousevan esille muuna, vapaamuotoisesti esitettyinä toiveena.

Varsinaisista metsänhoitotoimista eniten toivottiin kallistuneiden puun tai puiden eli konkeloiden kaattoa (14 mainintaa), näiden osalta vastaajista yhdeksän toivoi metsään jätettäväksi maapuita ja neljä niiden sijoittelua kulumisen ehkäisemiseksi. Vesaikon ja aluspuuston karsiminen valikoivasti siten, että polut, reitit ja /tai kokoontumispaikat pysyvät kulkukelpoisena oli 11 vastanneen toiveena. Vesaikon ja aluspuuston raivausta (poistoa kokonaan) esimerkiksi kokoontumispaikoilta toivoi harvempi, 5 vastannutta.

Suurien puiden (varttuneen puuston) harventamista paikoittain esim. kokoontumispaikalta toivoi kaksi vastannutta. Muuta yksittäisten pystypuun tai puiden kaattoa toivoi viisi vastannutta.

Haitallisten vieraslajien poistoa toivoi seitsemän vastaajaa.

Kohdassa "jokin muu, mikä" yhteensä kuusi vastaajaa esitti erikseen roska-astioiden (1) ja koirien jätöslaatikoiden (2) toimittamista maastoon, alueen siivousta vaarallisesta romusta (1) sekä mäenlaskupaikan vesaikon raivausta (1).

Eri hoitotoimia toivoneet vastaajat saivat lisäksi mahdollisuuden kertoa lisätietoja hoitotoimista. Kolme heistä mainitsi turvallisuuden liittyvän pystyyn kuolleen puuston tai myrskynkaatojen raivauksen. Lisäksi kolme vastaajaa mainitsi roslien ja koirien jätösten siivoamisen tärkeyden ja koiranomistajan vastuun jätösten keräämiseen. Myös polkujen raivausta (2) ja haitallisten kasvien poistoa (1) toivottiin. Yksi vas-

taajista painotti, että ei halua metsään mitään metsänhoidollisia toimenpiteitä roskien poistoa lukuun ottamatta.



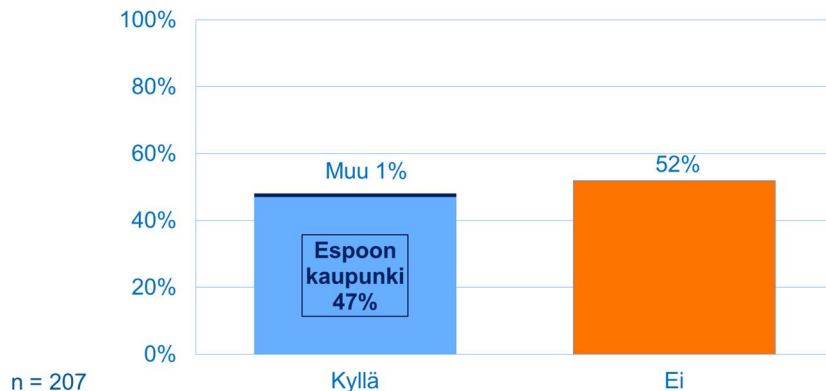
**Kuva 40.** Kysymys 21.1: Toivoitte metsään joitakin metsänhoitotoimia, mitä? Valitkaa listasta tarkoittamanne toimenpiteet (yksi tai useampi).

### 3.6. Metsien omistus ja metsiä koskevat suunnitelmat

Neljännessä osiossa selvitettiin kahden kysymyksen avulla vastaajien tietoja ja käsityksiä lähimetsän omistuksesta ja kaavoitustilanteesta (kysymykset 22-23).

#### 3.6.1. Metsänomistajat

Kysymyksessä 22 (kuva 41) kysyttiin tietoa lähimetsän maanomistajasta. Vastaajia, jotka kertoivat tietävänsä maanomistajan, pyydettiin valitsemaan sopivin omistajaa kuvaava vaihtoehto ja nimeämään maanomistaja.



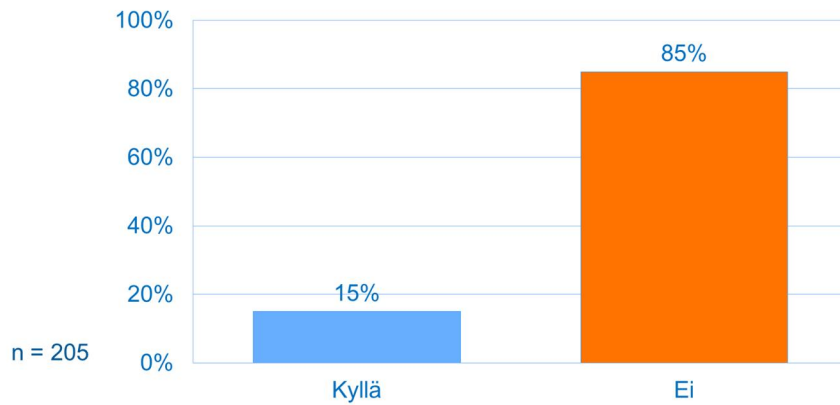
**Kuva 41.** Kysymys 22: Tiedättekö, kuka metsän omistaa?

Huomattavaa on, että puolet vastaajista (52 %) ei tiennyt kuka on lähimetsän omistaja. Maanomistajan tienneistä 98 vastaajasta lähes kaikki nimesivät maanomistajaksi Espoon kaupungin. Yksi vastaajista arveli valtion omistavan metsät, yksi nimesi yksityishenkilön ja kaksi ei osannut täsmentää vastausta. Osa vastaajista nimesi useamman maanomistajan metsäalueelleen, näissä mainittiin Helsingin kaupunki, seurakuntayhtymä ja Arla-instituutti. Lisäksi yksi vastaaja toivoi kaupungin tekevän sopimuksen yksityisen maanomistajan kanssa latujen ja mäenlaskupaikan järjestämiseksi alueelle.

Metsien omistusta on arvioitu tarkemmin maanomistuskartan (kuva 45) tarkastelun yhteydessä (sivu 69).

#### 3.6.2. Metsien kaavoitustilanne, selvitykset ja suunnitelmat

Kysymyksessä 23 (kuva 42) kysyttiin, onko vastaajilla tietoa alueen kaavoitustilanteesta tai muista aluetta koskevista selvityksistä tai suunnitelmista. Samalla pyydettiin omin sanoin täsmentämään mahdollisia tietoja.



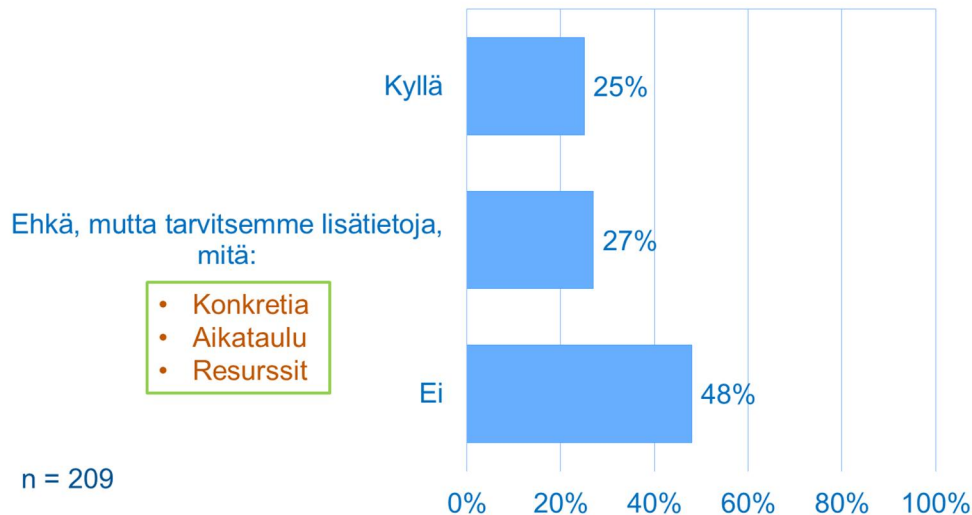
**Kuva 42.** Kysymys 23: Onko teillä tietoa alueen kaavoitustilanteesta tai muista selvityksistä ja suunnitelmista, jotka koskevat metsää?

Vain 15 %:lla eli 30 vastaajalla oli tietoa aluetta koskevista kaava- ja muista suunnitelmista. Heistä 10 kertoi, että alue on kaavoitettu virkistysalueeksi tai luonnonsuojelualueeksi ja siten metsä on turvattu rakentamiselta. Kolme vastaajaa mainitsi alueelle tehdyn luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelman. Alueen kaavoituksesta kommentoi yleisellä tasolla viisi vastaajaa, ja osa oli selvittänyt tarkemmin alueelle kaavoitetut liikennehankkeet (5 mainintaa), laajennushankkeet (2), yksittäiset rakennushankkeet (2) ja laajemmat rakennushankkeet (1). Yksi vastaajista toivoi lisäksi alikulun rakentamista, jos alueelle kaavoitettu tielinjaus toteutuu.

Kaavoituksen metsiin kohdistamia muutoksia on arvioitu tarkemmin kaavoituskartan (kuva 46) tarkastelun yhteydessä (sivu 70).

### 3.7. Koulu- ja päiväkotimetsätyö jatkossa

Kyselyn lopuksi vastaajilta tiedusteltiin kiinnostusta olla mukana koulu- ja päiväkotimetsien käytön ja aseman kehittämisessä myös tulevaisuudessa (kysymys 24, kuva 43). Samalla tarjottiin mahdollisuus vapaaseen palautteeseen.



**Kuva 43.** Kysymys 24: Kiinnostaako teitä mahdollisuus olla mukana kehittämässä koulu- ja päiväkotimetsien käyttöä ja asemaa Espoossa?

Vastaajista reilu puolet (109 vastaajaa 52 %) oli kiinnostunut tai mahdollisesti kiinnostunut myös jatkosta hankkeen parissa, heistä puolet (57) kaipasi kuitenkin lisätietoja aiheesta ennen sitoutumista. Kiinnostus oli suurempaa alakoulujen (65 %) ja päiväkotien (54 %) osalta kuin yläkouluissa ja lukioissa (37 %).

Lisätietoja kaivanneet vastaajat kaipasivat lähinnä tietoa toiminnan konkreettisesta sisällöstä (15 mainintaa), eli mitä heiltä odotetaan ja mitä on tarkoitus tehdä. Vastaajista 11 tiedusteli ajankäyttöön liittyviä vaatimuksia ja hankkeen aikataulua. Myös tarvittavien resurssien tai osaamisen riittävyyttä pohdittiin (8). Erityisesti kaavoitukseen liittyvissä kysymyksissä halusi olla mukana neljä vastaajaa.

Kyselyn lopuksi vastaajilla oli mahdollisuus vapaasti lähettää toiveita, ideoita tai terveisiä kyselyn toteuttajille ja koulumetsät arvoonsa -hankkeelle (kysymys 25). Tämän mahdollisuuden käytti 72 vastaajaa eli 34 % vastaajista. Seuraavassa joitain poimintoja vastauksista:

- "Ihanaa, että ollaan kiinnostuneista meidän pienten lasten metsien käytöstä, aivan todella tärkeää kartoittaa tällaisia asioita, vaikka voin vain kuvitella kuinka haastavaa on saada esim. selville mitä metsäalueita kukin tarkoittaa :)" – päiväkotiki
- "Toivomme että kaikkia lähimetsiä ei tuhottaisi asutusten alle ja talojen ympärille jäisi hieman luontoakin." – ryhmäperhepäiväkotiki
- "Mukavaa, että tällaista hanketta ollaan toteuttamassa. Mitä lähempänä metsä on, sitä pienempi kynnyksen käyttöön koulutyön osana. Ohjattu toiminta aluksi voisi olla hyvä tapa viedä oppilaita maastoon. Jos maasto on opettajalle tuntematon, kynnyksen lähtöä oppilasryhmän kanssa metsään on korkea. Luonto-oppaiden palkkaaminen koulujen avuksi olisi kehittämisen arvoinen asia. Voisiko KULPS:iin lisätä myös luontoelementin, nythän siellä on kulttuuri, liikunta ja kirjasto?" – alakoulu
- Opettajat pitäisi herättää huomaamaan metsän arvo. Varsinkin kaupunkilaislapset vieraantuvat kun kaikki on kiellettyä. Tällaisia kommentteja kuulee lapsilta: "Mitä mennäänkö me metsään? Siellähän on vaarallista" "

*Mä en tiennyt, että metsässä voi olla näin kivaa" ja vanhemmilta: "Älä kiipeä kalliolle tai puuhun. Voit pudota." "Älä juokse tai loiki, ettet kompastu" "Älä huido kepillä, voit satuttaa" Älä koske, voi olla liikaista" Metsähän opettaa itsestään, ei sitä tarvitse opettaa. Lapsi on luonnostaan utelias ja metsässä kysymyksiä ja liikuntaan houkuttelevia tilanteita tulee jatkuvasti eteen. Ja, jos vielä pääsee nuotion ääreen, levottominkin lapsi rauhoittuu. Metsään pitäisi päästä pienissä ryhmissä, jotta luonnon rauha säilyy ja kaikki voivat osallistua metsän aktiviteetteihin." –erityisluokanopettaja*

- *"Vi hör en massa rykten om vägbyggen som skall göras och vår närmsta åker skall bland annat bli trafik-korsning så nu vet vi inte var vi skall skida. Vi skulle gärna höra vilka planer som finns när de dyker upp för att berätta om och hur vi kanske använder de områden som staden förmodligen tror att står oanvända och därmed kan byggas ut." –alakoulu*
- *"Kiitos tästä kyselystä, asia on erittäin tärkeä!" -yhtenäinen peruskoulu*
- *"Säilyttäkää koulujen ympärillä olevat koulumetsät! Niillä on todella tärkeä arvo ja merkitys elävänä opetusmateriaalina." –yläkoulu*
- *"Kuunnelkaa opettajia, pidättykää liiallisista metsänhoidollisista toimenpiteistä. Metsän pitää olla metsä. Silkkiniittyjä sun muita on jo tarpeeksi." -lukio*

Vastauksissa nousi esiin kolme tärkeää teemaa: oman lähimetsän turvaaminen, metsien merkityksen lisääminen ja hankkeen tärkeyden sekä ajankohtaisuuden korostaminen. Noin kolmannes kysymykseen vastanneista (23 mainintaa) toivoi oman lähimetsän säilymistä. He myös toivoivat tietoa alueen kaavoituksesta ja muista suunnitelmista (3) sekä mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa näiden suunnitelmien laadintaan (3).

Lähellä sijaitsevien metsien merkitystä ja tärkeyttä opetukselle korostettiin 19 vastauksessa. Samalla toivottiin ja pohdittiin mahdollisuutta lisätä ja kehittää metsien käyttöä monipuolisemmaksi (9). Tämän mahdollistamiseksi esitettiin erilaisia ideoita kuten erilaiset metsien opetuskäyttöön liittyvät koulutukset ja projektit (8), rakenteiden ja reittien perustaminen käyttöä helpottamaan (5), luontoselvitysten tekeminen metsistä (3), koulukohtaiset luontokasvatuksen ja ulkona oppimisen suunnitelmat (1), kiertävät luontokouluopettajat tai metsäoppaat (1) ja luonto-osion liittäminen osaksi kulttuuri- ja liikuntapolku eli KULPS! -ohjelmaa (1).

Hankkeen merkitystä ja kyselyn tärkeyttä myös kiiteltiin monissa palautteissa (19) ja kyselyllä toivottiin olevan "jotain konkreettista merkitystä", joskin kyselyä pidettiin myös "liiaksi aikaa vievänä" (1).

Lopuksi (kysymys 26) tarjottiin mahdollisuutta liittää mukaan metsää kuvaava valokuva. Yksi vastaaja jätti linkin metsän kuvia sisältävälle sivustolle.

## 4. Tulosten tarkastelua

### 4.1. Lähimetsissä yhdistyvät opetus-, luonto- ja virkistysarvot

Lähes kaikki vastanneet koulut ja päiväkodit nimesivät vähintään yhden, tärkeimmän käyttämänsä metsän, lähes puolet myös toisen metsän ja joka viides myös kolmannen metsän. Osa vastaajista painotti, ettei metsillä ole tärkeysjärjestystä, vaan eri ikäryhmät ja oppiaineet käyttävät osin eri metsiä. Lomakkeessa sovelletun metsien tärkeysluokittelun asemasta tai sen ohella voitaisiin kenties yhtä hyvin puhua esimerkiksi leikkimetsistä, opetusmetsistä ja retkeilymetsistä.

Loput kyselylomakkeen kysymyksistä koskivat periaatteessa tärkeimmäksi mainittua metsäaluetta. Puolet tärkeimmäksi mainituista metsistä sijaitsee korkeintaan 300 metrin päässä koulusta tai päiväkodista, ja yli neljä viidestä korkeintaan kilometrin päässä. Yhdeksän kymmenestä kertoi, että samaa metsää saat-  
taa käyttää myös jokin muu oppilaitos, joukossa myös 81 koulua tai päiväkotia, jotka eivät osallistuneet kyselyyn.

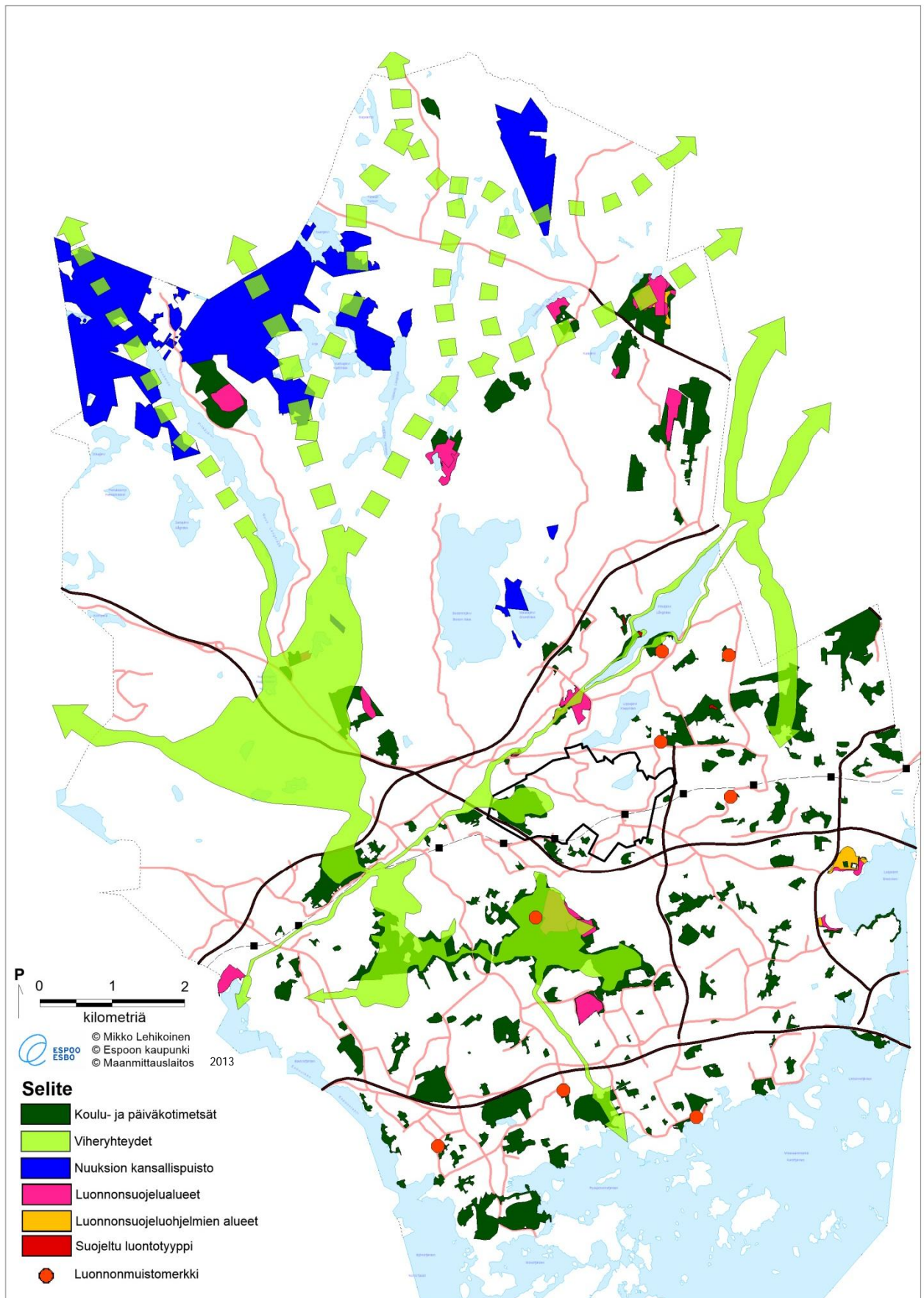
Kaksi kolmannelta luonnehti metsää talojen ja katujen rajaamaksi metsäksi tai metsiköksi ja vajaa kolmannes metsäiseksi virkistysalueeksi. Kaikkein yleisimmin metsäalueella kerrottiin esiintyvän kangas-  
metsää ja kalliomaastoa. Ilahduttavan moni mainitsi metsässä olevan kuollutta puustoa. Esimerkiksi maapuut tarjoavat lapsille mahdollisuuden leikkiin ja toimivat hyvänä tutkimuskohteena sekä metsä-  
luonnon monimuotoisuuden lisääjänä. Kolmannes kertoi, että metsässä on pienvesi tai se rajautuu esi-  
merkiksi järveen tai mereen, mikä monipuolistaa aluetta tutkimus- ja retkikohteena.

Selvitys täydentää käsitystä lähimetsien hienoista luontoarvoista erityisesti opetuskäytön ja sosiaalisten arvojen näkökulmasta. Vastaajat osasivat varsin hyvin luonnehtia metsää sen luonnon piirteiden perusteella, mikä kertoo siitä, että kouluissa ja päiväkodeissa tarkkaillaan metsien luontoa ja tilaa aktiivisesti ja innostuneesti.

Monet koulujen ja päiväkotien käyttämät lähimetsät ovat muillekin espoolaisille tärkeitä metsäisiä virkistysalueita, joissa on myös merkittäviä luontoarvoja. Hyviä esimerkkejä tällaisista metsistä ovat Espoon keskuspuisto, Näkinmetsä, Hannusmetsä ja Hanikka.

Koulu- ja päiväkotimetsät ovat monin paikon yhteneväisiä tärkeiden viheryhteyksien, jo perustettujen suojelalueiden, suojeltujen luontotyyppien ja luonnonmuistomerkkien kanssa (kuva 44). Seuraavan sivun karttaan merkittyjen viheryhteyksien laadinnassa on hyödynnetty vastikään julkaistua Ekologiset yhteydet ja viheralueverkosto Espoossa (viite 9). Metsäiset viheryhteydet mahdollistavat monien eliö-  
lajien liikkumisen ja leviämisen Espoon eri osien välillä ja samalla turvaavat luonnon monimuotoisuutta myös Etelä-Espoon tiheästi rakennetuilla alueilla.





**Kuva 44.** Tärkeimmät viheryhteydet ja osa suojelualueiden rajauksista menee yksiin Espoon koulujen ja päiväkotien käyttämien metsäalueiden kanssa.

## 4.2. Lähimetsiä käytetään monipuolisesti ulkoilusta oppitunteihin

Yli puolet kyselyyn vastanneista kouluista tai päiväkodeista vie ryhmiä tärkeimmäksi mainitsemaansa metsään vähintään viikoittain, ja vähintään kuukausittainkin suurin osa. Ahkerimmin metsässä käyvät päiväkodit ja alakoulut, joista melkein kaksi kolmannesta käyttää metsää viikoittain. Useimmin metsään pääsevät päiväkotikäiset lapset. Yläkouluissa ja lukioissa metsässä käydään yleisimmin muutaman kerran lukukaudessa. Mitä lähempänä koulua tai päiväkotia metsä sijaitsee, sitä useammin siellä käydään ja sitä monipuolisempaa toiminta on.

Koulujen ja päiväkotien käyttämiä metsiä on tarkasteltu kartalla luvussa 3.3. (sivut 27-35). Espoon eri alueiden välillä ei ole merkittäviä eroja käyntitiheyksien välillä. Karttatarkastelun perusteella suurempien taajamien keskiosissa, eli kauempana metsistä, käyntitiheys on pienempi kuin taajamien laidoilla. Espoon hajautunut kaupunkirakenne runsaine viheralueineen mahdollistaa ainakin toistaiseksi lähimetsien tehokkaan hyödyntämisen suurelle osalle vastaajista.

Näin ollen muut tekijät, kuten etäisyys metsästä, selittävät vaihtelua paremmin kuin kaupunginosa. Helsingissä toteutetun kyselyn perusteella alueelliset erot olivat siellä selkeämpiä. Helsingin keskustan metsäntömiä alueiden kouluilla käyntitiheydet ovat selkeästi alhaisempia kuin metsäisemmän Pohjois- ja Itä-Helsingin (viite 10). Toisaalta metsien käyttö ei rajoitu kunnan rajojen sisälle, sillä Kauniaisten Kasavuorella käyvät monet Espoon keskuksen koulut.

Päiväkodeissa lähes kaikki käyttävät metsää ohjattuun ulkoiluun ja retkeilyyn, kouluissa ja lukioissa metsää käytetään eniten oppituntien aikana. Kaikissa oppilaitoksissa on lisäksi tema- ja liikuntapäiviä. Alakouluissa metsän käyttöä monipuolistavat iltapäivätoiminta sekä välituntikäyttö silloin, kun metsä rajautuu koulun tonttiin tai on se sisällä. Alakoululaiset käyvät metsässä paljon myös vapaa-ajallaan.

Yläkouluissa nuorten käyminen metsässä vapaa-ajalla näyttää romahtaneen verrattuna alakouluikäisiin. Taustalla saattaa olla myös tiedon puute, sillä ainoat "en osaa sanoa" vastaukset tulivat yläkouluista ja lukioista. Ison yksikön opettajalla ei voi olla yhtä tarkkaa kokonais käsitystä yksikön toiminnasta tai nuorten vapaa-ajasta kuin pienempien alakoulujen ja päiväkotien henkilökunnalla.

Metsää käytetään jonkin verran myös luontokoulupäivinä. Voi olla, että tällöin on tarkoitettu vierailuja Villa Elfvikin luontotaloon, joka on monien koulujen ja päiväkotien yhteistyökumppani. Kouluilla saattaa olla myös omia luontokoulupäiviä tai heillä on saattanut olla pääkaupunkiseudulla toimivan kiertävän yksityisen luontokoulun pitämiä päiviä.

Kaikkiaan metsää käytetään monipuolisesti luonnon tarkkailuun ja tutkimiseen, ulkona leikkimiseen, askartelumateriaalien keräämiseen ja taiteiluun, maastoliikuntalajeihin sekä retkeilyyn, marjastukseen ja sienestykseen.

Metsä soveltuu myös minkä tahansa oppiaineen opetukseen matematiikasta taideaineisiin. Yleisimmin metsään mennään biologian ja maantieteen tunneilla (yläluokat) ja alakoulujen ympäristö- ja luonnon-tiedon tunneilla (alaluokat), sekä liikunnan ja kuvaamataidon tuntien yhteydessä. Kysely ei kuitenkaan selvittänyt kuinka monta oppituntia mainittujen oppiaineiden puitteissa metsässä toteutetaan. On esimerkiksi mahdollista, että käyntikertojen osalta metsiä hyödyntävät eniten juuri liikunnan opettajat esimerkiksi suunnistuksen ja hiihdon opetuksessa.

Kaksi kolmesta koulusta tai päiväkodista on mukana jossakin ympäristökasvatusohjelmassa, joista yleisimpiä olivat Kestävän kehityksen ohjelma, Metsämörri, Kevätseuranta ja Vihreä lippu. Yleisin yhteistyötaho oli Villa Elfvikin luontotalo, joka tarjoaa kouluille ja päiväkodeille mm. luontoretkiä, luontokoulupäiviä ja kursseja kasvattajille.

Ympäristökasvatusohjelmaan osallistuminen ja metsässä käymisen aktiivisuus näyttivät korreloivan positiivisesti toistensa kanssa. Espoon kaupunki on asettanut tavoitteeksi, että kaikilla kouluilla ja päiväko-

deilla on vuoteen 2016 mennessä oma kestävän kehityksen ohjelma, ja että 15 % on saanut toiminnastaan ulkoisen tunnustuksen tai sertifikaatin kuten esimerkiksi Vihreän lipun (viite 11).

Kolmannes kouluista ja päiväkodeista nimesi yhteistyökumppanin metsä- ja luontokasvatukseen liittyen. Tärkeintä näyttää olevan itse toiminta, eikä se kenen kanssa sitä tehdään. Lukuisat päiväkodit mainitsivat osallistuvansa Metsämörri -ohjelmaan, mutta vain muutama kertoi tekevänsä yhteistyötä sitä koordinoivan Suomen Ladun kanssa. Luonto-Liitto mainittiin yhteistyökumppanina harvoin verrattuna siihen, että moni ilmoitti olevansa mukana sen Kevätseurannassa. Koulumetsät arvoonsa -hanketta koordinoivaa Suomen luonnonsuojeluliittoa ei mainittu lainkaan yhteistyötahona, vaikka useampi koulu tai päiväkotiki oli hankkeessa mukana.

Metsän opetus-, kasvatus-, ja virkistyskäytön suhteen tärkeimpinä tavoitteina pidettiin muun muassa luonnon tuntemuksen ja arvostamisen lisäämistä sekä luontoelämyksien ja luonnossa liikkumisen ilon ja taitojen lisäämistä. Myös lähimetsän turvaamista ja sen opetus- ja kasvatuskäytön jatkuvuutta pidettiin tärkeinä.

Metsän käyttöä haluttiin lisätä ja kehittää. Halutuin keino oli henkilöstön perehdytys ulkona oppimisen pedagogiikkaan, jota toivoi lähes kaksi kolmannesta. Myös valmiit metsäluontokasvatusta tukevat materiaalit, ryhmien vieminen metsään kiertävän luontokouluopettajan tuella sekä ryhmien osallistaminen metsäluonnon vaalimiseen käytännössä olivat haluttuja. Jälkimmäinen saattaa tarkoittaa varsinkin roskien siivoustalkoita, jotka nousivat muissa yhteyksissä usein esille. Yläkouluissa ja lukioissa esiin nousivat myös oppiaineiden välisen yhteistyön lisääminen sekä luontokartoitus, joka tarjoaa tietoa opetuksen tueksi.

### **4.3. Huolena roskat ja rakentaminen, tavoitteena metsäluonnon säilyminen**

Suurin yksittäinen huolenaihe on metsien roskaantuminen, joka aiheuttaa ainakin vähän huolta lähes yhdeksässä kymmenestä koulussa ja päiväkodissa. Myös maaston kuluminen huolestutti joka kolmatta ja yleensä lievemmin kuin roskaantuminen.

Metsän säilyminen tai muuttuminen huolestutti selvästi. Rakentamissuunnitelmat huolestuttivat ainakin vähän melkein kahdessa kolmesta koulusta tai päiväkodista. Yli kolmannesta huolestuttivat myös suunnitellut tai toteutuneet väylät tai hakkuut. Eri oppilaitostyyppien vastauksien välillä ei ole merkittäviä eroja huolien suhteen. Kulkemisen hankaluudet ovat huolista vähäisin luultavasti siksikin, että tärkein metsä sijaitsee yleensä hyvin lähellä, karttatarkastelun perusteella keskimäärin 306 metrin päässä koulusta tai päiväkodista.

Yli puolet toivoi yhteistyötä maanomistajan kanssa roskien siivoustalkoiden järjestämiseksi, näin erityisesti päiväkodeissa. Yli neljännes vastanneista toivoi polkujen merkitsemistä tai luontopolun perustamista maastoon, lasten ja nuorten osallistamista aluetta koskevaan suunnitteluun, luontokartoituksen laatimista opetuksen tueksi tai retkeilyä palvelevia rakenteita tai niiden ylläpitoa. Alakouluissa toivottiin korostetusti luontokartoitusta sekä merkittyjä reittejä tai luontopolkuja, yläkouluissa suunnitteluun osallistamista ja päiväkodeissa retkeilyä palvelevia rakenteita.

Kyselyssä selvitettiin myös, mitkä asiat ovat kouluille ja päiväkodeille tärkeitä liittyen metsäalueeseen ja sen suunnitteluun ja hoitoon. Metsäalueen pysyvyyden turvaamista mm. kaavoituksen yhteydessä piti erittäin tärkeänä tavoitteena yhdeksän kymmenestä. Metsän säilyttämistä mahdollisimman luonnontilaisena ja monimuotoisena piti erittäin tärkeänä lähes yhtä moni, mutta sen muuttamista puistomaisem-

maksi vain pari prosenttia. Myös ihmisen aiheuttaman roskaantumisen ehkäisy nousi tavoitelistalla korkealle: sitä piti erittäin tärkeänä tavoitteena kolme neljästä. Olemassa olevien polkujen ja reittien ylläpitoa pidettiin tärkeämpänä kuin uusien suunnittelua.

Kaksi kolmesta koulusta tai päiväkodista ei kaivannut metsäänsä hoitotoimia ja ilmaisi olevansa metsään tyytyväisiä nykyisellään. Joka kuudes ilmoitti toivovansa hoitotoimia, useimmiten roskien siivousta. Varsinaisia metsänhoitotoimista toivotuin oli kallistuneen puun tai puiden (konkelon) kaato, jota toivoi alle kymmenesosa. Vajaat viisi prosenttia kaikista kouluista ja päiväkodeista toivoi vesaikon ja aluspuuston karsimista valikoivasti siten, että polut, reitit ja kokoontumispaikat pysyvät kulkukelpoisina.

Kyselystä käy selvästi ilmi, että koulut ja päiväkodit arvostavat aitoa metsäluontoa lähellään. Metsäalueen pysyvyyden turvaaminen mm. kaavoituksen yhteydessä ja metsän säilyttäminen mahdollisimman luonnontilaisena ja monimuotoisena on lähes kaikille erittäin tärkeä tavoite. Silti metsän roskaantuminen ja sitä ehkäisevät toimet nousevat vahvasti esille eri yhteyksissä jopa enemmän kuin maankäytön suunnittelu ja metsänhoitotoimet. Tämä johtuu todennäköisimmin siitä, että roskaantuminen on ilmiönä välittömästi havaittava ja siihen voi myös itse puuttua. Metsäalueen suunnittelu ja päätöksenteko on vaikeatajuisempaa ja abstraktimpaa eikä sitä voi omin silmin maastossa havaita, ennen kuin infolaput ja punaiset tolpat tai metsätyökoneet ja raivaustraktorit ilmaantuvat omaan lähimetsään.

#### **4.4. Maanomistaja tunnetaan paremmin kuin kaavat ja metsänhoitosuunnitelmat**

Noin puolet kyselyyn vastanneista osasi nimetä lähimetsän omistajan, ja heidän mielestään se oli lähes poikkeuksetta Espoon kaupunki. Vastanneet ovat todennäköisesti olleet enimmäkseen oikeassa, sillä kiinteistörekisterin perusteella suurin osa selvityksessä esille nousseista koulujen ja päiväkotien käyttämisestä metsistä on todellakin Espoon kaupungin omassa omistuksessa (kuva 45).

Espoon kaupunki omistaa noin 20,5 km<sup>2</sup> koulu- ja päiväkotimetsäselvityksessä kartalle viedyistä alueista (joiden yhteispinta-ala on 42,8 km<sup>2</sup>, kun Nuuksion kansallispuiston alueet otetaan mukaan). Kaupungin omistamat metsät ovat pinta-alaltaan varsin vaihtelevia, suurista Keskuspuiston, Näkinmetsän tai Hanikan kaltaisista virkistysalueista pienempiin talojen ja katujen rajaamiin taajamametsiköihin. Suuria alueita omistaa myös valtio, jonka hallussa on Nuuksion kansallispuisto sekä mm. Hannusmetsä ja Villa Elfvikin ympäristö. Muita pienempiä omistajia ovat mm. yksityishenkilöt, perikunnat, yritykset ja yhdistykset.

Vain alle viidenneksessä kouluista ja päiväkodeista oli tietoa tärkeän lähimetsän kaavatilanteesta tai sitä koskevista muista selvityksistä tai suunnitelmista, vaikka metsän säilymistä pidettiin laajalti erittäin tärkeänä. Tällöinkin useimmiten tiedettiin nykyinen kaavamerkinnän mutta vain harvoin mitään vireillä olevista kaavoista tai voimassa olevasta muista selvityksistä tai suunnitelmista. Tulos kuvaa hyvin myös valtakunnallisessa ja Helsingin kaupungissa tehdyssä koulumetsäkyselyssä ilmennyttä tilannetta: lähimetsät ovat opettajille ja kasvattajille tärkeitä opetusalueita, mutta he osallistuvat niitä koskevaan suunnitteluun heikosti.

Maankäytön suunnittelua seututasolla ohjaa Uudenmaan maakuntakaava. Kaupungin omana työnä laaditaan yleiskaavoja, joissa määritellään alueiden käyttötarkoitus. Asemakaavassa suunnitellaan alueita yksityiskohtaisesti. Etelä-Espoon yleiskaava hyväksyttiin vuonna 2010 ja vireille tulee jatkuvasti uusia asemakaavahankkeita ja muita kaavahankkeita. Esimerkkikartta kuvaa elokuun lopussa 2013 vireillä olleita asemakaavoja, jotka osuvat koulu- ja päiväkotimetsien yhteyteen (kuva 46). Koska koulut ja päi-

väkodit ovat metsäalueiden merkittävä käyttäjä, on syytä pohtia, miten niiden henkilökuntaa sekä lapsia ja nuoria voitaisiin aiempaa paremmin osallistaa suunnitteluun.

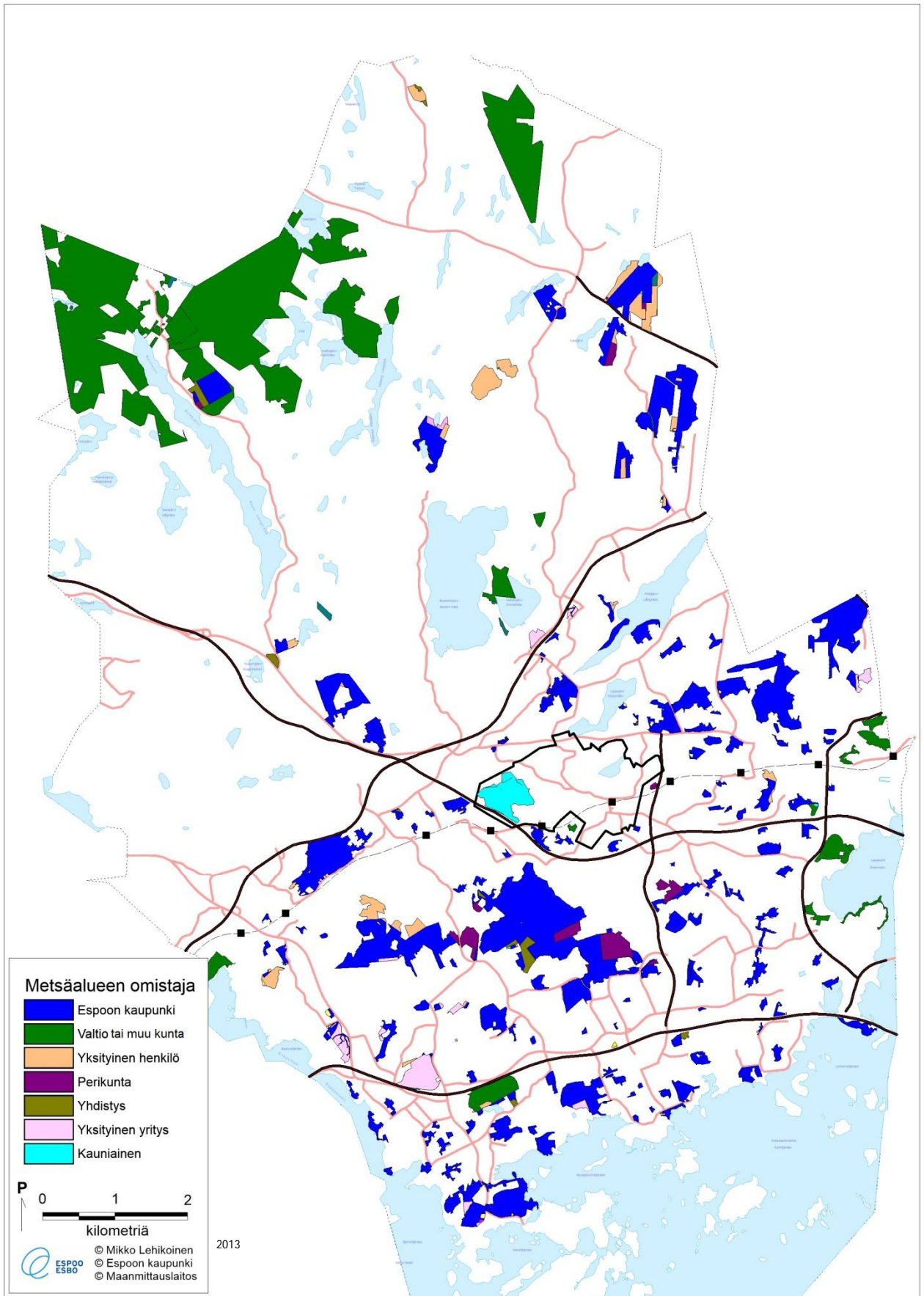
Vain muutamassa koulussa tai päiväkodissa oli tietoa tärkeintä metsää koskevista luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmista, vaikka metsän säilyminen mahdollisimman luonnontilaisena ja monimuotoisena oli laajalti erittäin tärkeää. Samalla toivottiin myös yksilöityjä hoitotoimia kuten olevien polkujen tai reittien pitämistä kulkukelpoisina, yksittäisten puiden kaatoa, kulumisen ehkäisyä tai vieraslajien hillitsemistä.

Espoon kaupungin omistamista koulu- ja päiväkotimetsistä osalle (12,1 km<sup>2</sup>) on määritetty hoitoluokitus C1-C5 Viherympäristöliiton luokitusjärjestelmän mukaisesti (taulukko 3, viite 12). Pinta-alaltaan suurin osa mainituista metsistä luokitellaan lähimetsäksi (C1, 45 %) tai ulkoilu- ja virkistymetsäksi (C2, 46 %). Pienemmässä osassa ovat arvometsät (C5, 8 %) ja suojametsät (C3, 1 %). Ulkoilu- ja virkistymetsät muodostavat eheämpiä ja suuria alueita, kun taas lähimetsät ovat pienempiä, taajamien tuntumassa tai niiden keskellä sijaitsevia alueita (kuva 47).

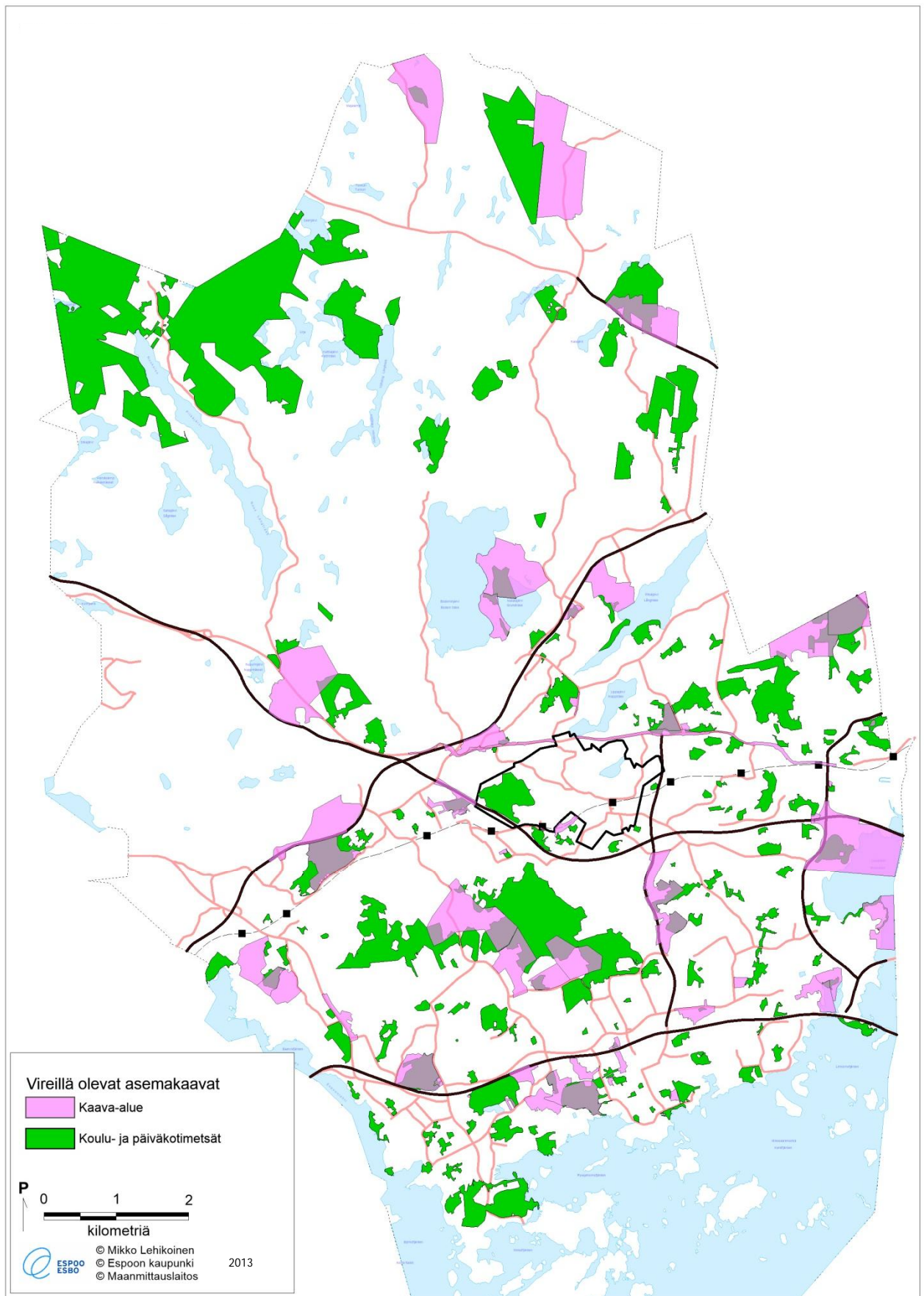
Koska viheralueiden hoitoluokituksessa ei ole omaa luokkaa koulu- ja päiväkotimetsille, on syytä pohtia, mikä hoitoluokka sopisi opetus- ja kasvatuskäytössä oleville metsille parhaiten, tai miten hoitoluokille määritellyjä tavoitteita, hoitoväliä ja -tapaa tulisi muokata niihin entistä paremmin sopivaksi.

**Taulukko 3.** Espoossa taajamametsien hoitoluokitus on tehty noin 60 % eli 12,1 km<sup>2</sup>:lle kaupungin omistamista koulu- ja päiväkotimetsistä. Tarkemmin eri hoitoluokkien hoitoa on kuvattu Espoon luonnonhoidon toimintamallin työohjeessa (viite 13). Karttatarkasteluna eri hoitoluokat on esitetty kuvassa 47.

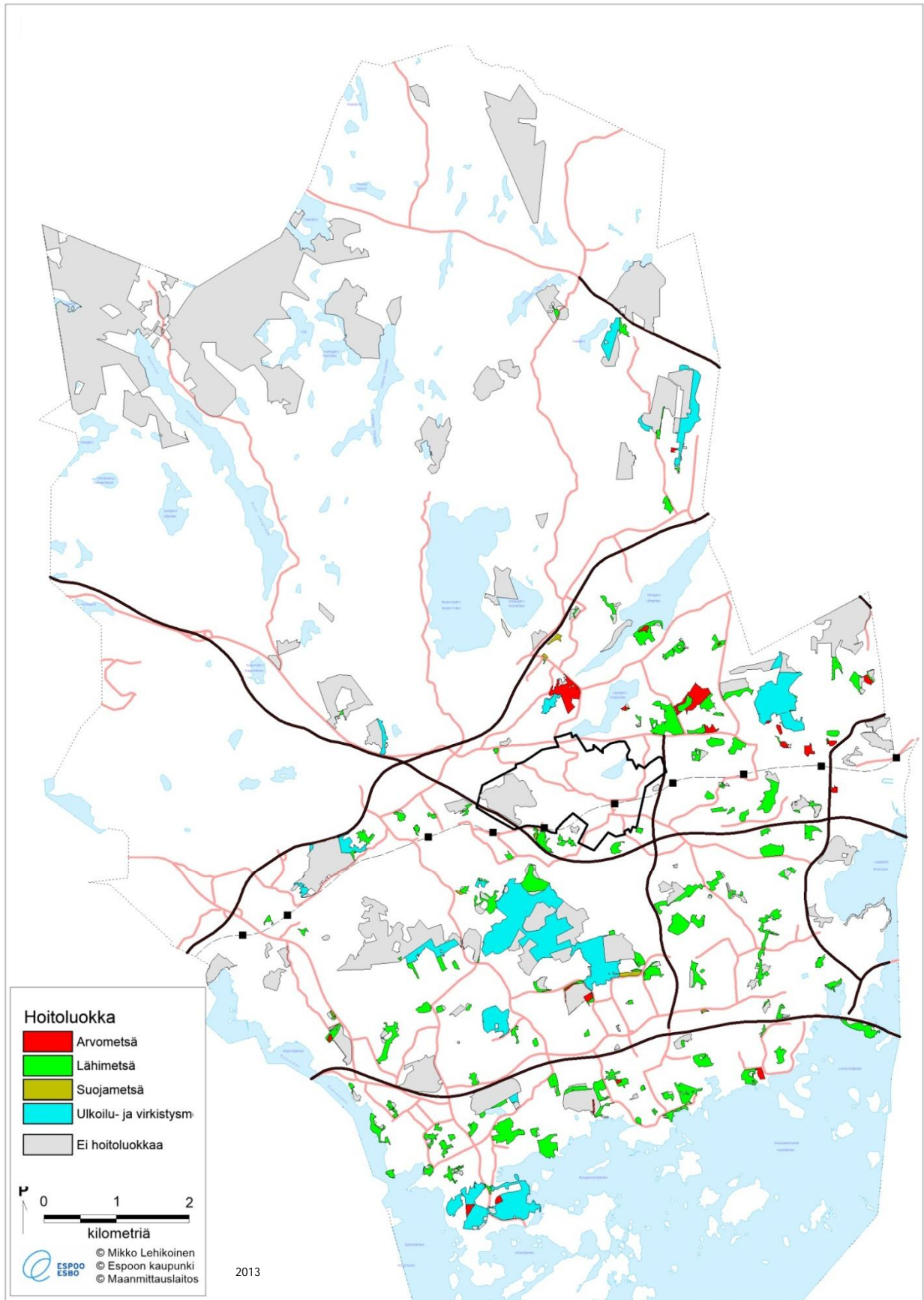
Hoitoluokka	Kuvailu	Hoitoväli	Osuus Espoon kaupungin omistamista koulu- ja päiväkotimetsistä
<b>C1 Lähimetsä</b>	Lähellä asutusta sijaitsevia metsiä, joihin kohdistuu runsaasti käyttöä ja kulutusta.	3 – 5 - 10 vuotta, tarvittaessa vuosittain. Pääosin metsurityönä.	45 %
<b>C2 Ulkoilu- ja virkistymetsä</b>	Taajamassa tai sen ulkopuolella olevia laajempia metsäalueita, jotka on tarkoitettu ulkoiluun ja retkeilyyn.	5 – 10 - 20 vuotta, koneellinen korjuu tai metsurityö.	46 %
<b>C3 Suojametsä</b>	Asutuksen ja muun rakennetun ympäristön sekä erilaista häiriötä aiheuttavien toimintojen välissä sijaitsevia metsiä.	5 - 20 vuotta, pääosin metsurityönä.	1 %
<b>C4 Talousmetsä</b>	Talousmetsän hoito ja käyttö toteutetaan kestävän metsätalouden periaatteiden mukaisesti.	10 - 20 vuotta, koneellisesti tai metsurityönä.	-
<b>C5 Arvometsä</b>	Erityisen arvokas metsä maiseman, kulttuurin, luonnon monimuotoisuusarvojen tai muiden ominaispiirteiden vuoksi.	Riippuen kohteesta.	8 %



**Kuva 45.** Espoon koulu- ja päiväkotimetsien maanomistus (viite 14).



**Kuva 46.** Vireillä olevat asemakaavat koulu- ja päiväkotimetsien läheisyydessä (viite 14)



**Kuva 47.** Espoon kaupungin omistamien metsien hoitoluokitus koulu- ja päiväkotimetsissä. Ei hoitoluokkaa – luokitukseen kuuluu sekä kaupungin, että muiden omistamia metsäalueita. Maanomistustiedot löytyvät kuvasta 45.



## 4.5. Tulosten luotettavuuden arviointi

Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvityksen tulokset ovat merkittäviä, sillä selvityksellä saatiin ensi keran koottua opettajien ja kasvattajien näkemyksiä liittyen koulujen ja päiväkotien käyttämistä lähimetsistä ja niiden opetus- ja kasvatuskäyttöön.

Selvityksen aineiston hankintaan, edustavuuteen ja käsittelyyn sisältyy kuitenkin virhelähteitä, jotka on syytä ottaa huomioon tulosten luotettavuutta arvioitaessa.

Selvitysaineistoa kerättiin kahdella eri menetelmällä (lomakekysely ja karttaosoitustyökalu), vaikkakin selvityspyyntö lähetettiin kohderyhmälle yhdessä paketissa. Lomakekyselyn vastausprosenttia (43 %) voidaan pitää hyvänä ja tuloksien voidaan tältä osin katsoa olevan yleistettävissä espoolaisten opettajien ja kasvattajien näkemyksiksi koulujen ja päiväkotien lähimetsistä.

Tarkempia tietoja eri vastaajaryhmien näkemyksistä tuotettiin ajamalla eri oppilaitostyyppien vastaukset erikseen. Poikkeuksena ovat ryhmä "muut", johon sisältyvät myös lukumäärältään oppilasvolyymitään merkittävän kokoiset yhtenäiskoulut.

Lomakekyselyllä kerätyn aineiston edustavuus eri vastaajaryhmien välillä eroaa. Vastausprosentti oli ryhmäperhepäiväkodeissa pienin, vain 7 %, eivätkä tulokset tämän ryhmän osalta ole lainkaan edustavia. Toisaalta ryhmäperhepäiväkodit ovat myös yksikkökooltaan ja lapsimäärältään varsin pieniä, joten niiden merkitys kokonaisuuden kannalta on varsin pieni. Päiväkodeissa ja etenkin lapsi- ja oppilasmääriltään suurissa kouluissa vastausprosentit ovat sen sijaan hyviä ja tulokset tältä osin edustavia.

Paikkatiedon osalta (vastausprosentti 37 %, mutta tietoja on täydennetty lomakekyselyn ja puhelinsoittojen avulla) tilanne on toinen. Kartalle viedyt tiedot edustavat juuri niitä yksiköitä, joista tiedot ovat peräisin. Vastaamatta jääneiden yksiköiden tärkeitä lähimetsiä voidaan arvailla. On selvää, että kartoilta todennäköisesti puuttuu huomattava määrä pienialaisia koulu- ja päiväkotimetsiä, ja että suurempien metsien käyttäjämäärät ovat esitettyä suuremmat.

Selvitys ei tuottanut tietoa siitä, mitkä yksiköt ovat mielestään nykyisellään jääneet tyystin ilman lähimetsää. Koska tätä ei lomakekyselyssä varsinaisesti kysytty, ovat nämä yksiköt todennäköisesti vain jättäneet vastaamatta.

Lomakekyselyssä on kohtia, jotka on saatettu tulkita kiireessä eri tavalla kuin mitä tarkka kysymyksenasettelu ohjeistaa. Erityisen suuri virhelähde on se, että vastaaja on mahdollisesti kuvaillut metsän käyttöä (esim. käyttötiheyttä) vain oman ryhmänsä eikä koko yksikön kannalta. Virhelähde havaittiin selvästi Koulumetsät arvoonsa -hankkeessa, jossa valtakunnallisen koulumetsäkyselyn jälkeen tehtiin lukuisia vierailuja kyselyyn vastanneisiin kouluihin ja päiväkoteihin. Ilmeni, että todelliset käyntimäärät metsässä ovat lähes aina raportoitua suuremmat. Toisaalta kyselyssä ei pyydetty erittelemään käyntimääriä vuodenaikojen mukaan, eikä näin ole varmaa tarkoittaako vastaaja käyntitiheyttä lukukausina keskimäärin vai kenties alkusyksyn, talven hiihtokauden tai loppukevään sesonkeina.

Kyselylomakkeen alkupuolella todettiin, että loput kysymykset koskevat vain 1. tärkeimmäksi mainittua metsää. Jos vastaaja on noudattanut tätä linjaa, ei vastauksissa (mm. käyntitiheydet) tule esille lainkaan käyntejä toiseksi ja kolmanneksi tärkeimmässä metsässä. Ilmoitetun opetus- ja kasvatustoiminnan laatuun voi vaikuttaa, että aktiviteetit tärkeimmässä ja muissa metsissä saattavat olla erilaisia, esimerkiksi oppitunteja pidetään pienehkön lähimetsän opetusalueella ja teemapäiviä kauempana sijaitsevalla laajemmalla virkistysalueella. On kuitenkin myös mahdollista, että monet vastaajat ovat kuvaillleet metsässä tapahtuvan opetuksen ja kasvatuksen tilannetta yksikössään yleisesti, miettimättä mihin ilmoitettuun metsäalueeseen toiminta liittyy.

Vastauksien vertailukelpoisuuteen vaikuttaa varsin paljon se, että vastaajien edustamien koulujen ja päiväkotien yksikkökoko vaihtelee suuresti. Kyselyyn vastanneissa päiväkodeissa oli keskimäärin 57 lasta yksikköä kohden, mutta alakouluissa 309 ja yhtenäiskouluissa 614 oppilasta yksikköä kohden. Vertailukelpoisuuden kannalta tähän sisältyy useita ongelmia. Ensinnäkin, pienessä yksikössä annetut vastaukset ovat kauttaaltaan luotettavampia kuin suurissa yksiköissä. Toiseksi, kun pieni yksikkö ja suuri yksikkö ilmoittavat, että sen ryhmät käyttävät metsää esimerkiksi viikoittain, voivat käyntimäärät oppilasta tai lasta kohden olla hyvin erilaisia. Myös kyselyyn vastanneiden roolit yksikössä eroavat toisistaan (kuva 4. s. 13), vastausten käsittelyssä kaikkien oletetaan vastanneen kuitenkin koko yksikön näkökulmasta.

Kartta-aineiston laadintaan paikkatietojen ja lomakekyselyn tietoja yhdistämällä sisältyy myös useita virhelähteitä. Osasta karttaosoitustyökälulla piirretyistä merkinnöistä puuttui vastaajan nimi, jolloin yksikkö jouduttiin päättämään ja virhetulkinnat ovat mahdollisia. Toisinaan yksikön käytössä oleva metsäalue on voitu tulkita väärin, sillä kaikissa tapauksissa alueen raja ei ilmennyt annetuista tiedoista. Vaikka vastaaja olisi antanut tiedot ohjeistuksen mukaisesti, on myös karttatietojen tulkintavaiheessa saattanut tapahtua virheitä. Alueita on saatettu esimerkiksi rajata käyttäjän näkökulmasta väärin siten, että mukaan on päätyneet sellaisiakin osia metsästä, joissa kyseisen yksikön ryhmät eivät oikeasti käy.

Yksittäisten vastaajien vastauslomakkeita ei kyselyvastauksia tarkasteltu erikseen, vaan aineistoa käsiteltiin kysymyksittäin yhtenä kokonaisuutena. Näin ollen lomakkeen vapaisiin kenttiin kirjoitettuja tietoja, jotka vastaajat ovat mahdollisesti tarkoittaneet täydentämään monivalintakysymyksiä, ei ole ollut mahdollista tarkastella asiayhteydessään.

Samasta yksiköistä tulleita päällekkäisiä vastaukset on analyysivaiheessa tulkittu itsenäisinä vastauksina muiden joukossa, joten joidenkin yksiköiden tiedot ovat edustettuna aineistossa kahteen kertaan. Päällekkäisten vastausten määrää (3) voidaan pitää kuitenkin niin pienenä, että sillä ei ole merkitystä kokonaisuuden kannalta.

Kyselylomakkeen kieli oli suomi, mikä voisi vääristää tuloksia ruotsinkielisten päiväkotien ja koulujen osalta. Ruotsinkieliselle varhaiskasvatukselle ja koulutukselle lähetettiin kuitenkin ruotsinkielinen ennakokirje ja kyselyn saate, joissa ohjeistettiin kyselyyn vastaamiseen. Kyselyssä saatu 50 % vastausprosentti ei eroa suomenkielisten yksiköiden vastaavasta. Ruotsinkielisten yksiköiden vastauksia ei eritelty tulosten käsittelyn yhteydessä.

## 5. Johtopäätöksiä ja suosituksia

Koulujen ja päiväkotien lähellä sijaitsevat ja ahkerassa käytössä olevat metsäalueet ovat tärkeitä kestävä luontosuhteen muodostumisessa. Monipuolisina ne tarjoavat virikkeitä ja tutkimusaineistoa opetuksen ja kasvatuksen tarpeisiin. Lähimetsät sopivat oppimisympäristöksi monen opetus suunnitelman tavoitteen toteuttamiseen niin varhaiskasvatuksessa, ala- ja yläkoulussa kuin lukiossakin.

Koulu- ja päiväkotimetsien turvaaminen tukee monia tavoitteita, joita on kirjattu kesäkuussa 2014 julkaistuun toimenpideohjelmaan ympäristötietoisuuden ja -vastuun edistämiseksi Uudellamaalla 2014-2015 (viite 15). Toimenpideohjelman ensimmäisenä tavoitteena on, että uusmaalaisten luonto- ja ympäristösuhde on vahva, oma lähiympäristö koetaan tärkeäksi ja lähiympäristön suunnitteluun on helppo osallistua. Yhtenä toimenpiteenä on oppimisympäristöjen laajentaminen lähi- ja luontoympäristöön.

Kaupungin (maanomistajan) omalla päätöksenteolla ja toimintatavoilla on merkittävä rooli koulu- ja päiväkotimetsien säilymisen ja käytön kannalta. Espoon kaupungin eri yksiköiden on mahdollista kehittää toimintaansa niin, että kyselytutkimuksessa ilmenneitä huolia, toiveita ja ideoita voidaan ottaa entistä paremmin huomioon. Selvityksen tuloksena suunnittelijoilla on koulujen ja päiväkotien toiveet ja huolet käytettävissään myös paikkatietomuodossa, mikä mahdollistaa mm. vastausten tarkastelun kartalla metsäalueittain tai yksiköittäin.

Espoon kaupungin poikkihallinnollisessa ohjelmajohtamisessa kestävä kehitystä edistetään vuonna 2015 teemalla lähiluonto. Tarkoituksena on muun muassa lisätä kuntalaisten osallistumista lähiluonnosta huolehtimiseen. Koulujen ja päiväkotien lähimetsiin liittyvät tarpeet ja niihin liittyvien mahdollisten uusien toimintamallien kehittäminen on järkevää ottaa jossain määrin osaksi Lähiluonto -hanketta.

Koulumetsät arvoonsa – hankkeen tuotoksena julkaistu Koulumetsäopas - käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen (viite 5) tarjoaa Espoon oman raportin ohella hyvän pohjamateriaalin jatkotyön pohtimiseen eli siihen, miten koulujen ja päiväkotien lähimetsiin liittyviin huoliin, toiveisiin ja tarpeisiin voitaisiin vastata. Keskustelua aiheesta käytiin tämän selvityksen tulosten julkistamistilaisuudessa ja siellä esille tulleita ajatuksia on myös tuotu suosituksiin.

### 5.1. Monimuotoista metsää tarpeeksi lähellä

Lähimetsien säilymisen turvaaminen on keskeinen tekijä, jos metsien hyödyntämistä koulujen ja päiväkotien työssä halutaan lisätä. Metsien ollessa liian kaukana vähenee myös niiden käytön määrä jyrkästi. Karttatarkastelun perusteella päivittäin metsässä käyvillä keskimääräinen etäisyys metsän laidan linnuntietä oli alle 150 metriä ja viikoittain käyvillä noin 230 metriä. Kaavoituksessa tulisi pyrkiä siihen, että koulujen ja päiväkotien lähistöllä olisi riittävän kokoinen metsäalue.

Tulosten julkistamistilaisuudessa Espoon varhaiskasvatuksen edustaja ehdotti kommenttipuheenvuorossaan, että uusia päiväkoteja suunniteltaessa pitäisi yhdeksi lähtökohdaksi ottaa metsäalueen läheinen sijainti. Selvityksen tulosteella tämä olisikin perusteltua ja tukisi myös kestävä kehityksen mukaista toimintaa. Koulun ja päiväkodin lähimetsä on tärkeä lasten hyvinvointia lisäävä toimintaympäristö aivan kuten liikuntasali ja ruokailutilakin.

Yhtenä kestävä kehityksen kasvatuksen tai ympäristökasvatuksen indikaattorina voisikin seurata niiden yksiköiden määrää, joilla opetus- ja kasvatuskäyttöön sopiva lähimetsä on tai ei ole päivittäisen lukujärjestyksen puitteissa saavutettavissa. Yhtä hyvin se voisi toimia yhtenä kestävä maankäytön indikaattorina. Lähivirkistysalueiden hyvän saavutettavuuden kriteerinä on pidetty 300 metriä (viite 16), mutta tutkimuksen perusteella näyttäisi siltä, että opetusmetsien pitäisi olla vieläkin lähempänä, jotta päivittäinen käyttö olisi mahdollista.

Riittävän kokoiselle metsälle on vaikea löytää yhtä pätevää määritelmää. Yläkoulun suunnistukseen tarvitaan huomattavasti suurempi metsä kuin päiväkotiryhmän eväsretkelle. Lähivirkistykseen riittävänä metsänä pidetään 1,5 ha suuruista metsäaluetta ja ekologisesti toimivan kaupunkimetsän minimipinta-alasuositukseksi on suomalaisessa, kasvillisuusanalyysiin perustuvassa tutkimuksessa annettu kolme hehtaaria (viite 16).

Metsän säilyttäminen mahdollisimman luonnontilaisena ja monimuotoisena on lähes kaikille kyselyyn vastanneille erittäin tärkeä tavoite. Voidaan jopa sanoa, että jos luonnonarvojen suojelu koulu- ja päiväkotimetsissä laiminlyödään, niiden arvo myös opetus- ja kasvatustarpeina heikkenee.

Kaupungin metsänhoidolla on tärkeä rooli monimuotoisen metsän säilyttämisessä. Kohtuullisen pieneläkin asutuksen keskellä olevalla metsälaikulla voidaan säilyttää metsän tuntu, kun jätetään aluspuuston muodostamaa tiheikköä näkösuojaksi. Tiheiköt antavat suojaa myös alueen eläimistölle ja tarjoavat lapsille leikkipaikkoja.

Monimuotoisen metsän rakennepiirteet sisältävät tiheikköjen lisäksi myös paljon muita tarjoustarjontia eli toimintamahdollisuuksia lapsille ja nuorille. Monimuotoisuuden, opetuksen ja metsänhoidon näkökulmia on tarkasteltu Koulumetsäoppaan (viite 5) luvussa viisi muun muassa taulukkomuodossa.

Koulujen ja päiväkotien esittämien metsänhoitotoiveiden perusteella sopiva hoitoluokka koulu- ja päiväkotimetsälle voisi olla esimerkiksi arvometsä (hoitoluokka C5). Hoitoluokituksessa arvometsä on erityisen arvokas metsä maiseman, kulttuurin, luonnon monimuotoisuusarvojen tai muiden ominaispiirteiden vuoksi, ja sen hoitoväli ja -tapa sovitetaan kohteen luonteen mukaan.

Päiväkotien ja koulujen käyttämät metsäalueet ja kyselyvastaukset yhteystietoineen on viety Espoon kaupungin paikkatietojärjestelmiin. Kaavoituksessa, metsänhoidossa ja muissa kaupungin yksiköissä työskentelevät suunnittelijat voivat tarkastella niitä kartalla yhdessä muiden suunnitteluun liittyvien tietojen kanssa joko Webmapissa (kaikki alueet ja niiden käyttäjät) tai MapInfossa (alueiden lisäksi kyselyvastaukset sidottuna alueisiin).

Ihanteellisinta olisi, että suunnittelijat olisivat yhteydessä metsäaluetta käyttävään kouluun tai päiväkotiin, kun alueelle suunnitellaan jotain toimenpiteitä. Tähän ei kuitenkaan välttämättä ole aina resursseja, siksi onkin tärkeää myös madaltaa koulujen ja päiväkotien osallistumiskynnystä luomalla uusia toimintamalleja.

## **5.2. Uusia toimintamalleja osallistumisen lisäämiseen**

Opettajat ja kasvattajat eivät juuri osallistu koulun tai päiväkodin lähiympäristön suunnitteluun, vaikka heillä olisi paljon tietoa lähimetsän opetus- ja kasvatuskäytöstä sekä siitä, mitä alue merkitsee lapsille ja nuorille. He asuvat usein eri asuinalueella tai jopa eri kunnassa, minkä vuoksi esimerkiksi asukasillat eivät heitä tavoita.

Koulun tai päiväkodin ulkopuolisen oppimisympäristön pysyvyyden, laadun tai käytettävyyden seuranta tai kehittäminen ei myöskään varsinaisesti kuulu opettajien ja kasvattajien työnkuvaan. Aktiivisimmat saattavat tehdä sitä oman työnsä ohella, mikä vaatii suurta motivaatiota, omistautumista ja joustavuutta.

Opettajien ja kasvattajien osallistaminen on järkevää, sillä lasten ja nuorten suora osallistuminen suunnitteluun ja päätöksentekoon on vielä astetta haastavampaa. Erityinen ongelma on suunnittelun abstraktius ja pitkä aikajänne, kaavoituksessa jopa 10 vuotta. Oppilaitos kuitenkin pysyy samalla paikalla, vaikka oppilaat vaihtuvat, ja hyvä pitkäjänteinen suunnittelu palvelee yhä uusia ja uusia ikäluokkia.

Kyselyvastauksissa myös lasten ja nuorten osallistamista alueita koskevaan suunnitteluun toivottiin, joten sitä ei pidä unohtaa. Erityisesti yläkouluilla ja lukioilla se oli yksi halutuimmista yhteistyömuo-

doista maanomistajan kanssa. Aineistosta onkin mahdollista poimia tätä tärkeänä pitäneet yksiköt ja lähteä heidän kanssaan kokeilemaan sopivia menetelmiä.

Espoossa tehdyissä maiseman ja luonnonhoidon suunnitelmien tekemisessä on vuorovaikutus asukkaiden kanssa keskeisessä asemassa, mutta kuten edellä jo todettiin, on koulujen ja päiväkotien henkilökunnan osallistumisessa omat haasteensa. Espoon Keskuspuisto II:n luonnon- ja maisemanhoidon suunnitelma (viite 17) on hyvä esimerkki siitä, kuinka alueen kouluja on kutsuttu vastaamaan asukas-kyselyyn.

Muutaman koulun ja päiväkodin kanssa on myös tehty kummimetsäsopimus (liite 8), jossa koulu tai päiväkoti sitoutuu pitämään huolta lähimetsästään ja metsänhoitopuoli tiedottamaan metsäalueella tapahtuvista hoitotoimenpiteistä. Tämänkaltaiseen toimintaan laajemmassa mittakaavassa ei metsienhoidolla kuitenkaan ole tällä hetkellä resursseja.

Kyselyn perusteella päiväkodeilla ja kouluilla olisi kuitenkin halukkuutta osallistua käytännössä metsäluonnon vaalimiseen. Päiväkotien keskuudessa roskien siivoustalkoot oli halutuin yhteistyömuoto maanomistajan kanssa. Myös vieraslajitalkoisiin oli kiinnostusta. Talkookäytäntöjä ollaan parhaillaan päivittämässä osana kestävän kehityksen ohjelman poikkihallinnollista Lähiluonto-projektia. Sopivia yhteistyökouluja ja päiväkoteja voi hakea aineistosta MapInfo-ohjelmassa esimerkiksi yhdistämällä halukkuuden talkoiden järjestämiseen ja Espoon koulumetsien kehittämiseen.

Espoossa on annettu myös kuntalaisille mahdollisuus osallistua viheralueiden hoitotyöhön. Uudessa Meidän puisto -konseptissa tehdään sopimus kaupungin teknisen toimen kanssa. Sopimuksen tehnyt asukas tai asukas-yhdistys voi hoitaa aluetta enemmän kuin kaupungin työntekijät tekisivät. Tässä saattaa syntyä ristiriitatilanteita, sillä suurin osa päiväkodeista ja kouluista toivoi metsäalueiden hoidon pysyvän ennallaan. Ristiriitoja voidaan välttää, kun hyödynnetään selvityksessä koottua paikkatietoaineistoa ja otetaan huomioon myös koulujen ja päiväkotien tarpeet.

Selvityksen yhtenä keskeisenä johtopäätöksenä on tarve kehittää välineitä ja toimintamalleja, jotta opettajat ja kasvattajat saisivat helpommin tietoa käyttämäänsä lähimetsää koskevista maankäytön ja metsänhoidon suunnitelmista ja pääsisivät vaikuttamaan niihin. Koulumetsäoppaassa (viite 5) on annettu yleisiä ohjeita ja hyviä esimerkkejä käytännön tilanteista. Espoon omaa, yksityiskohtaisempaa toimintamallia voisi pohtia Espoon kestävän kehityksen kasvatusta kehittävässä työryhmässä. Sinne olisi syytä kutsua tätä varten myös edustus metsänhoidon ja maankäytön suunnittelusta.

Espoon luonnonhoidon toimintamalli vuosilta 2006–2007 (viitteet 18 ja 13) tulee päivitettäväksi lähiaikoina. Tässä yhteydessä olisi mielekästä luoda toimintamalli myös koulujen ja päiväkotien osallistamiseksi suunnitteluun kuten hoitotarpeen määrittelyyn ja metsän tärkeiden leikki- ja kokoontumispaikkojen, opetuskohteiden ja reittien huomioimiseksi käytännön tasolla.

Jonkin verran toivottiin yhteistyötä luontopolkujen tekemisessä lähimetsiin. Tässäkin voisi osallistaa kouluja ja päiväkoteja. Luontopolkujen suunnittelusta Espoossa vastaa ympäristökeskus, jossa voitaisiin miettiä esimerkiksi jonkinlaisten luontopolkutyöpajojen järjestämistä metsäaluetta käyttäville päiväkodeille ja kouluille. Luontopolkujen ei välttämättä tarvitse olla tietotauluja maastossa, vaan ne voisivat olla myös vihkosia, joihin on merkitty kohteet, tietoa luonnosta ja toimintavinkkejä.

### **5.3. Lähimetsien opetuskäytön edistäminen**

Selvityksen käynnistäneen Villa Elfvikin luontotalon yhtenä keskeisenä tavoitteena on espoolaisten luontosuhteen vahvistaminen. Pohja hyvälle luontosuhteelle syntyy lapsena. Nykyisin kaikenlaiset sähköiset ruudut ja niiden ääressä istuminen vievät aina vain isomman osan lasten ajasta. Vapaa-ajalla ei

välttämättä lähdetä enää niin paljon metsään leikkimään kuin ennen. Koulujen ja päiväkotien lähimetsillä ja niiden käytöllä voi siis olla merkittävä osuus lapsuuden luontokokemusten saamisessa.

Selvitys antoi luontotalolle runsaasti eväitä päiväkotien ja koulujen tukemiseen lähimetsän käytössä. Kyselyyn vastanneet toivoivat eniten perehdytystä ulkona oppimisen pedagogiikkaan, kun kysyttiin halutuimpia keinoja metsän opetus- ja kasvatuskäytön lisäämiseksi ja kehittämiseksi. Seuraavaksi halutuimpia olivat valmiiden luontokasvatusta tukevien materiaalien hyödyntäminen ja ryhmien vieminen metsään kiertävän luontokouluopettajan tuella. Yläkouluissa ja lukioissa esiin nousivat myös oppiaineiden välisen yhteistyön lisääminen sekä luontokartoitus, joka tarjoaa tietoa opetuksen tueksi.

Parhaillaan ollaan uudistamassa valtakunnallisia perusopetussuunnitelman perusteita ja jo luonnoksissa on nähtävissä, että opetusta halutaan suunnata entistä enemmän ulos luokasta (viite 19). Lähimetsien opetusikäntön edistäminen tukee siis vahvasti myös opetussuunnitelman 2016 tavoitteita.

Ulkona oppimisen pedagogiikkaa tullaan lisäämään luontotalon kurssitarjontaan kasvattajille. Koulutuksia on tarkoitus jatkossa viedä entistä enemmän koulujen ja päiväkotien käyttämiin lähimetsiin niin, että samalla opitaan liikkumaan alueella ja tutustutaan luonnon ominaispiirteisiin. Lokakuussa 2014 järjestettiin Lähimetsään oppimaan -kurssi Friisinkallion metsäalueella ja se sai osallistujilta hyvää palautetta.

Vastaavia koulutuksia on tulevaisuudessa järkevää järjestää yhteistyössä niin, että aluetta aktiivisesti käytävä opettaja tai kasvattaja toimisi paikallisoppaana ja luontotalolta tulisi asiantuntemus ulkona opettamisen pedagogiikkaan ja luonnontuntemukseen. Kurseilla perehdytetään olemassa olevien materiaalien hyödyntämiseen. Painotus voisi olla joko opetusmenetelmissä tai luonnontuntemuksessa.

Mahdollisia kurssimetsiä voi haarukoida kätevästi paikkatieto-ohjelmassa tehtävillä kyselyillä, jolloin saadaan valikoitua sellaiset kohteet, joilla on paljon käyttäjiä (todellisia ja potentiaalisia) ja jotka ovat toivoneet henkilöstön perehdytystä ulkona oppimisen pedagogiikkaan. Kyselyaineistosta on mahdollista selvittää myös paljon muuta yksityiskohtaisempaa tietoa metsien käytön kehittämistyön tueksi, esimerkiksi missä kaikissa yksiköissä on pidetty matematiikan tunteja lähimetsässä.

Selvityksen mukaan koulut ja päiväkodit pitivät lähimetsän käytön tärkeimpinä tavoitteina muun muassa luonnon tuntemuksen ja arvostamisen lisäämistä, luontoelämyksien ja luonnossa liikkumisen ilon ja taitojen lisäämistä. Näiden tavoitteiden saavuttamista ja lähimetsään lähtemisen kynnyistä madaltaisi ryhmän mukaan lähtevä asiantunteva retkiopas tai luontokouluopettaja.

Espoon kouluista monet ovat lähteneet kehittämään toimintaansa Liikkuva koulu – ohjelman kautta. Tavoitteena on tehdä koulupäivästä entistä liikkuvampi. Lähimetsät ovat kouluille myös tärkeitä liikku- misympäristöjä. Pitämällä oppitunteja ulkona luonnossa saadaan myös opetuksesta toiminnallisempaa. Suomen Latu ry:n koordinoima Luokasta luontoon -hanke (viite 20) on osa Liikkuva koulu –ohjelmaa. Hankkeessa muun muassa kehitetään toimintamalleja luontoliikunnan lisäämiseksi 1-4 – luokkalaisten opetuksessa ja kerhotoiminnassa sekä koulutetaan retkeilykummeja, jotka ovat mahdollistamassa ulkona tapahtuvaa opetusta.

Alustavasti on jo sovittu Espoon koulu- ja päiväkotimetsien käytön kehittämisen aloittamisesta yhteis- työssä Villa Elfvikin ja Luokasta luontoon -hankkeen kesken. Tähän yhteistyöhön on luontevaa kutsua mukaan Liikunta- ja nuorisopalvelut. Neljännes kyselyyn vastanneista ilmaisi halunsa olla kehittämässä koulu- ja päiväkotimetsien käyttöä ja asemaa jatkossa. Yhteistyökouluja voidaan etsiä heidän joukostaan.

Espoossa on jo vuosia toiminut KULPS! – koulujen kulttuuri- ja liikuntapolku, jonka avulla koululuok- kia kannustetaan lähtemään uusiin oppimisympäristöihin (viite 21). Sekä kyselyssä eräältä koululta että liikunnan puolelta tulosten julkistamistilaisuuden yhteydessä tuli ajatus lähimetsien saamisesta mukaan KULPS! -tarjottimeen. Kannattaisi selvittää voisiko sitä kautta saada esimerkiksi retkeilykummin lähi-

metsään. Tässä yhteydessä tuli myös ajatus metsämummista tai -ukista, joka lähtisi lapsiryhmän mukaan lähimetsään. Lähimetsät voisivat siis olla myös yhdistämässä sukupolvia.

Kiertävää luontokouluopettajaa ei Espoon kaupungilla toistaiseksi ole. Espoossa toimii kaksi luontokoulua, Villa Elfvikin luontokoulu ja Haltian luontokoulu. Molemmissa on yksi luontokouluopettaja, joka tarjoaa opetusta luontokoulun omassa lähimetsässä. Opetuksen järjestämiseksi koulujen lähimetsissä tarvittaisiin toinen luontokouluopettaja. Toinen vaihtoehto olisi ostaa palvelu.

Espoon varhaiskasvatuksessa ja kouluissa on kouluttautunut viime vuosina oppisopimuksella useita ympäristökasvattajia, joilla on kokemuksen ja koulutuksen kautta osaamista oppimisesta ulkona luonnossa. Tämäkin resurssi on hyvä muistaa kehittämistyössä.

Jos resursseja olisi, voisi luvussa 5.2. mainittuja kummimetsäsopimuksia lähteä kehittämään myös metsien opetuskäyttöön kannustavana toimintamallina. Villa Elfvikin luontotalo olisi silloin yksi sopimuksen osapuolista niin, että koulu tai päiväkotiki sitoutuisi käyttämään metsää opetuksessa esim. viikoittain ja luontotalo tarjoaisi koulutusta ulkona opettamisen pedagogiikkaan ja luonto-opastusta lähimetsässä.

Luontokartoituksia opetuksen tueksi toivottiin myös. Espoossa on tehty paljonkin kartoituksia sekä ympäristökeskuksen että kaavoituksen toimesta, mutta niistä ei välttämättä tiedetä. Opettajia ja kasvattajia auttaisi, jos lähimetsään liittyvät luontotiedot löytyisivät yhdestä paikasta. Hyvä paikka voisi olla espoo.fi –sivujen kaupunginosasivut Asuminen ja ympäristö –välilehden alla. Silloin tiedot olisivat myös yksityisten päiväkotien ja muiden kuntalaisten käytettävissä. Kaupunginosasivuille voisi tuoda myös alueen kaavoitukseen ja metsänhoitoon liittyvän tiedon.

Selvityksessä kerätty tieto antaa aineksia monenlaiseen lähimetsien opetuskäyttöä edistävään kehittämistyöhön. Tässä raportissa on tarkasteltu aineistoa melko yleisellä tasolla, mutta vastauksia voisi tarkastella tarkemmin myös yksikkötasolla tai metsäalueittain. Valtakunnallisesta koulumetsäkyselystä on tehty opinnäytetyö otsikolla Koulumetsät opetuksessa (viite 22) ja myös Espoon aineistosta on tulossa Mikko Lehikoisen opinnäytetyö.

## Viitteet

1. Wuorenrinne, Heikki (1980): Koulujen biologian ja maantieteen opetusalueet Espoossa 1980. Espoon ympäristön suojelulautakunta julkaisu 18/80. Espoo.
2. Mäkelä, Jukka (2012): Espoo-tarinaa rakentamassa. Kaupunginvaltuuston seminaari 21.11.2012.
3. Kuninkaan tien varrelta kaupunkikeskusten verkostoksi. Tehdään yhdessä Espoo-tarina. Espoon kaupunki. Esite.
4. Metsäntutkimuslaitoksen ulkoilutilastot. <http://www.metla.fi/metinfo/monikaytto/lvvi/tietoa-ulkoilusta-2010.htm>
5. Sahi, Virpi (2014): Koulumetsäopas - käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen. Suomen luonnonsuojeluliitto. [www.sll.fi/koulumetsa](http://www.sll.fi/koulumetsa).
6. Sahi, Virpi (2014): Koulumetsät arvoonsa - yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta. MET-SO-yhteistoimintaverkostohankkeen loppuraportti. [www.sll.fi/koulumetsa](http://www.sll.fi/koulumetsa)
7. Sahi, Virpi & Liimatta, Kati (2012) Koulumetsäkysely – Metso yhteistoimintaverkostohanke "Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta". [www.sll.fi/koulumetsa](http://www.sll.fi/koulumetsa).
8. Taskutilasto 2013. Espoon kaupunki.
9. Hirvensalo, Jenni (2014) Ekologiset yhteydet ja viheralueverkosto Espoossa. Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 1/2014. Espoon ympäristökeskus, Espoo. [www.espoo.fi/ymparisto/julkaisut](http://www.espoo.fi/ymparisto/julkaisut)
10. Sahi, Virpi & Bergman, Jenny-Maria (2013). Helsingin koulumetsäkysely. Suomen luonnonsuojeluliitto. [www.sll.fi/koulumetsa](http://www.sll.fi/koulumetsa).
11. Kestävän kehityksen kasvatus Espoossa – keke-selonteko. Saatavilla pdf-tiedostona: [http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen\\_ja\\_ymparisto/Ymparisto\\_ja\\_luonto/Ymparistotietoisuus](http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Ymparistotietoisuus)
12. Viheralueiden hoitoluokitus. Viherympäristöliitto ry. Julkaisu 36.
13. Espoon luonnonhoidon toimintamalli. Luonnonmukaiset viheralueet. Hoito ja asukas-yhteistyö. Työohje. Espoon kaupunki 2007.
14. SeutuCD'13 (2013). Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä, Helsinki.
15. Rattailla. Toimenpideohjelma ympäristötietoisuuden ja -vastuun edistämiseksi Uudellamaalla 2014-2017 . Uudenmaan ympäristökasvatuksen ja -tietoisuuden edistämisyhjä Välke ja Suomen ympäristöopisto SYKLI. <http://www.sykli.fi/fi/hankkeet-ja-julkaisut/rattailla-hanke>
16. Söderman, Tarja ja Saarela, Sanna-Riikka toim.(2011): Kestävät kaupunkiseudut, kriteereitä ja mittareita suunnittelun työvälineiksi. Rakennettu ympäristö. Suomen ympäristö 25/2011. Suomen ympäristökeskus.



17. Keskuspuisto II. Luonnon ja maisemanhoitosuunnitelma 2010 -2020. Teknisen keskuksen julkaisusarja 6/2009. Luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmia 2/2009. Espoon kaupunki. [http://www.espoo.fi/verkkojulkaisut/tekninen\\_keskus/KeskuspuistoII\\_raportti\\_211209/pageflip.html](http://www.espoo.fi/verkkojulkaisut/tekninen_keskus/KeskuspuistoII_raportti_211209/pageflip.html)
18. Espoolainen luonnonhoidon toimintamalli. Espoon kaupunki 2006.
19. OPS 2016 – esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen. [www.oph.fi/ops2016](http://www.oph.fi/ops2016)
20. Luokasta luontoon –hanke 2014-2016. Suomen Latu ry. [http://www.suomenlatu.fi/suomen\\_latu/hankkeet/luokasta-luontoon-hanke/](http://www.suomenlatu.fi/suomen_latu/hankkeet/luokasta-luontoon-hanke/)
21. KULPS – kulttuuri- ja liikuntapolku peruskouluille. [http://www.espoo.fi/fi-FI/Kulttuuri\\_ja\\_liikunta/Kulttuuri/Kulttuuria\\_kaikille/KULPS](http://www.espoo.fi/fi-FI/Kulttuuri_ja_liikunta/Kulttuuri/Kulttuuria_kaikille/KULPS)
22. Liimatta, Kati (2013): Koulumetsät opetuksessa. Pro gradu. Helsingin yliopisto.

## Liitteet

1. Ennakkokirje kouluille ja päiväkodeille.
2. Saatekirje kyselyyn (suomeksi ja ruotsiksi).
3. Tiedote kyselyyn vastaamisesta Fronteriin 16.9.2013
4. Espoon koulu- ja päiväkotimetsäkyselyn kysymykset.
5. Surveypal -kyselyyn vastanneet yksiköt (209), heidän nimeämänsä metsät ja ilmoittamansa muut käyttäjät. Vain karttakyselyyn vastanneet yksiköt (27).
6. Seloste MapInfo -tiedostoista eli paikkatiedoista kaupungin sisäisellä verkkolevyllä.
7. Espoon koulu- ja päiväkotimetsäselvityksen tulosten julkistamistilaisuus 14.1.2014. Ohjelma.
8. Esimerkki Kummimetsäsopimuksesta.

## LIITE 1: Ennakkokirje

18.4.2013

### Mitä metsäalueita Espoon koulut ja päiväkodit käyttävät? – valmistautukaa kyselyyn

**Koulujen ja päiväkotien lähimetsät ovat monipuolisia oppimis-, liikunta- ja leikkiympäristöjä. Metsän käyttö oppimisympäristönä ja ulkona oppimisen pedagogiikka on kasvattanut suosiotaan. Metsässä oleskelun on todettu myös vähentävän stressiä ja lisäävän keskittymiskykyä.**

Espoossa on vielä paljon metsää, mutta asutuksen jatkuvasti tiivistyessä tärkeät lähimetsät saattavat kadota. Nyt on aika selvittää, mitä metsäalueita Espoon koulut ja päiväkodit käyttävät. Kyselyllä kartoitetaan myös, miten metsiä käytetään, ja millaisia tarpeita kouluilla ja päiväkodeilla on metsien opetuskäyttöön ja hoitoon liittyen.

On tärkeää, että kaikki metsäaluetta käyttävät koulut, päiväkodit ja ryhmäperhepäiväkodit vastaavat kyselyyn ja myös rajaavat käyttämänsä metsäalueen kartalle, jotta tieto on saatavilla erilaisia maankäytön ratkaisuja suunniteltaessa.

Liitteenä on kysely tutustuttavaksi pdf-muodossa etukäteen. Tulostakaa se ja käykää kysely läpi yhdessä ennen varsinaista kyselyyn vastaamista. Sopikaa myös kuka kyselyyn vastaamisen tekee.

Linkit sähköiseen kyselyyn ja karttapalveluun lähetetään Surveypal -ohjelman kautta kouluihin koulusihteereille ja päivähoitoyksiköihin johtajille viikolla 17. He välittävät kyselyn sille henkilölle, kuka kyselyyn vastaa esim. yksikön ekotukihenkilölle.

Kysely on avoinna 30.9.2013 asti. Jokainen yksikkö (tai toimipiste) täyttää yhden sähköisen kyselylomakkeen ja yhden sähköisen karttalomakkeen. Tarkemmat ohjeet saatte kyselyn saatteessa.

Espoon koulu- ja päiväkotimetsäkysely on osa Suomen luonnonsuojeluliiton koordinoimaa hanketta ”Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta”. Hankkeen tavoitteena on tunnistaa koulutuksen ja kasvatuksen kannalta arvokkaita metsiä ja edistää niiden säilymistä. Lisätietoja: [www.sll.fi/koulumetsa](http://www.sll.fi/koulumetsa)

Espoon kyselyn toteutus on suunniteltu laajassa yhteistyössä kaupungin eri yksiköiden kanssa. Mukana ovat ympäristökeskus, suomenkielinen opetus ja varhaiskasvatus, svenska dagvard och utbildning, kaavoituksesta vastaava kaupunkisuunnittelukeskus sekä kaupungin metsäalueiden hoidosta vastaava katu- ja viherpalvelut.

Kyselyä Espoossa koordinoi suunnittelija Katri Luukkonen Villa Elfvikin luontotalosta ja Suomen luonnonsuojeluliitossa koulumetsäkoordinaattori Virpi Sahi.

Toivomme runsasta osanottoa, sillä lapset ja nuoret tarvitsevat luontoa!

- allekirjoitus päivähoidolle Virpi Mattila, Suomenkielinen varhaiskasvatus; kouluille Riina Plosila, Suomenkielinen opetus; ruotsinkieliseen ennakkokirjeeseen Marika Loestedt, Svenska dagvård och utbildning



## LIITE 2.1: Kyselykutsu suomeksi

### Nyt selvitetään Espoon koulujen ja päiväkotien käyttämiä metsiä – vastaa kyselyyn

Espoossa on vielä paljon metsää, mutta asutuksen jatkuvasti tiivistyessä tärkeät lähimetsät saattavat kadota. Nyt on aika selvittää, mitä metsäalueita Espoon koulut ja päiväkodit käyttävät. Kyselyllä kartoitetaan myös, miten metsiä käytetään, ja millaisia tarpeita kouluilla ja päiväkodeilla on metsien opetuskäyttöön ja hoitoon liittyen. On tärkeää, että kaikki metsäaluetta käyttävät koulut, päiväkodit ja ryhmäperhepäiväkodit vastaavat kyselyyn ja myös rajaavat käyttämänsä metsäalueen kartalle, jotta tiedot ovat saatavilla maankäytön suunnittelussa.

Kyselyyn voi vastata **30.9.2013 asti**. Jokainen yksikkö (tai toimipiste) täyttää yhden sähköisen kyselylomakkeen ja yhden sähköisen karttalomakkeen. Tämä kyselykutsu on lähetetty koulu- ja päiväkotien johtajille ja päiväkodin johtajille, jotka välittävät sen sovitulle kyselyn vastaajalle. Jos päiväkodin johtajan alaisuudessa on useampi yksikkö, on hänen pyydettävä Virpi Sahilta ([virpi.sahi@sll.fi](mailto:virpi.sahi@sll.fi)) tarvittava määrä kyselykutsuja lisää, mieluiten suoraan kyselyn vastaajan sähköpostiosoitteeseen.

HUOM! Lue huolellisesti molemmat alla olevat ohjeet, ennen kuin aloitat. Vastaamiseen ja karttataustojen tekemiseen on hyvä varata puoli tuntia, kun kyselyyn on valmistauduttu tutustumalla kysymyksiin etukäteen pdf-tiedoston avulla.

### Vastaa koulu- ja päiväkotimetsä -kyselyyn

*(linkki kyselylomakkeeseen)*

#### OHJE

1. Jokainen yksikkö (päiväkotikoulu) täyttää yhden kyselylomakkeen, joka koskee yhtä, sitä kaikkein tärkeintä metsäaluetta. Saman yksikön eri toimipisteet voivat täyttää oman lomakkeensa.
2. Lomakkeen alussa voi mainita myös muita mahdollisia käytössä olevia metsäalueita, joita voi myös rajata kartalle.
3. Lomakkeessa pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä. Jos kysymykset tuntuvat raskailta, suosi "en osaa sanoa" vaihtoehtoa vastaamatta jättämisen sijaan.
4. Muista lopuksi lähettää kysely painamalla "Lähetä".

Ongelmia? Ota yhteyttä: [virpi.sahi@sll.fi](mailto:virpi.sahi@sll.fi), puh. 046 599 6000.

### Rajaa koulusi tai päiväkotisi käyttämä lähimetsäalue kartalle

*(linkki karttapohjaiseen palautejärjestelmään)*

#### OHJE

1. Linkistä avautuvaan palautejärjestelmän aloituskarttana on opaskartta, josta löydät osoitteen avulla yksikkösi sijainnin.
2. Vaihda kartaksi ilmakehä, jossa näkyvät metsäalueet. Eri vaihtoehdot saat näkyviin viemällä hiiren osoittimen Opaskartta-tekstin yläpuolelle.

3. Suurena karttaa, että pystyt rajaamaan kohteen. Karttaan rajataan sama metsäalue, jota kyselyn vastaukset koskevat.
4. Valitse hiiren vasemmalla painikkeella aluemaisen sijainnin merkitseminen. Naputtele samalla painikkeella alueen rajoja myöten palaten aloituskohtaan, jolloin sinulle aukeaa kirjoituskenttä kohteen nimeämistä varten. Nimeä alue tähän tyyliin: Mikkelän päiväkodin metsä.
5. Voit rajata samaan karttaan myös muita käyttämiänne lähimetsäalueita. Jos rajaat useamman erillisen alueen, nimeä ja numeroi alueet näin: Mikkelän päiväkodin 1. tärkein metsä (= kyselyn kohde), Mikkelän päiväkodin 2. tärkein metsä, jne. samaan tapaan kuin kyselyssä. Tallenna rajaus ja selitys painamalla "OK".
6. Halutessasi voit lisätä karttaan myös tärkeitä polkureittejä viivamaisella sijainilla tai pistemäisiä tärkeitä kohteita. Jokaiseen kohteeseen voi lisätä kuvailun esim. eväspaikka.
7. Voit tarvittaessa poistaa merkitsemiäsi karttakohteita.
8. Lisää yläreunaan yksikkösi/toimipisteesi nimi ja katuosoite, alareunaan omat yhteystietosi.
9. Lähetä karttatiedot painamalla "Lähetä".

Ongelmia? Ota yhteyttä: [katri.luukkonen@espoo.fi](mailto:katri.luukkonen@espoo.fi), puh. 09 816 54402.

Espoon koulu- ja päiväkotimetsäkysely on osa Suomen luonnonsuojeluliiton koordinoimaa hanketta "Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta". Hankkeen tavoitteena on tunnistaa koulutuksen ja kasvatuksen kannalta arvokkaita metsiä ja edistää niiden säilymistä. Lisätietoja: [www.sll.fi/koulumetsa](http://www.sll.fi/koulumetsa). Kyselyn toteutus on suunniteltu laajassa yhteistyössä Espoon kaupungin eri yksiköiden kanssa.

### **Toivomme runsasta osanottoa, sillä lapset ja nuoret tarvitsevat luontoa!**

Katri Luukkonen, suunnittelija, Villa Elfvikin luontotalo/Espoon ympäristökeskus  
[katri.luukkonen@espoo.fi](mailto:katri.luukkonen@espoo.fi), puh. 09 816 54402

Virpi Sahi, koulumetsäkoordinaattori, Suomen luonnonsuojeluliitto  
[virpi.sahi@sll.fi](mailto:virpi.sahi@sll.fi), puh. 046 599 6000

## LIITE 2.2: Kyselykutsu ruotsiksi

### Vi utreder vilka skogar skolorna och daghemmen i Esbo använder – svara på enkäten

Det finns ännu mycket skog i Esbo, men i takt med att bosättningen förtätas kan de viktigaste närskogarna försvinna. Nu är det dags att utreda vilka skogsområden skolorna och daghemmen i Esbo använder. Genom enkäten kartlägger vi hur skogarna används och hurdana behov skolor och daghem har med tanke på undervisning i och vård av skogar. Det är viktigt att alla skolor, daghem och gruppfamiljedaghem svarar på enkäten och också märker ut på kartan det skogsområde de använder, så att informationen finns tillgänglig när olika slags markanvändningslösningar planeras.

Det är möjligt att svara på enkäten fram till **30.9.2013**. Enkäten är finskspråkig. Varje enhet eller arbetsplats fyller i ett elektroniskt frågeformulär och en elektronisk kartblankett. Om en föreståndare ansvarar för flera än en enhet och har endast fått en indjudan till enkäten eller om enheten har flera verksamhetsställen, ska enheten vara i kontakt med Virpi Sahi ([virpi.sahi@sll.fi](mailto:virpi.sahi@sll.fi)).

OBS! Läs omsorgsfullt instruktionerna nedan innan du börjar. Det lönar sig att reservera en halv timme för att svara och göra avgränsningen på kartan. Förbered dig innan du börjar genom att bekanta dig med frågorna i pdf-filen.

### Svara på enkäten om skolornas och daghemmens användning av skogar (på finska)

#### ANVISNING

1. Varje enhet (daghem/skola) fyller i en enkätblankett om ett skogsområde, det allra viktigaste. Olika verksamhetsställen inom samma enhet kan fylla i egna blanketter.
2. I början av enkäten kan man nämna också eventuella andra skogsområden som används. Dessa kan också märkas ut på kartan.
3. De frågor i enkäten som är markerade med stjärna måste fyllas i. Ifall frågorna känns svåra, svara hellre "en osaa sanoa" (kan inte säga) än att du låter bli att svara.
4. Kom ihåg att skicka blanketten när du är färdig.

Problem? Ta kontakt: [virpi.sahi@sll.fi](mailto:virpi.sahi@sll.fi), tfn 046 599 6000.

### Rita in på kartan det område i närskogen som din skola eller ditt daghem använder

#### ANVISNING

1. Via länken öppnas en feedbacktjänst med en karta ("Anna palautetta: Koulu- ja päiväkotimetsä"). Med hjälp av adressen hittar du din enhet på kartan. OBS – vi ber dig använda den finska kartversionen!
2. Ändra till flygbild ("ilmakuva"), så ser du skogsområdena. Du får fram alternativen för kartvyer genom att föra musen över texten Opaskartta.
3. Förstora kartan så att du kan rita in läget. Rita in samma skogsområde som dina svar gäller.
4. Välj med hjälp av vänstra musknappen läget för det område du vill märka ut ("Lisää aluemainen sijainti"). Klicka sedan längs områdets kanter tills du kommer till startpunkten. Du får nu fram en ruta, där du kan skriva in ett namn för ditt objekt. Namnge området i stil med: Mikkelän päiväkodin metsä.
5. På samma karta kan du rita in också andra närskogsområden som din enhet använder. Ifall du ritar in flera enskilda områden, namnge och numrera områdena så här: Mikkelän

päiväkodin 1. tärkein metsä (= det objekt dina enkätsvar gäller), Mikkelän päiväkodin 2. tärkein metsä, osv. på samma sätt som i enkäten. Spara din områdesavgränsning och förklaring genom att klicka "OK".

6. Om du vill kan du också rita in viktiga stigar eller viktiga punkter. För varje objekt kan du föra in en beskrivning, t.ex. "eväspaikka".
7. Vid behov kan du ta bort kartobjekt du lagt till.
8. För in din egen enhets/ditt eget verksamhetsställes namn och gatuadress i övre kanten, i nedre kanten dina egna kontaktuppgifter.
9. Sänd kartuppgifterna genom att klicka "Lähetä".

Problem? Ta kontakt: [katri.luukkonen@esbo.fi](mailto:katri.luukkonen@esbo.fi), tfn 09 816 54402.

Esbos skogsenkät för skolor och daghem är en del av projektet Respekt för skolskogar – skydd och miljöuppfostran genom samarbete, som koordineras av Finlands naturskyddsförbund. Målet med projektet är att identifiera skogar som är viktiga för undervisningen och uppfostran och främja bevarandet av dem. Upplýsningar: [www.sll.fi/koulumetsa](http://www.sll.fi/koulumetsa). Enkäten har planerats genom ett omfattande samarbete mellan olika enheter inom staden.

**Vi hoppas på engagerat deltagande, eftersom barn och unga behöver naturen!**

Katri Luukkonen, planerare, Naturens hus Villa Elfvik/Esbo miljöcentral  
[katri.luukkonen@esbo.fi](mailto:katri.luukkonen@esbo.fi), tfn 09 8165 4402

Virpi Sahi, koordinator för skolskogsprojektet, Finlands naturskyddsförbund  
[virpi.sahi@sll.fi](mailto:virpi.sahi@sll.fi), tfn 046 599 6000

## LIITE 3: Tiedote kyselyn vastaamisesta Fronteriin 16.9.2013

### Vielä ehdit vastata koulumetsäkyselyyn!

Luonnossa olon on todettu lisäävän lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä. Espoossa selvitetään parhaillaan, mitä lähimetsäalueita koulut ja päiväkodit käyttävät toiminnassaan. Kysely on avoinna 30.9.2013 asti.

Kyselyn tarkoituksena on antaa kaupungin eri yksiköille tietoa, jolla voidaan paitsi helpottaa lähimetsien käyttöä eri aineiden opetuksessa myös edistää niiden säilymistä. On siis tärkeää, että **kaikki metsäalueita toiminnassaan jollain tavoin käyttävät koulut vastaavat** kyselyyn ja rajaavat käyttämänsä alueen kartalle.

Kyselykutsu on **lähetetty koulusihteereille, joiden on tarkoitus välittää kysely vastattavaksi koulussa yhdessä sovitulle henkilölle** esim. ekotukihenkilölle. Jokainen koulu täyttää yhden sähköisen kyselylomakkeen ja yhden sähköisen karttalomakkeen. Linkit näihin ja tarkemmat ohjeet löytyvät sähköpostilla tulleesta kyselykutsusta.

Kysely on osa Suomen luonnonsuojeluliiton koordinoimaa hanketta ”Koulumetsät arvoonsa - yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta”. Espoossa kyselyä koordinoi Villa Elfvikin luontotalo (ympäristökeskus). Kyselyn toteutuksessa ovat mukana suomenkielinen opetus ja varhaiskasvatus, svenska dagvard och utbildning, kaavoituksesta vastaava kaupunkisuunnittelukeskus sekä kaupungin metsäalueiden hoidosta vastaava katu- ja viherpalvelut.

[Espoon koulu- ja päiväkotimetsäkyselyn kysymyksiin](#) voi tutustua Koulumetsät arvoonsa -hankkeen Internetsivuilla [www.sll.fi/koulumetsa](http://www.sll.fi/koulumetsa). Kysely on monisivuinen, koska sillä halutaan selvittää laajemminkin koulujen lähimetsien käyttöä. Toivottavasti kuitenkin löytyy aikaa sen täyttämiseen.

Jos koulusi ei ole saanut kyselykutsua, voit pyytää sellaisen Virpi Sahilta Suomen luonnonsuojeluliitosta, yhteystiedot alla.

#### **Autamme mielellämme, jos tulee jotain kysyttävää:**

Mikko Lehikoinen, projektityöntekijä, Espoon koulu- ja päiväkotimetsäkysely, Villa Elfvikin luontotalo, puh. 09 816 83956, 046 877 3845, [mikko.lehikoinen@espoo.fi](mailto:mikko.lehikoinen@espoo.fi)

Katri Luukkonen, suunnittelija, Villa Elfvikin luontotalo, puh. 09 816 54402, [katri.luukkonen@espoo.fi](mailto:katri.luukkonen@espoo.fi)

Virpi Sahi, koulumetsäkoordinaattori, Suomen luonnonsuojeluliitto, puh. 046 6000 599, [virpi.sahi@sll.fi](mailto:virpi.sahi@sll.fi)



## LIITE 4: Kyselylomake

# Espoon koulu- ja päiväkotimetsäkysely 2013

Mukavaa, että olette vastaamassa Espoon koulu- ja päiväkotimetsäkyselyyn! Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä. Jos kysymys tuntuu vaikealta, suosikaa "en osaa sanoa" -vaihtoehtoa vastaamatta jättämisen sijaan. Kysymykset on ryhmitelty kysymyksiin oppilaitoksesta, metsästä, metsän opetus- ja kasvatuskäytöstä sekä metsän omistajasta ja suunnittelutilanteesta.

### TIEDOT VASTAAJASTA

Yksikön nimi:

Katuosoite:

Postinumero:

Postitoimipaikka:

Edustamamme yksikkö on (valitkaa lähinnä sopiva vaihtoehto)

- Päiväkoti
- Ryhmäperhepäiväkoti
- Alakoulu (1.-6. lk)
- Yläkoulu (7.-9. lk)
- Yhtenäinen peruskoulu (1.-9. lk)
- Lukio
- Ammatillinen oppilaitos
- Jokin muu, mikä:

Lisäksi samassa kiinteistössä/oppimiskeskuksessa toimii (valitkaa niin monta kuin on tarpeen)

- Päiväkoti
- Ryhmäperhepäiväkoti
- Esiopetus
- Alakoulu (1.- 6.lk)
- Yläkoulu (7. – 9. lk)
- Yhtenäinen peruskoulu (1 – 9. lk)
- Lukio
- Ammatillinen oppilaitos
- Jokin muu, mikä:
- Ei muita yksiköitä kuin edellisessä kohdassa mainitut

Yksikkömme oppilas- tai lapsimäärä:

### Yhteyshenkilö

Etunimi

Sukunimi:

Asema:

Sähköposti:

Puhelin:



## METSÄ

### 1. Mitä metsiä koulunne käyttää opetus- tai retkikohteinaan?

Mainitkaa vähintään yksi ja korkeintaan kolme metsää tärkeysjärjestyksessä. Rastittakaa ja kirjoittakaa kenttään metsän viralliset nimet, tai itse keksimänne nimet "lainausmerkkeihin". Jos ette jostain syystä voi mainita yhtään metsää, rastittakaa vain viimeinen vaihtoehto.

- 1. tärkein metsä – HUOM! Loput kysymykset koskevat tätä metsää:
- 2. tärkein metsä:
- 3. tärkein metsä:

### 2. Kuinka kaukana koulusta metsä sijaitsee? Valitkaa parhaiten sopiva vaihtoehto.

- 300 metriä tai vähemmän
- Yli 300 metriä, mutta vähemmän kuin kilometri
- Kilometri tai enemmän, kuinka kaukana:

### 3. Kuvaile metsän sijaintia esim. ilmansuuntien perusteella tai suhteessa alueen tiestöön esim. "koulun pohjoispuolella" tai "Koulukadun ja Päiväkodintien risteyksessä".

### 4. Minkälaisesta metsästä on kysymys?

Valitkaa metsäänne lähinnä parhaiten kuvaava vaihtoehto. Voitte valita "luonnonsuojelualue" myös jos tiedätte, että kaavassa on suojelualuevaraus. Halutessanne voitte myös arvioida metsän kokoa hehtaareina (1 ha = 100m x 100m) tai vapaasti luonnehtien, sekä mainita jos metsä liittyy laajempaan viheraluekokonaisuuteen.

- Metsä tai metsikkö, jota talot ja kadut rajaavat:
- Metsäinen virkistysalue:
- Luonnonsuojelualue:
- Talousmetsäkäytössä oleva metsä:
- Muu luonnehdinta:
- En osaa sanoa

### 5. Onko lähellä muita kouluja, päiväkoteja tai oppilaitoksia, jotka saattavat käyttää metsää, mitä?

### 6. Metsässä on

- kangasmetsää (paljon varpuja ja sammalta/jäkälää)
- lehtometsää (paljon ruohovartisista kasveja / keväisin kukkia)
- kalliomaastoa
- suota
- muuta, mitä:
- en osaa sanoa

### 7. Lisäksi metsässä on

- puro tai joki
- järvi tai lampi
- kuolleita puita (pystyssä tai maassa)
- kiinnostavia eläin-, kasvi-, tai sienilajeja, mitä:
- muuta, mitä:
- en osaa sanoa

### 8. Kuvaile metsää vapaasti tai täsmentäkää aiemmin antamianne tietoja:

## METSÄN KÄYTTÖ

**9. Kuinka usein koulun ryhmä käy metsässä?** Valitkaa lähinnä sopivin vaihtoehto. Jos mahdollista, ajatella asiaa koko yksikön näkökulmasta.

- Useammin kuin kerran viikossa
- Kerran viikossa
- Muutaman kerran kuukaudessa
- Kerran kuukaudessa
- Muutaman kerran lukukaudessa
- Kerran lukukaudessa
- Kerran vuodessa
- En osaa sanoa

**10. Missä tilanteissa koulun ryhmät käyvät metsässä?** Valitkaa listasta sopivat vaihtoehdot.

- ohjatun ulkoilun/retkien aikana osana päiväkotipäivää
- Oppituntien aikana, oppiaineet:
- Teema- tai liikuntapäivinä
- Iltapäivätoiminnan yhteydessä
- Luontokerhon yhteydessä
- Luontokoulupäivänä
- Välitunneilla
- Lapset/nuoret käyvät metsässä vapaa-ajallaan
- Muussa tilanteessa, missä:
- En osaa sanoa

**11. Mitä metsässä tehdään?** Valitkaa listasta koulun ryhmien toimintaa kuvaavat vaihtoehdot.

- Ulkoilu, ulkona leikkiminen
- Retkeily, marjastus tai sienestys
- Askartelumateriaalien keräily tai taiteilu
- Luonnon tarkkailu tai tutkiminen
- Maastoliikuntalajien harrastaminen (esim. hiihto, suunnistus)
- Metsän käyttö opetustilana laajasti eri aiheissa/aineissa
- Muu tarkoitus, mikä:
- En osaa sanoa

**12. Onko koulunne/päiväkotinne mukana jossakin ympäristökasvatusohjelmassa, missä?** Valitkaa listasta sopivat vaihtoehdot.

- Luonnossa kotonaan
- Metsämörri
- Vihreä lippu
- Naturewatch
- Kevätseuranta
- Keke (Kestävän kehityksen ohjelma)
- Jokin muu, mikä:
- Ei mikään ohjelma
- En osaa sanoa

**13. Oletteko tehneet yhteistyötä metsä- ja luontokasvatusasioissa jonkin tahon kanssa, minkä?** Yhteistyötä voi olla esimerkiksi luontokoulun, yhdistyksen, yrityksen tai toisen oppilaitoksen kanssa.

- Ei
- Kyllä, minkä tahon kanssa:

- o Ei tietoa

**14. Kuvaillkaa tai täsmentäkää omin sanoin, miten koulu käyttää metsää:**

**HUOLENAIHEET, TOIVEET JA TAVOITTEET**

**15. Onko teillä metsään liittyviä huolia tällä hetkellä?**

Arvioikaa listassa esitettyjä mahdollisia huolenaiheita omalta kannaltanne valitsemalla 0, 1, 2 tai 3. Asteikon arvot tarkoittavat seuraavaa: 0=ei huolta, 1=vähän huolta, 2=kohtalaisesti huolta, 3=paljon huolta. Lisäksi eos = "en osaa sanoa"

Opetus- tai kasvatuskäytön jääminen vähälle	0	1	2	3	eos
Kulkemisen hankaluudet (liikenne, etäisyydet)	0	1	2	3	eos
Roskaantuminen	0	1	2	3	eos
Maaston kuluminen	0	1	2	3	eos
Rakentamissuunnitelmat	0	1	2	3	eos
Hakkuusuunnitelmat	0	1	2	3	eos
Väyläsuunnitelmat	0	1	2	3	eos
Jo toteutunut hakkuu, rakentaminen, väylä tms.	0	1	2	3	eos

**16. Mikä on tärkein tavoitteenne metsän tai sen opetus-, kasvatus- tai virkistyskäytön suhteen tällä hetkellä?**

**17. Millä keinoilla metsän opetus- tai kasvatuskäyttöä tai käyttöä lasten ja nuorten virkistäytymiseen tulisi lisätä tai kehittää?** Valitkaa listasta korkeintaan NELJÄ halutuinta keinoa.

- o Henkilöstön perehdytys ulkona oppimisen pedagogiikkaan
- o Ryhmien vieminen metsään kiertävän luontokouluopettajan tuella
- o Oppiaineiden välisen yhteistyön lisääminen
- o Valmiiden metsäluontokasvatusta tukevien materiaalien hyödyntäminen
- o Polkujen merkitseminen tai luontopolun perustaminen maastoon
- o Liittymällä ympäristökasvatusohjelmaan, josta saa toimintavinkkejä
- o Luontokerhon perustaminen
- o Ryhmien osallistaminen metsäluonnon vaalimiseen käytännössä
- o Lasten ja nuorten osallistaminen aluetta koskevaan suunnitteluun
- o Luontokartoitus, joka tarjoaa tietoa opetuksen tueksi
- o Ei tarvetta lisätä tai kehittää käyttöä
- o En osaa sanoa
- o Jokin muu, mikä

**18. Missä metsän opetus- ja kasvatuskäytön kysymyksissä toivoisitte lisää yhteistyötä maanomistajan kanssa?** Valitkaa listasta korkeintaan NELJÄ halutuinta yhteistyön aihetta.

- o Opetus- ja kasvatuskäytön periaatteista ja vastuista sopiminen
- o Polkujen merkitseminen tai luontopolun perustaminen maastoon
- o Retkeilyä palvelevien rakenteiden pystytys tai ylläpito (laavut, lintutornit tms.)
- o Luontokartoituksen laatiminen opetuksen tueksi
- o Linnunpönttöjen asentaminen
- o Roskien siivoustalkoot

- o Vieraslajien kitkentätalkoot
- o Lasten ja nuorten osallistaminen aluetta koskevaan suunnitteluun
- o Ei tarvetta yhteistyöhön
- o En osaa sanoa
- o Jokin muu, mikä

### 19. Miten tärkeinä pidätte tällä hetkellä seuraavia tavoitteita koskien metsäaluetta, sen suunnittelua tai hoitoa?

Arvioikaa tärkeyttä omalta kannaltanne valitsemalla 0, 1, 2 tai 3. Asteikon arvot tarkoittavat seuraavaa: 0=ei tärkeää, 1=jonkin verran tärkeää, 2=kohtalaisen tärkeää, 3=erittäin tärkeää (myös vaihtoehto "en osaa sanoa")

Metsäalueen pysyvyyden turvaaminen mm. kaavoituksen yhteydessä	0	1	2	3	eos
Metsän säilyttäminen mahdollisimman luonnontilaisena ja monimuotoisena	0	1	2	3	eos
Metsän muuttaminen puistomaisemmaksi harvennuksin/raivauksin	0	1	2	3	eos
Yksittäisten puiden kaato esim. turvallisuussyistä	0	1	2	3	eos
Olemassa olevien polkujen tai reittien ylläpito kulkukelpoisina	0	1	2	3	eos
Uusien polkujen tai reittien suunnittelu	0	1	2	3	eos
Metsänpohjan kulumisen ehkäisy	0	1	2	3	eos
Ihmisen aiheuttaman roskaantumisen ehkäisy	0	1	2	3	eos
Luontoarvojen kartoittaminen	0	1	2	3	eos
Luonnonsuojelualueen perustaminen	0	1	2	3	eos
Haitallisten vieraslajien hillitseminen	0	1	2	3	eos
Jokin muu tavoite	0	1	2	3	eos

Tarkennuksenne kohtaan "jokin muu tavoite":

### 20. Lisätietoa huolenaiheistanne, tavoitteistanne ja toiveistanne:

**21. Toivotteko metsään metsänhoitotoimia?** Jos vastaatte "kyllä", saatte mahdollisuuden tarkentaa toivettanne seuraavassa kysymyksessä

- o Ei, olemme metsään tyytyväisiä nykyisellään
- o Kyllä, toivomme joitakin metsänhoitotoimia
- o En osaa sanoa

**21.1. Toivotte metsään joitakin metsänhoitotoimia, mitä?** Valitkaa listasta tarkoittamanne toimenpiteet (yksi tai useampi).

- o Kallistuneen puun/puiden (konkelo) kaato
- o Yksittäisen pystypuun/puiden kaato
- o Kaadettujen/kaatuneiden runkojen jättäminen metsään maapuiksi
- o Maapuiden sijoittelu maastoon ohjaamaan tallausta ja ehkäisemään kulumista
- o Pusikon (vesaikon ja aluspuuston) karsiminen valikoivasti siten, että polut, reitit ja/tai kokoontumispaikat pysyvät kulkukelpoisina
- o Pusikon raivaus (poisto kokonaan) esim. kokoontumispaikalta
- o Suurien puiden (varttuneen puuston) harventaminen paikoittain esim. kokoontumispaikalta
- o Haitallisten vieraslajien poisto
- o Jokin muu, mikä:
- o En osaa sanoa

**21.2. Lisätietoja toivomistamme metsänhoitotoimista (esim. kohdentaminen ja rajaus, laatu)**

## METSÄN OMISTAJA

### 22. Tiedättekö, kuka metsän omistaa?

- Kyllä
- Ei

#### 22.1. Maanomistaja on (valitkaa sopiva vaihtoehto)

- Kunta tai kaupunki
- Seurakunta tai seurakuntayhtymä
- Valtio
- Yritys
- Yksityishenkilö
- Muu
- En osaa sanoa

#### 22.2. Maanomistajan nimi:

#### 22.3. Lisätietoja:

### 23. Onko teillä tietoa kaavoitustilanteesta tai muista selvityksistä ja suunnitelmista, jotka koskevat metsää?

- Kyllä
- Ei

#### 23.1. Kuvailkaa omin sanoin, mitä tiedätte alueen kaavoitustilanteesta tai muista selvityksistä ja suunnitelmista, jotka koskevat metsää:

### 24. Kiinnostaisiko teitä mahdollisuus olla mukana kehittämässä koulu- ja päiväkotimetsien käyttöä ja asemaa Espoossa?

- Kyllä
- Ehkä, mutta tarvitsemme lisätietoja, mitä:
- Ei

### 25. Mitä toiveita, ideoita tai terveisiä haluatte lähettää kyselyn toteuttajille ja Koulumetsät arvoonsa -hankkeelle:

## 26. LIITTEET

Voitte halutessanne liittää mukaan valokuvan, josta tulee esille metsän yleisilme.

- LIITE: Valokuva metsän yleisilmeestä, www-linkki:

Kiitos osallistumisestanne kyselyyn! Muistattehan käydä rajaamassa käyttämänne metsäalueen myös kartalle karttaosoitustyökälulla, johon myös on linkki kyselykutsussa.

PAINAKAA "LÄHETÄ" LÄHETTÄÄKSENNE VASTAUKSET. Yhteystietonne tallennetaan vastauksienne mukana mahdollista myöhempää Koulumetsät arvoonsa -hankkeen yhteydenottoa varten. Vastauksia on myös mahdollista käyttää aineistona koulumetsäaiheissa opinnäytetyössä, jolloin kuitenkin vastaajien tai vastauksissa esiintyvien tahojen henkilöllisyyttä ei tuoda ilmi.

Espoon koulu- ja päiväkotimetsäkyselyyn 2013 vastanneet (n=209) aakkosjärjestyksessä						
PAIVAKODIT	Yksikön nimi	Lapsia	1. tärkein metsä	2. tärkein metsä	3. tärkein metsä	Muut metsän käyttäjät
Yksiköitä 130, joissa lapsia 7 376	Aallonhuipun päiväkot	32	Espoonlahden rantametsä			Ainakin laurinlahden pk
	Aamunkoiton päiväkot	75	Keskuspuisto			Kuutamon päiväkot, Ellipsin ja Planeetan päiväkodit sekä yksityisiä päiväkotia
	Ajurinmäen päiväkot	64	Vallikkallio (Porarinkadun pohjoispuoli)	Vallikkallio (Porarinkadun eteläpuoli)		Emme ole tavanneet toisia ryhmiä metsäalueilla.
	Albatross Daycare	100	Vallikkallion metsä			Postipuun koulu, Vallipuiston päiväkot, Ajurinmäen päiväkot ??
	Auroranniityn päiväkot	30	Träskändan puisto			Auroran koulu, Lippajärven päiväkot, Päiväkot Temppu, Heiniemen päiväkot
	Avokkaan päiväkot	75	Matinlahden pururadan ympäristö			Matinlahden koulu, useat päiväkodit.
	Bergans daghem	29	Säterimetsä			Perkkaanpuiston koulu ja päiväkot, Ruusutorpan koulu ja päiväkot
	Boställs daghem	60	Mäkkylän metsä			Mäkkylän päiväkot
	Daghemmet Aftonstjärnan	22	Leppävaaranpuisto	Vanhan maantien ja Lintuvaarantien välinen metsikkö		On
	Distby daghem	35	Kalastajanmäki			Kyllä, useampi päiväkotia ja yksi iso koulu
	Eestinmetsän päiväkot	46	"takapiha"	"Eestinkallion metsä"	Bondaksen mäki	
	Ellipsin päiväkot	70	Friisin kalliot, Hopeakuun takana Olarissa			Alueella on runsaasti päiväkotia ja kouluja jotka saattavat hyödyntää metsää.
	Espoon englanninkielinen leikkikoulu/Kilonpuisto	29	"Kilonpuiston koulun metsä"	"Kuninkaisten metsä"		Kilonpuiston koulu, muita päiväkotia
	Espoon kielikylpypäiväkot	47	Toppelundin metsä Päiväkodin ympärillä oleva metsä			On kaksi kolme päiväkotia ja yksi koulu
	Finno daghem	106	Lähi metsä koulun pihan aidan toisella puolella	Metsikkö Piantagenin vastapäätä missä muistimerkki kivi on		Kyllä Suonen joen päiväkot ja Finnon koulu käyttää lähimetsä . Joskus olemme eri päiväkodista ja koulusta sammassa metsä alueessa.
	Fountain Sqaure Playschool	30	"Hevostallin metsä"			Ehkä päiväkotia ja koulu
	Haukilahden päiväkot	42	Melsteninrannan metsikkö			Toppelundin alakoulu ja Toppelundin päiväkot
	Honey Monsters päiväkot	32	Högbergen	Puolarmaari		Muita yksityisiä on lähellä
	Hösmärinpuiston päiväkot	100	Espoon keskuspuisto, Sunan vastainen pääty	Sunan koulun viereinen metsä, Sunan koulun ja Sunankalliontien välissä		Keskuspuiston Sunan päätyä käyttävät ainakin Hösmärinpuiston koulu, Sunan koulu sekä Hösmärin päiväkot
	ICEC Westend	85	"Pieni puistoalue"			Ei
	ICEC Westend	65	puistoalue pk:n vieressä	Lomamäen lemmikkiläinpuiston metsä, Degerby		Ei
	Jorvin päiväkot	80	Kasavuori	Lähimetsä		
	Jousenkaaren päiväkot	89	Kaskiniityn ympäristön metsät	Päiväkodin vieressä oleva metsikkö		On. Tuohimäen pk, Jousenkaaren koulu
	Jupperin päiväkot	43	"mörrimetsä". Läheinen pieni metsikkö päiväkodin lähellä			kaksi yksityistä päiväkotia.
	Juvanpuiston esiopetus	56			Niipperin koulun takana oleva metsä	Niipperin koulu
	Järvenperän päiväkot	78	sekapuumetsikkö		sekametsä	ei
	Järviortan päiväkot	80	Hannusjärven kalliot "karhukalliot"	"Myttymetsä"		Joskus syksyisin näkee yläkoululaisia suunnistamassa, ei tietoa mistä koulusta he ovat.
	Kaarnapurren päiväkot	33	"holmanmäen metsä"			Viereinen Töpöhännän päiväkot saattaa myös käyttää metsää.
	Kaitaanniityn päiväkot	115	"Sammentien ja Iivisniemen välinen alue"			On. Friisilän koulu, Friisilän päiväkot.
	Kalajärven päiväkot	140	"Hiirimetsä"	Trämskärin luontopolun alue ja kutorata		Iivisniemen päiväkot
	Kala-Maijan päiväkot	37	Matinkylän ranta	Matinkylän vanhan postin takana isot kalliot	länsiväylän varressa, noin päiväkotimme kohdalla, piispansillan puolella	Kalajärven koulu ja ryhmäperhepäiväkot ovat lähistöllä.
	Karamalmens daghem och förskola	76	Gröndal/Karabacka			On varmasti. Rantaa ja sen metsikköä ainakin. En osaa sanoa mitkä.
	Karamäen päiväkot	64	Karakallion metsä, asukaspuiston takaa alkava	Pikkumetsä päiväkodin takana		Mänga daghem
	Kartanonpuisto, maahiset	12	Säterinmetsä			Metsää käyttäjä myös Rastaalan koulu ja asukaspuisto
	Kartanonpuiston päiväkot	35	Säterinmetsä			Kyllä on
	kaskipihan päiväkot	44	"Latokasken kuntoradan ympäristö"			Säterinmetsän päiväkot, Ruusulinnan päiväkot, lähialueen ryhmikset
	Kauklahden päiväkot	66	Päiväkodin lähimetsä	Palolammen metsä	Fiskarsin luonnonsuojelualue	kyllä, esim: Latokasken kolu ja päiväkot, lehtikuusen ryhmäperhepäiväkot, Ohrakasken päiväkot, lehtikasken päiväkot, Kantokasken koulu.
	Keilaniemen päiväkot	17	'Mörrimetsä' lähellä Otaniemen venerantaa	'Karhunpesä'-metsä Otaniemen entisen uimahallin lähellä	'Satumetsä' Servin niemen kärjessä	Hansakallion koulu, EYL, Riientien päiväkot, Puikkari
	Kilo svenska lekskola	20	Kilonkallio			Neljä päiväkotia: Otaniemen, Servin-Maijan, Petunia ja Onnimmannin
	Kilon päiväkot/ Oppimiskeskus	70	Eskarin metsä	Tarzan-puro	Käärme kallio	kyllä
	Koivuhovin päiväkot	19			Finnoontien varrella oleva keskuspuiston metsä jonne mennään bussilla	Kilon koulu, myös useita muita päiväkotia
	Koivumankaan päiväkot	87	"Tuohimäen päiväkodin metsä"	Kaskiniity		Latokasken ja Lehtikasken päiväkodit
	Kotitontun päiväkot	58	Satukallio	"Outokummun metsä"		Tuohimäen päiväkot
	Koulumestarin päiväkot	120	"Kirkonmäen metsä"			Tontunmäen päiväkot aivan päiväkotimme vieressä.
						Lakelan päiväkot, Lagstadin päiväkot, Koulumestarin koulu

	<b>Yksikön nimi</b>	<b>Lapsia</b>	<b>1. tärkein metsä</b>	<b>2. tärkein metsä</b>	<b>3. tärkein metsä</b>	<b>Muut metsän käyttäjät</b>
PÄIVÄKODIT	Kuninkaisten päiväkot	80	"Metsämörimetsä", matkaa n. 600 m päiväkodilta mäenpäällä oleva kallioinen alue.	"Nuuskamuikkusten" lähimetsä n. 400 m päässä päiväkodilta. Metsää keskellä Kilon omakotialuetta	"Pikkumetsä", päiväkodin aidan takana oleva muutaman puun ja kallioseinämän alue.	Ei tietoa, eikä havaintoja muiden käytöstä
	Kvis Daghem	32	Friisilän metsä			
	Kylänaukion päiväkot	33	Mytysmetsä, Mörimetsä, metsäretkipaikka			Kyllä Kirkkojärven koulu, Kirkkojärven päiväkot, ryhmäperhepäivähoitajat alueella, ryhmäperhepäiväkodit 3 kpl
	Laajalahden päiväkot	110				Päiväkot Pupuna, Laajalahden koulu
	Laakakiven päiväkot	77	Lähimetsä ( aidan takana)			Ei
	Lagstads daghem	73	"Hotelli Kuninkaantien metsä"	"Kukkula"		Lakelan päiväkot
	Lakelan päiväkot	65	"Käkkärämänty"			Läheiset päiväkodit käyttävät metsää myös.
	Lakistonpuron päiväkot	40	Lakiston alueen metsät			Kehitysvammlaitos
	Lansantien päiväkot	56	päiväkodin lähimetsät			ei
	Lasinpuhaltajan päiväkot	54				
	Lasten Montessorikoulu	22		Villa Elfviikin metsät		läheiset päiväkodit käyttävät
	Lastentalo Hyvätuuli	17	Lansankallio ja siinä oleva metsä			Kyllä. Lansankallion päiväkot, Kallionkujan päiväkot
	Lastentalo Onnimanni	18	"Otanien kärjessä oleva metsä"	Villa Elfviikin luonnonsuojelualue		On, muut päiväkodit alueella.
	Laurinlahden pk	70	Ristinien kärjessä oleva pieni metsikkö	Laurinlahden rantametsikkö		Todennäköisesti muut eivät käytä, mutta kakkosvahtoehtoa laurinlahden rantametsikköä käyttävät monet päiväkosit ja ehkä yksi koulu
	Lehtikasken päiväkot	102	"Päiväkodin länsipuolella oleva metsikkö/kallio".	"Kantokasken metsä".	"Söderskogin pellot (hankkaisina) ja sen reunametsät ja -mäet pulkkamäkinä".	Kantokasken koulu, Päiväkot Touhula ja ryhmäpäiväkot.
	Lekskolan Sockan	14	"Saarnilaakson metsä" (			useita päiväkotiryhmiä
	Leppävidan päiväkot	90	Kilon metsä	Villa Elfvik	Säterinmetsä	Kyllä on useita päiväkoteja, kaikki lähialueen(Leppävaara) yksiköt
	Liikuntapäiväkot Vilske	61	"Alepan metsä"			Mankkaan esikoulu, Mankkaan päiväkot.
	Lintukodon päiväkot	20	Äminnen metsäpaikat			Kungsgårdsskolan, Kungsgårds daghem, Kurttilan alueen perhepäivähoitajat, Lasinpuhaltajan päiväkot
	Luonnossa kotonaan päiväkot Kotilo	15		kaukalahden väylän varrella rajoittuen kävelytiehen "Otavan		ei muita kouluja ole näkynyt . Toisessa metsäpaikassamme Kaukalahdenväylän ja pyörätien välissä käy muitakin (koululaisia )
	Lystimäen päiväkot	92	Lystimäen kalliolla sijaitseva metsä			Olarin päiväkot? Lähistöllä on 2 koulua ja muita päiväkoteja.
	Lähderannan päiväkot	110	Lähderannan metsä			Lähderannan koulu ja Laakolahden päiväkot.
	Länsiväylän kielikylpy	21	Espoon keskuspuisto, Olari			Monta päiväkotia ja kaksi koulua.
	Maariniityn päiväkot	37	Maarintanta " luontopolku"			
	Mankkaan päiväkot	89	jukolanahde	vanhamankkaa		Taavinkylän koulu ja esiopetus, Taavinkylän Lastentalo, Mankkaanpuron koulu, Keskimankkaan päiväkot ja Seilimäen päiväkot
	Marjalaxin päiväkot	18	Espoon keskusmetsä/-puisto	Päivänkehränkoulun viereinen metsä		Olarin päiväkot, Päivänkehrän koulu, Steinerkoulu, Mesimarjan päiväkot, Tarjalaxin päiväkot, Olars daghemmet jne...
	Matinkylän päiväkot	90	Matinlahden metsä	Nuottakunnan metsä	Suomenojan metsä	Kyllä. Haukilahden koulu, Mattliden skola och gymnasium, Tiistilän koulu.
	Mattbergets daghem 1-3 åringar	26	skogen vid röda huset	skogen vid Västerleden		Mattbergets daghem 3-5 åringar
	Merenkulijan päiväkot	80	sammalvuori	uimahallin metsä	Laurinlahden ranta	Kippari, Espoonlahti, Laurinlahti, Saapasaukio
	Montessorileikkikoulu Auringonsäde	22				Kyllä, paljon kunnallisia ja yksityisiä päiväkoteja, Steiner koulu ja Olarin yläkoulu ja lukio, Päivänkehrän koulu, Kuitinmäen yläkoulu, Tähtiniityn ja -tarhan koulut, yms.
	Mårtensbro daghem	140	Espoonlahden urheilupuiston metsä	Hannus	Sammalvuori	Skepparbackens daghem, Kongsbergs daghem, Kipparin päiväkot, Mårtensbro skola ja Esbovikens högstadium
	Niipperin Montessori-leikkikoulu	13	Purolehdonkuja			
	Niipperin päiväkot	60	Päiväkodin ja teollisuusalueen välillä sijaitseva metsä	Keskijuoksen kohdalla sama metsä		Lähikoulu, Juvanpuiston koulu käy metsässä satunnaisesti
	Niperts daghem	50	Pitkäkorpi, eteläosa			On useampi päiväkot ja kaksi koulua, en tiedä käyttävätkö he tätä metsää.
	Nupurin päiväkot	110	"Lähimetsä" tien toisella puolella	"Mörimetsä"		Ei muita käyttäjiä näille metsäalueille.
	Nöykkiön päiväkot	120	Nöykkiönniity	Laidunrinne	Eestinmalmintie	lähellä sekä ala- ja yläkoulut, en tiedä tekevätkö metsäretkiä
	Ohrakasken päiväkot	70				päiväkot, asukaspuisto ja pari koulua
	Olars daghem - Esbo Stad	32	Lähimetsä - olari, henttaa, puolarmetsä ympäröi tätä metsää - Keskuspuisto			Lähellä metsää on Stainer koulu, Olarin Koulu muita päiväkoteja (ruotsinkielinen/suomenkielinen/kielikylpy)
	Papinniityn päiväkot	16	Friisinkalliontien varressa oleva metsä			ainakin päiväkoteja ja kouluja.
	Perkkaanpuiston päiväkot	97	säterinmetsä			säterinmetsän päiväkot, kartanonpuiston päiväkot, roosalinan päiväkot, ruusutorpan koulu..
	Pikku Karhun Päiväkot	53				Karhusuonkoulu ja esikoulu
	Pohjois-tapiolan päiväkot	75	" päiväkodin vieressä oleva tyhjä metsätontti"	Villa Elfviikin alue		Sepon ala-aste käyttää metsää suunnistustarkoituksessa ajoittain
	Portängens daghem	80	Mankkaankallio			Suomenkielinen päiväkot jossa esikoulu, käyttävät samaa Mankkaankallion aluetta,
	Postipuun päiväkot	75	"Lähimetsä"	"Nokian metsä"	"Mäkkylän pallokentän takainen metsä"	Postipuun koulu ja Arlan Leppävaaran toimipiste.
	Puutarhurin päiväkot	55	Karamzinin puiston metsä			Kaikki lähialueen päiväkodit, koulut sekä koululaisten iltapäiväkerhot voivat hyvinkin käyttää puistoa.
	Päiväkot Helmi	23	"Helmen lenkki" - päiväkodin lähimetsä, joka kiertää lähistöllä olevan kukkulan			
	Päiväkot Karuselli ja Kilonpuiston lastentalo	89	Kilonpuiston metsä			Kilonpuiston koulu, Kilonkukka ryhmis

	Yksikön nimi	Lapsia	1. tärkein metsä	2. tärkein metsä	3. tärkein metsä	Muut metsän käyttäjät
PÄIVÄKODIT	Päiväkoti Ohnenmyyrä	20	Sammalvuoren metsä	"rantametsä" Laurinlahden rannan vieressä		Metsässä käy useita kouluja ja päiväkotia
	Päiväkoti Pellava	21	Sunan pientaloalueen lähi metsä			Lähiympäristössä on useita päiväkotia ja kouluja.
	Päiväkoti Petunia	17	"Mörrimetsä"			Keilaniemen päiväkotia, Otaniemen päiväkotia, Servin-Maijan päiväkotia
	Päiväkoti Pikkula	18	Keskuspuisto	Matinkylän ranta		Useita Olarissa sijaitsevia päiväkotia ja kouluja
	Päiväkoti Sateenkaari	17	Lupauksen vuori			päiväkotia ja Laajalahden ala-aste
	Päiväkoti Satusoppi	23	'vallarimetsä'			on
	Päiväkoti Tuulikello	25	Lähellä oleva peltometsikkö			kyllä
	Päiväkoti valssi	32	"karhusaari" helsinki			varmasti 1km.n säteellä useita
	Päiväkoti Villivarsa	30	"keskuspuiston metsä"	taloyhtiön "pikkumetsä"		Päiväkotia ja koulu
	Päiväkoti-Daghemmet Laaksonpesä	48	Veinin metsä			Jupperin koulu, Jupperin päiväkotia, Päiväkoti Humiseva
	Saarniraivion päiväkotia/Sunakatti	18	keskuspuisto	sunankallion metsikkö		Sunan koulu ja eskari
	Saunalahden päiväkotia	90	Kummelivuoren metsäalue			Saunarannan ja Saunalyhdyn päiväkotia, Tiimalasin ryhmäperhepäiväkotia ja Saunalahden koulu
	Saunalyhdyn päiväkotia	70	Päiväkodin pihan edessä oleva metsä	Saunalahdentien takana oleva metsä	Kurttilantien varressa oleva metsä	Saunalahden koulu, Saunalahden päiväkotia, Saunarannan päiväkotia
	Seilimäen päiväkotia	77	Lukupuron ja Päiväkodin välinen alue	jukolanahde		Mankkaan päiväkotia, Keski-Mankkaan päiväkotia, Mankkaanpuron koulu ja Taavinkylän koulu
	Servin-Maijan päiväkotia	29	"Otaniemen metsä"			Pari päiväkotia.
	Siuntionkujan päivähoitoyksikkö	88	Friisilänmäen ja Nuijalan välinen metsäkaistale "käärmekallio"	Degerbyntien lähimetsäalue	Kilon koulun vieressä oleva metsä	Meidän yksikköön kuuluu päiväkotia, ryhmäperhepäiväkotia ja eskoulu, jotka käyttävät metsää. Lisäksi Kilon koulu ja muutkin lähialueen päiväkodit esim. Kilon päiväkotia, Aspelinin eskoulu voivat käyttää metsää.
	Skepparbackens daghem	35	espoonlahden uimahallin ja jäähallin vieressä olevat metsä-alueet	Kivenlahti, rannan ympäristössä oleva metsä-alue		Mårtensbro koulu ja päiväkotia. Kongsberg päiväkotia. Sökövikin koulu.
	Smedsby daghem	53	"Skogsområdet mellan Stensbacken och centralbrandstationen"	Renbacka		Jo, några daghem i Grankulla
	Steinerpäiväkotia Mesimarja	23	Keskuspuisto, Kokinmetsä "Tonttukallio"	Keskuspuisto, "Tanssikallio"	Keskuspuisto "Kaukametsän kallio"	Espoon steinerkoulu, Olarin lukio, Olars daghem, Marjalaxin päiväkotia, perhepäivähoitajat, muut Olarin koulut sekä päiväkodit
	Stepping Stones - Onnentupa	38	nukso			on
	Stepping Stones - Onnentupa.fi	34	nukso	elfik	träskända	kyllä
	Sunrise Kindergarten	10	forest in the Frisinkalliontie			yes, it si nearby, other schools use them, too.
	Suomenojan päiväkotia	90			päiväkodin takana	Finno Daghem, Finno Skola
	Säterinmetsän päiväkotia	79	läheinen Säterinmetsä	taavinkylän koulun metsä		kyllä, Ruusulinnan pk, Ruusunlehvän ryhmis,
	Taavinkylän päiväkotia	74	Päiväkodin viereinen metsä			Aarnivalkean koulu, Luontokerho, Silkkiniityn päiväkotia
	Tapiolan päiväkotia	53	"Tapiolan päiväkodin lähimetsä"			On, Laaksoalahden päiväkotia.
	Tenavakallion päiväkotia	29	"Mörrimetsä"	"Karakallion metsä"	"Pikkumetsä"	On pari muuta päiväkotia, mutta emme tiedä käyttävätkö he tätä metsää
	Tenava-Kärny	35	"Tikan kolon metsä"	"Järven rannan metsä"		ei
	Tiilinmäen päiväkotia	91	Raasilänmäen metsä			Kantokasken koulu, Lehtikasken päiväkotia
Touhula Lehtikaski	39	Keskuspuisto "Kantokasekn metsä"			Tuomarilan koulu	
Tuomarilan päiväkotia	93	lähimetsä			Vanttilan koulu ja Vantinkulman päiväkotia ovat naapureitamme, mutta en tiedä käyttävätkö he samoja metsäalueita.	
Vanttilan päiväkotia	120	Vanttilan metsä	Pienten pikkumetsä		Suomenkielinen alaaste, n. 3 muuta päiväkotia	
Westend daghem	65	Westendin metsä			Kyllä, Westendipuiston koulu, Westendipuiston päiväkotia, Westendin päiväkotia, Lilla Cillen-ryhmäpäiväkotia, The Garden City Playschool, Ryhmäperhepäiväkodin (2kpl) Mäenninteestä, jotka kuuluvat Westendipuiston päiväkotia.	
Westendin päiväkotia Merimurut	17	"Westendipuiston metsä"			Kävelytie on mäki alas ranta, jota myös Viherkallion koulu käyttää varsinkin laskiaisena	
Viherrannan päiväkotia	59	"rantametsä"			ja, Vindängens skola	
Vindängens daghem	100	skogsdugen vid daghemmet	skogen mellan Suvikummurinne och Hakamäentie		Soukan alueen perhepäivähoitajia	
Yläkartanon päiväkotia	75	Hevostallien yläpuolella	Matonpesulaitureiden takana oleva kallio			
Ymmersstan päiväkotia	74	Linnapuiston metsä	ullanmäen päiväkodin lähellä oleva" Ison Kiven metsä"		Ymmersstan koulu, Ullanmäen päiväkotia, Koivuhovin päiväkotia	
Your School	62				Ei tietääksemme	
<b>RYHMÄPERHEPÄIVÄKODIT</b>	Allergiaryhmäperhepäiväkotia Untuva	8	"Kiipeilypuu" niipperin golfalueen takana oleva metsä	pieni metsäinen alue leikkipihalla talojen välissä		
Yksiköitä 7, joissa lapsia 77	Kalajärven ryhmäperhepäiväkotia	20	Kalajärven lähimetsät eli rppk:n takana oleva metsä ja Vihdintien toisella puolella oleva ns. pruradan lähimetsä			Kyllä, Kalajärven pk ja koulu
	Kulloonmäen ryhmäperhepäiväkotia	12				On mutta eivät ilmeisesti käy siellä
	Lehtikuusen ryhmäperhepäiväkotia	12	Latokasken metsä	Kaskikappelin metsä		Latokasken koulu ja päiväkotia
	Luonto-Leikkis	9	Mäntyviidan ja Menninkäisientien välinen metsä.	Otsolahden rannan metsä		Tapiolan päiväkotia, Silkkiniityn pk, Aarnivalkean koulu
	Meteoratans gruppfamiljedaghem	8	Puolamaarin yhteydessä oleva metsä, Puolarmetsän sairaalan naapurissa			Olarin seudulla paljon päiväkotia ja kouluja, Puolamaarin aluetta käyttää melkein kaikki
Ryhmäperhepäiväkotia Karpalo	8	taavinsuon tien päässä oleva metsä	taavinkylänkoulun metsä		on päiväkotia ja ryhmiksi jotka käyttävät kyseistä metsää. Myös koululaiset ja eskarilaiset käyttävät niitä.	



	Yksikön nimi	Lapsia	1. tärkein metsä	2. tärkein metsä	3. tärkein metsä	Muut metsän käyttäjät
<b>ALAKOULUT (1.-6. lk)</b>	Aarnivalkean koulu	293		Villa Elfivikin ympäristö		Aluetta käyttää myös Tapiolan päiväkotit ja satunnaisesti muutkin päiväkodit.
Yksiköitä 34, joissa lapsia 10 494	Auroran koulu	330	"Auroran puisto"	" koulun takametsä"		
	Eestinkallion koulu	354	Koulun lähimetsä	Hannusmetsä	Puolarmetsä/Espoon keskuspuisto	Pisan päiväkotit ja pari muuta
	Iivisiemen koulu	380	Koulun rajalla oleva metsä	Rullavuoren metsä		Iivisiemen päiväkotit
	Jalavapuiston koulu	308	Espoon keskuspuisto I	Espoon keskuspuisto II	Oman koulun tontilla oleva pikku metsä, joka aidataan opetuskäyttöön vuonna 2014	Saarnilaakson yläkoulu, Hörmärin päiväkotit, Hörmärinpuiston koulu, Sunan koulu, Tuomarilan koulu, Kirstin koulu, alueen perhepäivähoitajat ja ryhmäperhepäivähoitopaikat
	Jousenkaaren koulu	299	Kaskiniityn puisto ja sitä ympäröivät metsiköt			Tuohiniityn ja Jousenkaaren päiväkodit ja Etelä-Tapiolan lukio.
	Jupperin koulu	501	Veininmetsä	Rastaalan metsä		Jupperin päiväkotit, Laaksonpesän päiväkotit ja Humisevan päiväkotit.
	Kantokasken koulu	352	"Kantokasken koulun lähimetsä"			
	Karamalmens skola	230	Trafikstaden/ Vanha liikennepuisto	Karakallion ja Viherlaakson välinen metsäalue	Kilon Kuninkaisten metsä	On Karamalmens daghem, Karakallion koulu ja Viherlaakson ala-aste.
	Karamzinin koulu	487	Auroranpuisto / Träskändan puisto	"Koulun ja kehä 3 välissä oleva metsä"		Auroran koulu, Järvenperän koulu, Järvenperän päiväkotit, Puutarhurin päiväkotit, Auroran päiväkotit
	Karhusuon koulu	143	koulua ympäröivä metsä			lähellä ei ole muita kouluja
	Kirstin koulu	320	Keskuspuisto, Huuhkajanportin ympäristö			Sunan koulu, Hösmärinpuiston koulu, Jalavapuiston koulu, Saarnilaakson koulu
	Koulumestarin koulu	350	"Pappilanmäen metsä"			Koulumestarin päiväkotit, Lagstadin koulu
	Kungsgårdsskolan	81	Bäckdalen runt Häcklebäcken med dess omgivning		Skogen mittemot skolan på gränsen mellan Rödsdags och Snettans marker	Möjligtvis Pakankylän koulu, finsk gästskola
	Kungsgårdsskolan	112	Musslaxbergen	Jupp	Palolampi	Kungsgård daghem använder också Musslaxbergen som mulleskog
	Laajalahden koulu	257	Metsäalue teiden Hiitolantie-Kurkijoentie-Kirvuntie ja Tarvontie välissä	"Lupauksenvuori"	"Taivari"	Kirvuntien päiväkotit, Lasten montessorikoulu, Laajalahden päiväkotit
	Latokasken koulu	235	"Latokasken metsä", erityisesti kuntoradan ympäristö	Keskuspuisto		Kantokasken koulu, Latokasken päiväkotit, Kaskipihan päiväkotit
	Lintulaakson koulu	450	Leppävaaran liikuntapuiston metsät, erityisesti pururata, mutta laajemminkin	Painiitty	Villa Elfivikin ympäristö	Lintuvaaran ja Lintumetsän alakoulut, Veräjäpellon koulu, mahdollisesti Vallikallion koulu, Leppävaaran yläkoulu, Leppävaaran lukio
	Lähderrannan koulu	203	"Lähderrannan metsä"			Lähderrannan päiväkotit
	Matinlahden koulu	479	Rantametsä	"Kalliometsä"	Merentantametsikkö	Mattiidens skolcentrum, Tiistilän koulu, Matinniityn päiväkotit, Matinkylän päiväkotit
	Meritorin koulu	322	Koulun viereinen lähimetsä			Kyllä
	Mikkelän koulu	130	Mikkelän koulun vieressä olevat metsät ja suo	Mikkelän kallio		Kyllä, koulun ympärillä olevia metsiä käyttää Mikkelän päiväkotit ja Mickels daghem
	Mårtensbro skola	362	Hanikka			
	Niipperin koulu	257	"Lähimetsä"			Niipperinpuiston päiväkotit
	Niittykummun koulu	280	"koulun takana oleva metsikkö"	"Haukilahden vesitomin ympäristö"	ei ole	Niittykummun päiväkotit
	Nöykkiönlaakson koulu	320	Sammalvuori			Useita kouluja ja päiväkoteja, esim. Nöykkiön päiväkotit, Laurinlahden koulu
	Pakankylän koulu	114	"Lähimetsä"	Nuuskion luonnonsuojelualue	Snettansin metsä	Rödsdagskoulu ja Lahnuksen koulu.
	Perkkaanpuiston koulu	180	Mörrimetsä-kehä 1 ja ammattikoulun välissä			Perkkaanpuiston päiväkotit ja Tuulikellon päiväkotit
	Rastaalan koulu	600	lähimetsä (lehto)			
	Sepon koulu	270	"Pikkumetsä"			Pohjois-tapiolan yläkoulu
	Soukan koulu	515	Puorpuisto (asukaspuisto) ja sen ympäristö metsiköt	Hanikan pururata	Hanikan luontopolku	Puorpuisto: Kastevuoren päiväkotit, Yläkartanon päiväkotit, Soukankuja päiväkotit, Fountin Play School-päiväkotit, Kissankulman muksut -ruotsinkielinen päiväkotit Hanikan luontopolku/pururata: edellisten lisäksi Iivisiemen koulu, Kaitaan koulu, Kaitaan lukio, Espoonlahden koulu, Espoonlahden lukio, Laurinlahden koulu(?) Sökövikens skola(?), Mårtensbron koulu(?)
	Taavinkylän koulu	300	koulun tonttiin rajautuvat Viherlaakson asukaspuiston takana oleva metsä, vanhan turuntien ja asukaspuiston välissä	koulun eteläpuolella oleva metsäalue n 10 ha	Kehä II länsipuoleinen alue = Henttaan pellot	Smedsby koulu, Mankkaapuron koulu, Taavinkylän lastentalo, Mankkaan yläkoulu, perhepäivähoitajat ja yksityiset päiväkodit
	Viherkallion koulu	350	Ymmerrstan koulun läheisyydessä oleva metsä	karakallion kuntoradan ympärillä oleva metsä		Viherkallion päiväkotit ja Viherlaakson yläkoulu
	Ymmerrstan koulu	330				
<b>YHTENAISET PERUSKOULUT (1.-9. lk)</b>	Juvanpuiston koulu	510	Kalliomäki/Niippenpellon rinnelehto			Niipperin koulu sekä alueen päiväkodit
Yksiköitä 12, joissa oppilaita 6 148	Kalajärven koulu	440	"Kalajärven metsä"	"Pururadan metsä"		Kalajärven päiväkotit
	Kilonpuiston koulu	636	Pyölinmäki	Friisimäki		Ruusutorpan koulu pellon toisella puolella Leppävaarassa.
	Kirkkojärven koulu	440	Kasavuori	Nuuskio		Kuninkaantien lukio ainakin
	Lagstads skola	500	Kasavuori	Kannusillan kukkula -missä radiotorni		Kaikki Kauniaisten koulut ja lähistön päiväkodit
	Mainingin koulu	700	Kummelivuoren metsä	Laurinlahden ranta	Sammalvuoren metsä	en tiedä
	Martinkallion koulu	550	"Pikkumetsä", "Koulun metsä", "Lähimetsä"	Hannusmetsä		Ei ole.
	Postipuun koulu	328	Arlan metsä	Nokian metsäalue (nyk. työväenopiston alue?)	Leppävaaran urheilupuisto	Esim. Postipuun päiväkotit ja Boställs skola.
	Tiistilän koulu	659	Rajakallion metsä (Räberget)	Matinmetsä (Akselinpolku)	Koulun pihalla oleva metsäalue	Kyllä lähialueella on kaksi muuta alakoulua.

	Yksikön nimi	Lapsia	1. tärkein metsä	2. tärkein metsä	3. tärkein metsä	Muut metsän käyttäjät
YHTENÄINEN PERUSKOULU (1.-9. lk)	Tiistilän koulu	670	Suomenojan lintulampi ja sen ympäristö	Vapaaniementien metsikkö	Koulua ympäröivä puistomainen metsäalue	Useimmat lähistön päiväkodit
	Vanttilan koulu	445	Keskuspuisto	Fiskarsin alue		Vanttilan pk.
	Veräjätalon koulu	270	"Pohj.-Leppävaaran metsäalue"	"Elfvikin seutu"	"Nuuksion alueet"	Päiväkoteja, lukio ja yläkoulu
<b>YLÄKOULUT (7.-9. lk)</b>	Espoo International School	210	Pohjois-Tapiolan koulun pohjoispuolella sijaitseva metsä			On. Esim. Pohjois-Tapiolan koulu
Yksiköitä 15, joissa oppaita 4 964	Espoon yhteislyseon koulu	210	"Palolammen metsäalue"	"Koulun lähimetsä" (länsipuolella)	"Fiskarsinniemen luonnonsuojelualue"	Hansakallion koulu, alakoulu. Kauklahten alueen päiväkodit.
	Espoonlahden koulu	350	Hannusjärvi (Hannusmetsä)	Sammalvuori		Useita kouluja
	Järvenperän koulu	316	Kehä III-Matalajärven väli, Ollas-Pyöli	Träskändan puisto		
	Kaitaan koulu	300		Hanikan luontopolku	Nuuksion kansallispuisto	Iivisen ala-akoulu Suomenkielinen päiväkotit Ruotsinkielinen päiväkotit
	Kaitaan koulu ja lukio	600	Hannusjärven metsä			En tiedä, ehkä Espoonlahden koulu ja läheiset päiväkodit
	Leppävaaran koulu	288	Leppävaaran puisto, metsä uimahallin takana	Urheilupuiston reunametsät		Ala-aste sekä päiväkotiteja
	Lintumetsän koulu	300	"Lintumetsän koulun lähtimetsä"	"Villa Elfvikin luontotalon ympärillä olevat metsät"	Nuuksion kansallispuisto koulun lähimetsikkö	Alakoulun väistötilat (Lintuvaaran koululaiset) ja päiväkotit (Lintumetsän päiväkotit)
	Mankkaan koulu	300				
	Nöykkiön koulu	450	Laidunkumpu	Sammalvuori		Nöykkiönlaakson koulu?
	Pohjois-Tapiolan koulu	300	"Mankkaan metsä"			Seponkoulu ja päiväkotit
	Saarnilaakson yläkoulu	430	Espoon keskuspuisto			Jalavapuiston koulu, Sunan koulu, Tuomarilan koulu, Hösmärinpuiston koulu ja Kirstin koulu sekä alueen päiväkodit.
	Sökövikens skola	270	Metsä koulun ympärillä	Hanikka	Hannus	Mårtensbro, Espoonlahden koulu, flera daghem
	Tapiolan koulu	340	Villa Elfvik			Aarnilaakson koulu
	Viherlaakson koulu	300	Viherlaakson asukaspuistosta alkava metsä	Koulun vieressä oleva lehtometsikkö		Viherkallion koulu
	<b>LUKIOT</b>	Espoon aikuislukio	1200			Ei
Yksiköitä 4, joissa oppilaita 3 050	Espoonlahden lukio	550	Koulurakennuksen takainen havumetsä.			Koulumäen koulu
	Pohjois-Tapiolan lukio (liikunta)	700	Pohjois-Tapiolan metsäalue			Sepon koulu ja Mankkaan koulu
	Olarin koulu ja lukio	600	Mossasvedjebergen, Kokinmetsä	Nuukio		Oletettavasti Steiner-koulu ja Olarin / Kuitinmäen alueen alakoulut.
<b>MUUT</b>	Hansakallion koulun esiopetus	44	Palolammen alue	Fiskarsin luonnonsuojelualue	Useita päiväkotiteja ja kouluja	
Yksiköitä 7, joissa lapsia 280	Haukilahden avoin päiväkotit Kaislikko	100	Toppelundintien ja Melstenintien kulmassa oleva metsä ja ranta			Toppelundin ja Hakilahden päiväkodit sekä erilaiset alueen kerhot
	Koulumäen koulu	75	"Koulumäen takana oleva metsikkö"	Espoonlahden urheilupuiston metsiköt	Hanikan luontopolun varren metsiköt	Espoon lahden yläkoulu luokio, Mårtensbron päiväkotit ja alakoulu, Rehtorintien väistötiloissa työskentelevät koulut
	Tenava-Rastaalan eskarit	45	Rastaalan koulun lähimetsä			päiväkodit,perhepäivähoitajat,asukkaay.koululaisten ryhmät
	Rödsdags förskola	11	Skogen bredvid Snettansvägen 41			
	Soukan asukaspuisto	1	Soukanasukaspuistoa ympäröivä metsä	Makkarlahden pohjoisranta.		On mm. Soukan koulu, Kastevuoren päiväkotit.
	Ulla Haapasalo, perhepäivähoitaja	4	meren rannan kallio			lähialueen päiväkodit
<b>Vain karttakyselyyn vastanneet (n = 27)</b>						
	Bemböle skola och förskola					
	Daghemmet Fågelsången					
	Eestinlaakson päiväkotit					
	Espoon Steinerkoulu					
	Finno skola					
	Haltian luontokoulu					
	Karhusuon koulu					
	Kastevuoren päiväkotit					
	Keski-Mankkaan päiväkotit					
	Kirkkojärven päiväkotit					
	Klippans daghem					
	Kongsbergs daghem					
	Lintuvaaran koulu					
	Mankkaanpuron koulu					
	Mattbergets förskola					
	Mattby Leksola					
	Muksulan päiväkotit					
	Nuottakunnan päiväkotit					
	Päiväkotit Eskimo					
	Päiväkotit Luonnossa kotonaan					
	Salamaja					
	Päiväkotit merituuli					
	Ryhmäperhepäiväkotit Aitola					
	Ryhmäperhepäiväkotit Hovinari					
	Ryhmäperhepäiväkotit Suopursu					
	Tenava-Veturi					
	Viherlaakson lukio					
	Villa Elfvikin luontokoulu					

## LIITE 6

16.6.2014

### Koulu- ja päiväkotimetsät 2013 – paikkatietoaineistot U-levyllä

MapInfo – aineistot sisältävät vuonna 2013 Espoon koulu- ja päiväkotimetsäkyselyssä kerätyt tiedot yksiköiden opetuksessa käyttämistä metsäalueista. Kyselyyn vastasi yhteensä 206 yksikköä. Kyselystä on tehty myös raportti ympäristökeskuksen monistesarjaan (valmistuu vuoden 2014 aikana). Raportti löytyy osoitteesta [www.espoo.fi/ymparisto/julkaisut](http://www.espoo.fi/ymparisto/julkaisut).

Seitsemän kyselyyn vastannutta mainitsi käyttävänsä Nuuksiota, joka on tässä tulkittu Nuuksion kansallispuistoksi. Rajauksena on käytetty kansallispuiston rajausta päiväyksellä 5.2.2013 (Luonto\_ympäristö, Suojellut luontokohteet). HUOM: Nuuksion rajausta sisältää näin ollen myös alueita, joita päiväkodit ja koulut eivät todennäköisesti käytä.

#### 1. Tietokanta: **Koulu- ja päiväkotimetsät 2013**

Tietokanta sisältää metsäalueiden rajaukset, ko. aluetta käyttävät koulut/päiväkodit ja tietojen antajien yhteystiedot. Tietoja alueista kerättiin Espoon karttapohjaisella palautejärjestelmällä (Tekla) ja Suomen luonnonsuojeluliiton laatimalla kyselyllä (SurveyPal). Tässä aineistossa on **kaikki** karttatietona annetut ja kyselyssä kuvailut metsäalueiden sijainnit.

Lopulliset rajaukset on tehty metsäkuvioiden mukaisesti ilmakuvia apuna käyttäen. Mukana on myös Villa Elfvikin ja Haltian luontokoulujen opetuksessaan käyttämät metsäalueet.

#### 2. Kansio: **Vastaukset Metsät 2013**

Kansio sisältää Suomen luonnonsuojeluliiton ja Espoon kaupungin yhteistyössä tekemän kyselyn kaikki vastaukset sidottuna metsäalueisiin. Aineistossa on kunkin yksikön tärkeimpänä pitämä metsäalue, jota myös kyselyn vastaukset koskevat. Nuuksio on rajattu kuten yllä.

Kyselyn vastauksille on luotu lyhenteet, joiden selitykset löytyvät kansiossa olevista excel- taulukoista. Aineisto on sekä tekstimuotoisena (Data) että numeerisina 0/1 -syötteinä (Feed).

Kyselyn vastaukset on jaoteltu viiteen tietokantaan:

**Vastaaja** – yksikön tietoja

**Metsä** – metsää kuvailevat kysymykset 1-8

**Metsänkäyttö** – metsän käyttötiheyteen ja käyttötapoihin liittyvät kysymykset 9-14

**Toiveet** – metsää ja sen hoitoa ja käyttöä koskevat huolenaiheet, toiveet ja tavoitteet; kysymykset 15-21

**Omistaja** – kysymykset 22-26, joissa kysytään metsän omistajasta, kaavoitustiedoista ja halusta olla kehittämässä koulu- ja päiväkotimetsiä

Paikkatietoaineiston on koonnut maantieteen opiskelija Mikko Lehikoinen.

Lisätietoja aineistosta ja sen käyttömahdollisuuksista:

Katri Luukkonen

Villa Elfvikin luontotalo/Ympäristökeskus

[katri.luukkonen@espoo.fi](mailto:katri.luukkonen@espoo.fi)

puh. 043 8265 253

# Espoon koulujen ja päiväkotien tärkeät lähimetsät

kyselyn tulosten julkistamistilaisuus  
tiistaina 14.1.2014 klo 13.30 – 16.00

Espoossa on toteutettu vuonna 2013 koulu- ja päiväkotimetsäkysely yhteistyössä Koulumetsät arvoonsa – hankkeen kanssa. Kyselyyn vastasi yli 200 yksikköä.

Kyselyllä selvitettiin mitä metsäalueita koulut ja päivähoidon yksiköt käyttävät, miten metsiä käytetään sekä millaisia tarpeita kouluilla ja päiväkodeilla on metsien opetuskäyttöön ja hoitoon liittyen. Tervetuloa kuulemaan selvityksen tulokset ja keskustelemaan!



## OHJELMA

- klo 13.30 Kahvitarjoilu ja mahdollisuus tutustua kyselystä tuotettuun kartta-aineistoon
- klo 14.00 Espoo-tarina ja lähimetsät, Espoon Kestävän kehityksen ohjelmatyöryhmän puheenjohtaja Sirpa Hertell
- klo 14.10 Koulumetsät arvoonsa – yhteistyöllä suojelua ja ympäristökasvatusta, koulumetsäkoordinaattori Virpi Sahi, Suomen luonnonsuojeluliitto
- klo 14.20 Tämä metsä on meille tärkeä, luokanopettaja Timo Kivistö ja oppilaat, Matinlahden koulu
- klo 14.30 Espoon koulujen ja päiväkotien käyttämät lähimetsät – kyselyn tulokset, projektityöntekijä Mikko Lehikoinen ja suunnittelija Katri Luukkonen, Villa Elfvikin luontotalo, Espoon ympäristökeskus
- klo 15.20 Miten kyselyn tuloksia hyödynnetään?  
- kommenttipuheenvuorot:  
Mikla Koivunen, maisema-arkkitehti, asemakaavoitus  
Tiina Peippo, metsänhoitaja, katu- ja viherpalvelut  
Virpi Mattila, kehittämisspäällikkö, varhaiskasvatus  
- keskustelua
- klo 16.00 Tilaisuus päättyy

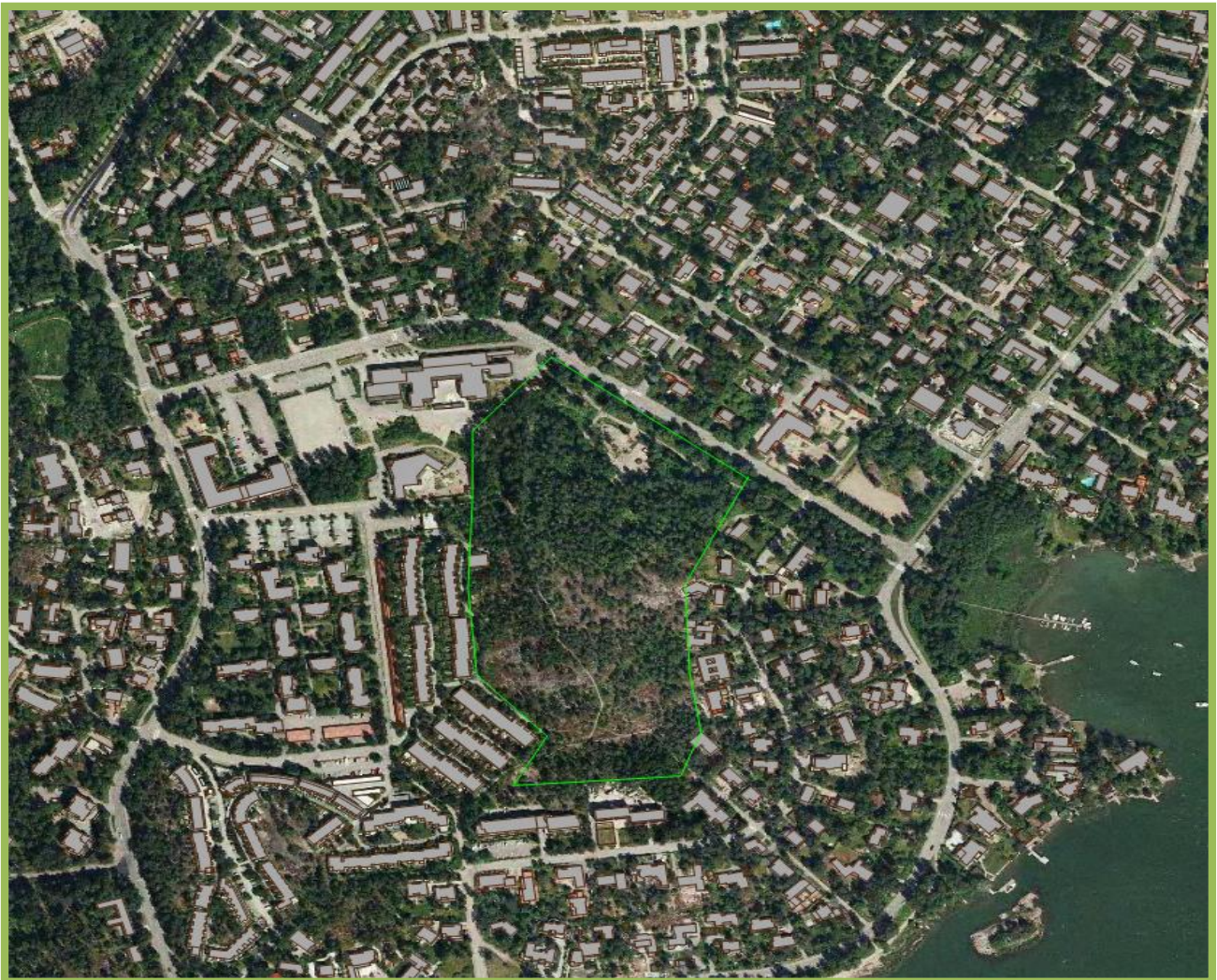
Tilaisuus järjestetään Valtuustotalon kahviossa, 1.krs, osoitteessa Espoonkatu 5, Espoo.

### Lisätiedot

Espoon koulu- ja päiväkotimetsäkysely: Katri Luukkonen, suunnittelija, Villa Elfvikin luontotalo, puh. 043 8265 253, katri.luukkonen@espoo.fi  
Koulumetsät arvoonsa – hanke: [www.sll.fi/koulumetsa](http://www.sll.fi/koulumetsa)  
Espoo-tarina: [www.espoo.fi/espoo-tarina](http://www.espoo.fi/espoo-tarina)



## LIITE 8: Esimerkki kummimetsäsopimuksesta



### Westendipuisto on Westendin koulun Kummimetsä!

- Kummimetsä on paikka, jossa on mukavaa ja turvallista retkeillä kaikkina vuodenaikoina. Siellä voidaan liikkua, tutkia, havainnoida ja leikkiä LUONTOA KUNNIOITTAEN.
- Kummimetsästä löytyy paikkoja "luontokoloja", joissa on kiva istuskella yksikseen tai leikkiä kaverin kanssa.
- Kummimetsässä voi tarkkailla oravan, jäniksen ja lintujen touhuja. Laittamalla nenän kiinni sammaleeseen voi eteen juosta hämähäkki tai muu ötökkä. Ketun läsnäolon siellä tuntee usein, vaikka Repolaista ei näkyisikään.
- Kummimetsä ei kaipaa rakennettuja teitä, vaan hauskaasti kiemurtelevat polut vievät meitä metsän eri paikkoihin. Metsä ei ole liian hoidettu vaan hallitun hoitamaton. Metsän omaa ekosysteemiä kunnioitetaan.
- Kummimetsä on roskaton vyöhyke, se ei todellakaan ole alueen kaatopaikka.
- Kummimetsä on MetsäMörrin metsä- eväidensyönti metsä- meidän oma metsä.

### **Koulu sitoutuu...**

- huolehtimaan metsän siisteydestä. Metsäretkillämme keräämme sinne ilmestyneet roskat ja järjestämme siivoustalkoot 1x vuodessa. Isommista jätekasosta ja ongelmajätteistä ilmoitamme kaupungin viherpalvelulle/luonnonhoitoyksikköön.
- hoitamaan kykyjensä mukaan mahdollisesti tulevia puu istutuksia. Esimerkiksi katsoa että puut ovat saaneet olla rauhassa ja mahdollisesti kastelu-apua.
- noudattamaan ympäristövastuullisia toimintatapoja.
- mahdollisuuksiemme mukaan yritämme informoida ja innostaa lähitalojen asukkaita pienen metsän tärkeydestä koulun lapsille.

### **Vihertuotanto ja Luonnonhoito yksikkö sitoutuu...**

- tekemään alueelle yhdessä Kummin kanssa hoitosuunnitelman
- kertomaan vähintään viikkoa aikaisemmin kaikista metsässä tehtävistä toimenpiteistä ja koulu osallistuu niihin mahdollisuuksien mukaan.
- tulemaan vierailulle kaksi kertaa vuodessa ja kertomaan lapsille luontoon, ympäristöön ja metsän hoitoon liittyviä asioita.
- huomioimaan lasten panos talkookestityksellä.
- auttamaan lintujen talviruokintapaikan järjestelyssä

### **Sopimuksen uusiminen ja purkaminen**

Kummisopimus uusitaan viiden vuoden välein. Silloin tarkastellaan, onko asia edelleen ajankohtainen. Sopimus voidaan purkaa myös kesken sopimuskauden, jos maanomistaja tarvitsee aluetta muuhun tarkoitukseen tai Kummi ei ole enää kiinnostunut asiasta.

**Espoossa 27.10.2010**

Marja Perkkiö  
Rehtori  
Westendipuiston koulu

Kati Tuura  
Metsätalousinsinööri  
Espoon Kaupunki

## Espoon ympäristökeskuksen monistesarja

- 2/00 Hannusjärvi, rakennetun ympäristön vaikutukset järven tilaan sekä ehdotus vaikutusten vähentämiseksi ja tulevien paineiden ennaltaehkäisemiseksi
- 3/00 Espoon Luukinjärven ja Kalajärven kunnostussuunnitelmat
- 4/00 Kaitalahden yleistilan ja rehevöitymisen selvitys kesällä 1999
- 5/00 KOVA, kokonaisvaikutteinen ympäristökasvatusprojekti varhaiskasvattajille
- 1/01 Villa Elfvikin ympäristön lammikoiden vesieläimistö ja kasvisto kesä-syyskuussa 2000
- 1/02 Bockarmossenin luontoselvitys
- 1/06 Espoon Kalajärven kääpäselvitys (virkakäyttöön)
- 2/06 Espoon arvokkaat geologiset kohteet 2006
- 3/06 Espoon pilaantuneet maa-alueet
- 4/06 Espoon Pitkäjärven kunnostus, arvio kunnostustoimien vaikutuksesta
- 5/06 Espoon Pitkäjärven ja Lippajärven kunnostussuunnitelma
- 6/06 Espoon kaupungin valmiussuunnitelma koskien varautumista liikenteen aiheuttaman typpidioksidipitoisuuden kohoamiseen
- 7/06 Espoon keskuspuiston liito-orava- ja kääpäinventoinnit 2006 (virkakäyttöön)
- 8/06 Viitasammakon inventointi Espoossa keväällä 2006 (virkakäyttöön)
- 9/06 Espoon meluntorjuntaselvitys 2006
- 1/07 Matalajärven kuormitus selvitys
- 2/07 Ilmastonmuutos ja siihen varautuminen Espoossa
- 3/07 Matalajärven valuma-alueen toimintojen tarkastelu ja toimenpide-ehdotukset kuormituksen vähentämiseksi
- 1/08 Ulkoinen ravinnekuormitus ja pohjasedimentistä vapautuvat ravinteet Espoon Matalajärvessä
- 2/08 Haja-asutuksen jätevedenkäsittelyn haasteet Espoossa
- 3/08 Luontotalot koulujen ympäristökasvatuksen tukena - tarkastelussa Harakan luontokeskus ja Villa Elfvikin luontotalo
- 4/08 Espoon kaupungin ilmansuojelun toimintaohjelma vuosille 2008-2016
- 5/08 Espoonjoen suojelusuunnitelma
- 1/10 Matalajärven kunnostuskertomus 2008-2009
- 2/10 Matalajärven kunnostustyösuunnitelma 2010-2012, Natura-arviointi
- 3/10 Matalajärvi–Grundträsk – Vesikasvillisuuden inventointi 2010. Vertailu vuosiin 1961 ja 1997. Järven tilan muutokset.
- 1/11 Espoon ilmastostrategian toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi
- 2/11 Espoon uhanalaiset ja silmälläpidettävät eläimet ja kasvit: julkaisun toinen päivitys 2011
- 3/11 Espoon haitallisten vieraskasvilajien kartoitus 2011
- 1/12 Elävät virtavedet – Espoon luonnon rikkaus
- 2/12 Espoon ja Kauniaisten kaupunkien ympäristömeludirektiivin mukainen meluselvitys 2012
- 1/13 Espoon ja Kauniaisten kaupunkien ympäristömeludirektiivin mukainen meluntorjunnan toimintasuunnitelma 2013-2017
- 2/13 Bergö-Ramsö luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelma
- 3/13 Liito-oravaseuranta 2013 – Hirvisuo, Miilukorpi, Vesirattaanmäki
- 4/13 Esiselvitys liito-oravan suojelua koskevan yhteistyön edellytyksistä ja mahdollisuuksista Espoossa
- 1/14 Espoon luontopolkuseelvitys 2013
- 2/14 Espoolaisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen

Julkaisuja voi kysyä Espoon ympäristökeskuksesta  
puh. 09 8162 4832, [ymparisto@espoo.fi](mailto:ymparisto@espoo.fi)  
[www.espoo.fi/ymparisto/julkaisut](http://www.espoo.fi/ymparisto/julkaisut)

**Espoon kaupungin painatuspalvelut 2014**

